

המשט לעזה:
איך קרסה חומת האש המדינית של ישראל?

**תחקיר על סמך המסגרת התפיסתית:
אתגר הדה-לגיטימציה של ישראל: יצירת חומת-אש מדינית**

**ביוזמה ובמימון של:
The Julis Foundation for Multi Disciplinary Thinking**

גרסה א'

**אב, התש"ע
יולי 2010**

תוכן עניינים

3 פתיחה.....

4 תקציר.....

4 מבוא ורקע.....

4 אתגר הדה-לגיטימציה.....

5 חמאס מתבסס ; ישראל מתבוססת.....

6 עיקרי המסקנות.....

7 עיקרי ההמלצות.....

10 מושגים.....

12 תודות.....

12 מבוא ורקע.....

13 ועדות החקירה הרשמיות.....

14 התחקיר של מכון ראות.....

15 טבלה שמשווה בין התחקיר של מכון ראות לבין גופי הבדיקה הציבוריים.....

16 מבנה המסמך.....

17 פרק 1: אתגר הדה-לגיטימציה: מתקפה על המודל הפוליטי והכלכלי של ישראל והצינונות.....

17 מבוא: הבשלה של מערך ההתנגדות ורשת הדה-לגיטימציה.....

18 מערך ההתנגדות, חמאס ואסטרטגית הקריסה.....

21 טבלה שמשווה בין התפיסה הישראלית לבין האתגר שמציב מערך ההתנגדות.....

22 רשת של דה-לגיטימציה נגד ישראל.....

25 ההיזון החוזר בין החמאס ומערך ההתנגדות לרשת דה-לגיטימציה.....

27 פרק 2: המאבק מול חמאס: קיפאון מול הסתגלות.....

27 הקיפאון הישראלי: הדילמות שמקשות על ישראל לגבש אסטרטגיה נגד חמאס.....

28 המשט כאירוע שיא במאבק בין ישראל לחמאס.....

30 פרק 3: המשט כפיגוע מדיני-אסטרטגי במסגרת מסע הדה-לגיטימציה.....

30 קמפיין 'עורק החיים' ו'אינתיפאדת הספינות'.....

31 מיהם הזרזים והרכוזות של המשט לעזה בסוף מאי?.....

32 מעורבות חמאס ותשתית האחים המוסלמים באירופה בארגון המשט.....

33 מה היו הרכוזות בהן 'בושלי' המשט?.....

35 הממתק הטורקי: ההבדל שעשה ההבדל.....

35 בהתנגשות המותגים, המותג הישראלי קיבל נוקאאוט.....

35 המשט מבטא קפיצת מדרגה בהיזון החוזר בין מערך ההתנגדות לרשת הדה-לגיטימציה.....

37 פרק 4: המשט פגע לישראל 'בול בפוני'. ישראל חוותה הפתעה בסיסית.....

37 מבוא תיאורטי: הפתעה בסיסית ופער הרלוונטיות.....

39 פער הרלוונטיות של תפיסת הביטחון כפי שבאו לידי ביטוי במשט.....

40 טבלה מסכמת של הפערים בין התפיסה הישראלית לבין אירוע המשט.....

40 לו הייתה מבוצעת למידה בסיסית, כיצד היה אפשר להיערך למשט?.....

- פרק 5: כיווני חשיבה ופעולה: מה מפיל את חומת האש המדינית ומה בונה אותה?** 42
- 42..... ספק אם יהיו משטים נוספים. זו המלחמה של אתמול.
- 42..... תפיסת ניצחונות שלובים
- 42..... מדובר באתגר אסטרטגי שעלול להפוך להיות קיומי. יש להתייחס אליו ככזה
- 43..... הממד המדיני: מחויבות אמינה ועקבית לסיום השליטה בפלסטינים ולשלום חיונית
- 43..... ברשת נלחמים באמצעות רשת
- 44..... 'התנגשות המותגים' / התנגשות הערכים
- 44..... זירת המאבק המרכזית היא האליטה הליברלית-פרוגרסיבית
- נספח א': פער הרלוונטיות בין תפיסת הביטחון ומדיניות החוץ של ישראל לבין המציאות** 46
- 46..... סיכום הנחות יסוד של תפיסת הביטחון ומדיניות החוץ הנוכחית
- 47..... המציאות המשתנה
- 48..... טבלה מסכמת
- נספח ב': המלצות מבניות לארגון מחדש של מערך החוץ של ישראל** 49
- 49..... מערך החוץ לא מאורגן לתת מענה לאתגר הדה-לגיטימציה
- 50..... המלצות אופרטיביות

תחקיר אודות המשט לעזה: איך קרסה חומת האש המדינית?

פתיחה

**"העימות הבא במאמצים לשבירת הסגר על עזה"
יתקיים ישירות מול האויב הציוני עצמו בים הפתוח"
מחמד צוואלחה, בראיון לעיתון חזבאללה, ינואר 2010**

תחקיר זה עוסק בפיגוע מדיני-אסטרטגי שתוכנן נגד מדינת ישראל באין מפריע במשך כשישה-עשר חודשים, וביתר שאת במשך חמישה חודשים, והתממש ב- 31/05/2010. פיגוע זה נודע בשם 'המשט' והצליח מעל ומעבר לכל מה שציפו מתכנניו, תוך שהוא גורם נזק מוחשי ומשמעותי לישראל.

מהלך התכנון של הפיגוע היה גלוי והתנהל ברשת האינטרנט ובכנסים ובמפגשים פומביים על-ידי ארגונים לא-ממשלתיים שפועלים בעיקר בערים מרכזיות במדינות ידידותיות לישראל ברחבי העולם כגון לונדון, דבלין או סן-פרנסיסקו. יתרה מכך, רשתות של פעילים וסייענים של חמאס זיהו את הפוטנציאל הטמון במשט ונרתמו בהצלחה לממשו, וגם זאת בגלוי ובאין מפריע.

ההקשר הרחב והייחודי של המשט הוא מערכת היחסים בין ישראל לטורקיה. גם כאן, כפי שציין דו"ח איילנד, ברורים וידועים היו הקשר בין ראש הממשלה, ארדואן, לאחים המוסלמים; החלטתו של ארדואן להפוך את סוגית עזה לסלע מחלוקת מול ישראל מאז העימות עם הנשיא פרס בוועידת דאבוס 2009; וההידרדרות ביחסים בין שתי המדינות כתוצאה מהשינוי במדיניות הטורקית תחת הנהגתו.

אבל המשט הוא רק קצה של קרחון. זהו אירוע אחד במסגרת מערכה ששמה קמפיין 'עורק החיים'. מערכה זו מתנהלת במקביל למערכות נוספות שמתנהלות בעת הנוכחית נגד ישראל כגון קמפיין החרמות (ה-BDS), ועידות דרבן, או קמפיין ה-Lawfare.

כל המערכות הללו ומערכות נוספות הן חלק ממתקפה עולמית ומערכתית של דה-לגיטימציה נגד המודל הפוליטי והכלכלי של ישראל, שנמשכת מספר שנים ומשנה את פניה ללא הרף. מטרתם של הדה-לגיטימטורים היא להביא לקריסתם של המודל הציוני ושל מדינת ישראל כפי שקרסו דרום אפריקה וברית המועצות.

מתקפת הדה-לגיטימציה זו מנוהלת בשיתוף פעולה בין **מערך ההתנגדות**, שכולל את איראן, חמאס וחזבאללה, לבין **רשת הדה-לגיטימציה**, שפרוסה ברחבי העולם, אך מרוכזת במספר ערים כגון לונדון, מדריד, בריסל, טורונטו, אזור מפרץ קליפורניה, סידני ויוהנסבורג.

מול מתקפה זו סובלת ישראל מנחיתות תפיסתית שתוצאותיה הן הפתעות בסיסיות ואכזבות חוזרות ונשנות. למעשה, על פי רוב ניתן לסכם את המענה הישראלי נגד מתקפה זו כמגננה או אף כתגובה-שלאחר-מעשה שהיא מקומית ומצבית.

בעקבות המשט הקימה ישראל מספר ועדות חקירה. אחת מהן, ועדת איילנד, הגישה את מסקנותיה וחלקן פורסמו. ועדת טירקל ומבקר המדינה אמורים לומר את דברם בתוך מספר חודשים. יתכן שההתעשתות של ישראל בעקבות המשט, שינוי המדיניות סביב עזה, וישום ההמלצות של ועדות החקירה השונות יביאו למענה אפקטיבי לקמפיין 'עורק החיים' ולמשטים עתידיים. ואולם, יתכן גם שההיגיון של קמפיין 'עורק החיים' מיצה את עצמו ולא יהיו משטים גדולים נוספים ולכן מיקוד המסקנות בסיכול משטים עתידיים, עלול להתברר כהיערכות למלחמות העבר.

מתקפת הדה-לגיטימציה משנה את פניה ללא הרף והרשת שהפיקה את המשטים תמשיך לתקוף את הלגיטימציה של ישראל באמצעות התמקדות בסוגיות תורניות אחרות. לכן, הנחת העבודה של התחקיר שלהלן היא שהמענה למשטים עתידיים, לכלל המערכות שמנוהלות כיום נגד ישראל ולמערכות העתידיות מחייב טיפול מערכתי כולל באתגר הדה-לגיטימציה.

זהו ההקשר שלאורו יש להבין את סיפור המשט, שלאורו יש לעצב את המענה הישראלי ושלאורו הוכן התחקיר שלהן.

תקציר

מבוא ורקע

1. בבוקר יום שני, ה- 31 לחודש מאי, 2010, פשטו כוחות שייטת 13 של חיל הים על שש ספינות שהיו בדרכן לעזה והרכיבו משט בין-לאומי שמטרתו, על-פי מארגניו, לפרוץ את הסגר הישראלי על עזה (להלן 'המשט').
 2. **משט זה היה הרביעי במספר** במסגרת קמפיין 'עורק החיים' שמטרתו להסיר את 'המצור' והסגר הישראלי מעל עזה. במשטים או השיירות הקודמים הצליחה ישראל להימנע מעימות צבאי, והצליחה להביא את הספינות לאשדוד או לאל עריש או אפשרה להן להיכנס לעזה. גם במשט הנוכחי, ההשתלטות על חמש ספינות עברה ללא תקלה.
 3. **על הספינה השישית, המאווי-מרמרה, התפתחה תקרית חמורה** שבמהלכה הותקפו חיילי השייטת בסכינים ובאלות ואף באש חיה בידי אנשי ארגון ה-IHH (ר' להלן). תשעה לוחמים ישראלים נפצעו באירוע, ותשעה פעילים טורקיים נהרגו.
 4. **באירועי המשט קרסה חומת האש המדינית של ישראל והיו לו השלכות מוחשיות מבחינת הביטחון ומדיניות החוץ של ישראל:** נוצר גל של מחאות נגד ישראל ברחבי העולם; ישראל נאלצה לשנות את מדיניותה סביב עזה בנסיבות שנתפסו ככניעה לכוח; גברו המאמצים להחרים את ישראל ונגרם גל מתקשר של ביטולי הופעות של אמנים מובילים מחו"ל; כוננו מספר ועדות חקירה בין-לאומיות, אשר קוראות תגר על מערכת המשפט הישראלית ומוסיפות לשחיקה ההדרגתית במעמדה; חוזקה הזיקה בין הערבים אזרחי ישראל למערך ההתנגדות ולרשת הדה-לגיטימציה; והאירוע נוצל על-ידי טורקיה להעמקת המשבר עם ישראל.
 5. **לאחר המשט החליטה ממשלת ישראל על הקמת מספר ועדות חקירה.** האחת, בראשות האלוף במילואים גיורא איילנד, בדקה את הדרג הצבאי ופרסמה כבר את מסקנותיה בדוח מקיף שחשף מספר נקודות בעייתיות בהתנהלות המבצעית והמודיעינית. השנייה, בראשות השופט בדימוס יעקב טירקל, תפעל כוועדת חקירה ממלכתית ואמורה לדון בהיבטים של המשפטי הבין-לאומי הקשורים למשט ובכלל זה בחוקיות הסגר על עזה. גם מבקר המדינה אמור לומר את דברו. **המנדט של שתי הוועדות מצביע על כך שהאירוע נתפס ככזה שנובע מהתלכדות של כשלים טכניים-מבצעיים או מדיניים-טקטיים, והן מתמקדות בבחינת הסבירות של החלטות והפעולות של מקבלי החלטות השונים על בסיס החוקים, התקנות, הנהלים והפקודות הקיימים.**
 6. **לאחר פרסום המנדט של ועדות החקירה, החליט מכון ראות להציע תחקיר משלו אודות המשט, וזאת במתודולוגיה של ניתוח מדיניות מערכתי ועל בסיס המסגרת התפיסתית להתמודדות עם אתגר הדה-לגיטימציה שפרסם המכון תחת הכותרת: "אתגר הדה-לגיטימציה של מדינת ישראל: יצירת חומת אש מדינית".** מטרת התחקיר היא לתרום להבנת משמעות האירוע מבחינה תפיסתית ולהציע עקרונות פעולה למניעת הישנות מקרים דומים בעתיד.
 7. **מכון ראות רואה במסמך זה תחילתו של תהליך פיתוח ידע בשיתוף הציבור אודות האירוע ומשמעותיו, וכן אודות המסקנות וההמלצות הנגזרות ממנו.** ולכן, בכוונתנו לשתף בתהליך התחקור גורמים נוספים בציבור באמצעות הזמנתם להתייחס לתחקיר זה.
- אתגר הדה-לגיטימציה**
8. נקודת המוצא של תחקיר זה היא שבשנים האחרונות ישראל ניצבת בפני אתגר חדש שנובע מהבשלה של שני תהליכים:
 - **השתכללותה ויעילותה של 'אסטרטגיית הקריסה' של חמאס ומערך ההתנגדות,** שמטרתה להביא לקריסתה של ישראל באמצעות 'מתיחתה' (overstretch) ע"י הכבדת ניטל הכיבוש; דה-לגיטימציה; ופיתוח תורת לחימה א-סימטרית בחזית הצבאית ונגד

- העורך הישראלי. מקור ההשראה להגיון זה הוא התמוטטותן של ברה"מ ודרום אפריקה ;
- **הצלחותיה של רשת דה-לגיטימציה של אנשים וארגונים בזירה הבין-לאומית שפועלת להפוך את ישראל למדינה מצורעת כדי שהיא תחדל מלהתקיים. רשת זו מרוכזת במספר מוקדים מטרופוליניים שבהם פועל מספר קטן יחסית של ארגונים אשר מניעים הלכה למעשה את המתקפה על הלגיטימציה של ישראל.**
- סוד ההצלחה של רשת הדה-לגיטימציה הוא ברתימתה של האליטה הליברלית-פרוגרסיבית במדינות המערב וזאת באמצעות מגוון כלים ואמצעים ותוך עמעום מטרותיה האמיתיות.**
- מערך זה של רעיונות, יש בו מידה רבה של שכלול, בשלות, חדות ועקביות פנימית, גם אם אין עדות לכך שמדובר באסטרטגיה מפורשת שתורגמה ליעדים, ללוחות זמנים ולאבני דרך.**
9. **בשנים האחרונות מערך ההתנגדות ורשת דה-לגיטימציה מגלים זה את זה ויוצרים זיקות וקישורים שהולכים ומתעצמים תוך היזון חוזר שמתמקד בעיקר בשני תחומים :**
- **קידום פתרון המדינה האחת – בעוד שמערך ההתנגדות מכשיל כל מהלך שמטרתו הפרדה בין ישראל לפלסטינים או ביסוס פתרון שתי המדינות, רשת הדה-לגיטימציה משחירה את פניה של ישראל ומקדמת את פתרון המדינה האחת ;**
- **חמאס ועזה – בעוד שמערך ההתנגדות פועל לבסס את מודל חמאסטון כבסיס קדמי של המאבק האידיאולוגי והצבאי עם ישראל, רשת הדה-לגיטימציה כובלת את ידיה של ישראל ומעניקה לגיטימציה בין-לאומית לחמאס.**
10. **בכך נוצרת מתקפה מתוכננת, שיטתית ומערכתית על המודל הפוליטי והכלכלי של ישראל שיש לה כבר משמעויות אסטרטגיות. מול מתקפה זו נתונה ישראל בנחיתות תפיסתית, שמשמעותה היא שאין לישראל מענה אפקטיבי לאתגר שניצב בפניה.**
11. **כתוצאה מכך, ישראל חווה כישלונות מדיניים ודיפלומטיים חוזרים ונשנים וזאת למרות שהיא נהנית מעליונות כמותית ואיכותית, צבאית, טכנולוגית וכלכלית ואף ערכית בהשוואה לאויביה. בין השאר, מצטמצמת יכולתה של ישראל להגן על עצמה צבאית, גוברת המעורבות הבין-לאומית בסוגיות פנים, מופעלת סמכות שיפוט אוניברסאלית נגד ישראלים ומנוהל מסע של חרמות נגד ישראל.**
- חמאס מתבסס ; ישראל מתבוססת**
12. **עם ניצחון חמאס בבחירות ברש"פ (01/06) התגייסו רשת הדה-לגיטימציה ומערך ההתנגדות כדי לבצר את נצחונם ולתמוך בשלטונם בצורה מפורשת או משתמעת. חמאס זיהה מגמה זו והחל לנצל אותה לטובתו.**
13. **מתקופה זו ועד היום, מדיניותה של ישראל, המבוססת על שלוש הדרישות של הקווארטט, לא השתנתה באופן משמעותי, למרות השינויים הדרמטיים במציאות המדינית-ביטחונית ולמרות שמדיניות זו השיאה פירות דלים בלבד.**
14. **לעומת זאת, דווקא חמאס הסתגל למציאות המשתנה שוב ושוב, תוך שהוא מחזק את מעמדו הפנימי והבין-לאומי ולמרות נחיתותו הכלכלית, הצבאית והמדינית הברורה בהשוואה לישראל.**
15. **עיקר השינוי האחרון במדיניות חמאס מאז מבצע עופרת יצוקה (01/09) הוא בזיהוי הזירה הבין-לאומית כזירה המרכזית למאבק בישראל וניהול מערכה מדינית אפקטיבית שממנפת את מסע הדה-לגיטימציה נגד ישראל. במסגרת זו, נראה כי חמאס הסיט חלק מרשתות הסיוע שלו באירופה לפעול לפי הגיון זה.**

עיקרי המסקנות

16. יש לראות במשט פיגוע מדיני-אסטרטגי של חמאס ורשת הדה-לגטימציה שהתגבש בגלוי ובאין מפריע במשך כשישה-עשר חודשים על-ידי ארגונים לא-ממשלתיים בערים מרכזיות במדינות ידידותיות לישראל כגון לונדון, דבלין, סן-פרנסיסקו ואיסטנבול. יתירה מכך, חמאס ראה במשט המתקרב אירוע אסטרטגי ורתם לטובתו את רשת הארגונים התומכים שלו, פעיליו וסייעניו.
17. כמעט כל מי שארגנו את המשט והוציאו אותו לפועל הם חלק בלתי נפרד מהמערך שעוסק במסע הדה-לגטימציה נגד ישראל, אשר הרכבו הוא ביטוי לקשר המתהדק בין מערך ההתנגדות במזרח התיכון לרשת הדה-לגטימציה במערב.
18. טורקיה הייתה 'ההבדל שעשה את הבדל'. גם כאן בתהליך גלוי לעין טורקיה שימשה כנקודת מפגש בין מערך ההתנגדות לרשת הדה-לגטימציה; ממשתלה אימצה את עמדותיו של מערך ההתנגדות בנוגע לממשלת חמאס בעזה, הפכה את עזה והסגר עליה לסלע מחלוקת עיקרי נגד ישראל ונתנה חסות לאירועים מרכזיים בקמפיין עורק החיים.
19. מכפיל הכוח של מטען הנפץ המדיני של המשט היה החיבור לאליטה הליברלית-פרוגרסיבית במערב וגיוס תמיכה ציבורית רחבה באמצעות גישה של 'כולם מוזמנים'. ואכן, במשט נטלו חלק זה לצד זה מוסלמים קיצונים ואנשי רוח אירופאים; יהודים, נוצרים ומוסלמים; ערבים אזרחי ישראל ועוד. יש לשער שרובם המוחלט של מי שהיו על הספינות אינם שואפים לקדם את דה-לגטימציה למדינת ישראל.
20. ההתנגשות בלב הים הייתה התנגשות בין מותגים שבה ישראל קיבלה נוקאאוט – הבסיס לדה-לגטימציה של ישראל הוא מיתוגה כמדינה כובשת ואלימה, שפוגעת בזכויות אדם ומפירה את המשפט הבין-לאומי. החבירה לאליטה הליברלית-פרוגרסיבית מיתגה את המשט כמופע של התנגדות לכיבוש ולדיכוי, חתירה לשלום והגנה על זכויות האדם ברוח המשפט הבין-לאומי. ולכן, שוב דבר טוב לא יכול היה לצאת לישראל כששני המותגים התנגשו ביים.
21. בשל מגוון סיבות שחלקן מחוץ לשליטתה של ישראל, לא נוצר הדימוי שישראל 'רוצה שלום' ומחויבת בצורה עקבית ואמינה לסיום השליטה באוכלוסיה הפלסטינית או לפתרון המצוקה ההומניטארית בעזה. במצב עניינים זה, חומת האש המדינית של ישראל הייתה פגיעה.
22. ככלל, ישראל לא יחסה חשיבות מספקת למסע הדה-לגטימציה ולא הקדישה משאבים מספיקים לאיסוף מידע אודותיו, לעיצוב תפיסת הפעלה נגדו וליישומה. להלן עיקרי התחומים שבהם התנהלות שונה של ישראל עשויה הייתה לסכל את המשט באודו באיבו:
- תכליתה של המדיניות כלפי עזה – מדיניות זו סבלה מחוסר עקביות פנימי בכך שהסגר הביא לפגיעה רחבה באוכלוסיה הפלסטינית בעזה שלא ניתן היה להצדיק אותה בנימוקים ביטחוניים משכנעים;
 - איסוף מודיעין על מארגני המשט ובקרבים – ככל הנראה, מדינת ישראל לא גיבשה רשימה של ארגונים שמחוללים את הדה-לגטימציה, ובהם הארגונים שיזמו וארגנו את המשט. מאמץ שיטתי כזה אמור היה לזהות פעילות זו כבר בפברואר '09;
 - ביצוע פעולות סיכול מדיני-תקשורתית-מיתוגי כלפי המארגנים של המשט יכלו לתקוע טריז בינם לבין חלק מקבוצות השמאל האירופאיות שנטלו חלק במשט;
 - מעגל הסיכול הראשון צריך היה להיות ברכוזת הדה לגטימציה ובאמצעות ארגונים לא-ממשלתיים ובכלל זה בלונדון, באירלנד, בשוודיה ובאיזור מפרץ קליפורניה. אלא שישראל ובעלי בריתה במקומות אלו לא פעלו בצורה שיטתית לצורך זה ולא היו מודעים לצורך לעשות זאת;
 - ישראל לא ניהלה את המותג שלה לקראת המשט בעת, רשת הדה-לגטימציה עסקה באופן שיטתי במיתוגה השלילי של ישראל;
 - ישראל או תומכיה לא יצרו קשר אישי עם משתתפי המשט שאינם דה-לגטימטורים כדי להניא אותם מלהצטרף למשט ולא פעלה לבידוד הדה-לגטימטורים בקרב מארגני

- המשט ומשתתפיו.** כך, נוצר מצג-השווא כאילו כל משתתפי המשט הם אנשים שוחרי שלום שכל עניינם הוא ביקורת על מדיניותה של ישראל כלפי עזה.
23. **כתוצאה מכך שהמשט לא סוכל מדינית, מיתוגית, תדמיתית ומעשית, במציאות שנוצרה לאחר שהמשט יצא לדרכו, מרחב התמרון של ישראל הצטמצם לבחירה בין השתלטות על הספינות והשטתן לנמל אשדוד לבין פריצת הסגר על עזה.**
24. **לאחר הסרת הסגר האזרחי על עזה מצד ממשלת ישראל, יתכן שההיגיון של קמפיין עורק החיים מיצה את עצמו. לפיכך, מיקוד ההמלצות בסיכול משטים עתידיים כמוהו כהתכוננות למלחמות העבר.**
25. **לעומת זאת, המערכה הבאה עדין לא ידועה, אבל ברור שהגיונה יהיה מתקפה על הלגיטימיות של ישראל סביב סוגיה תורנית נוספת ולאור ההיגיון שתואר לעיל והיא תונע ע"י אותה הרשת שהפיקה את המשטים.**
- לפיכך עיקר ההמלצות ממוקדות במאבק ברשת זו.**
- עיקרי ההמלצות**
26. **כאמור, יש לראות במשט מופע נוסף בשרשרת אירועים שהגיונם הוא מתקפה שיטתית ומערכתית על המודל המדיני והכלכלי של ישראל, שנדבך מרכזי שלה הוא המאמץ לפגוע בלגיטימציה של מדינת ישראל. נקודות ציון מרכזיות נוספות במערכה זו מבצע עופרת יצוקה (01/09), מסע החרמות והסנקציות נגד ישראל על מאות מופעיו; המלחמה המשפטית נגד בכירים ישראלים; השימוש בדו"ח גולדסטון; ועוד...**
27. **יש לראות במשט אירוע שהוא 'הפתעה בסיסית', שבה נחשף, פעם נוספת, פער הרלוונטיות בתפיסת הביטחון ובמדיניות החוץ של ישראל. ולכן, במקום להקים ועדות חקירה יש לכוון צוותי חשיבה שיזהו את פער הרלוונטיות ויתנו לו מענה מערכתי שימנע הפתעות בסיסיות נוספות ויחזיר את היוזמה לידיה של ישראל.**
28. **מסע הדה-לגיטימציה עלול להפוך להיות בעיה קיומית. יש להתייחס אליו ככזה: יש להופכו למושא לאיסוף שיטתי של מידע; לגבש שיטת פעולה נגד הארגונים שעושים לה דה-לגיטימציה וליישמה באופן שיטתי נגד היזרזים' של רשת הדה-לגיטימציה.**
29. **מחויבות אמינה ועקבית של ישראל לסיום השליטה בפלסטינים, לזכויות אדם ולשילוב ושוויון של הערבים אזרחי ישראל חיונית למאבק בדה-לגיטימציה. יש לעצב את האסטרטגיה המהותית והתקשורתית כלפי עזה וכלפי התהליך המדיני גם בהקשר זה.**
30. **יש לשפר את יכולתה של ישראל להשיג 'ניצחונות שלובים' במספר חזיתות וזירות בו-זמנית על בסיס סנכרון ושילוב בין הזירה הצבאית, המדינית, התקשורתית, המשפטית והזירה הפנימית. מדובר בתפיסת הפעלה מעודכנת לכלל מערך החוץ והביטחון של ישראל. באירועי המשט באה לידי ביטוי היעדרה של תפיסת ביטחון שמתייחסת כמכלול למגוון הזיקות בין הזירות האלה.**
31. **יש לגבש אסטרטגיה מקיפה להתנהלות בנוגע לטורקיה שמשתת ציר במפגש בין מערך ההתנגדות לרשת הדה-לגיטימציה בעת שיש לה מערכת יחסים כלכלית וביטחונית אסטרטגית עם ישראל, בעת שהיא בעלת ברית מרכזית של ארצות הברית ומדינה חשובה ביותר עבור האיחוד האירופאי, אך גם מחזקת את קשריה עם איראן וסוריה.**
32. **ברשת נלחמים באמצעות רשת (It takes a network to fight a network)¹ – כאמור, מסע הדה-לגיטימציה נגד ישראל מתבצע על ידי רשת של ארגונים לא-ממשלתיים שמרוכזים במספר מטרופולינים בין-לאומיים, שהם גם הרכזות של רשת הדה-לגיטימציה. רשת זו צריכה להיות מושא המאבק של ישראל:**

¹ זהו עקרון ידוע בעולם הרשתות: ר' John Arquilla, **It Takes a Network**; or Dr. Pete Rustan, in **Building an Integral Intelligence Network**.
Dr. Boaz Ganor, **It Takes a Network to Beat a Network**;

- **קורס רכזים בשב"כ, קורס רכזות במערך החוץ: גיבוש תפיסת הפעלה ברכזות של הדה-לגיטימציה** – על ישראל לזהות את רכזות הדה-לגיטימציה בעולם (לונדון, מדריד, בריסל, טורונטו, אזור מפרץ קליפורניה, סידני ויוהנסבורג), ולמקד את מאמציה בהן תוך שיבוש פעולת הזרזים של הרשת ופיצול מרכיביה. זאת, בעיקר תוך אבחנה הכרחית בין מי שמבקרים את ישראל בשל מדיניותה, גם אם בצורה בוטה ונוקבת, לבין הדה-לגיטימטורים;
- **יש לטפח את הרשת שלנו** על בסיס המערך הדיפלומטי ורשת של 'שגרירי קצה' שמורכבת מאנשים וארגונים לא-ממשלתיים, להפעיל זרזים ולרתום אותם לפעולה נגד הדה-לגיטימציה.
- 33. **מיתוג מחדש של ישראל הוא הכרחי למאבק בדה-לגיטימציה** ועשויות להיות לו השלכות אסטרטגיות על יכולתנו להעביר את המסרים שלנו ועל יכולתה של רשת הדה-לגיטימציה לשרת את מטרותיה.
- 34. **המאבק על האליטה הליברלית-פרוגרסיבית** – הכוחות שמקדמים את הדה-לגיטימציה לישראל במערב הם כוחות פוליטיים שוליים, אשר כוחם היחסי נובע מיכולתם לרתום חלקים נרחבים והולכים בקרב האליטה הליברלית פרוגרסיבית לעמדות ופעילות אנטי ישראליות. לכן, ישראל ובעלי בריתה צריכים למקד את מאמציהם בקבוצה זו שבקרבה מעמדה ודימויה של ישראל נשחקו בצורה משמעותית. **כדי לקדם אינטרס זה יש ליצור:**
- **מערכות יחסים בין-אישיות** עם האליטה המקומית דרך הנציגויות הרשמיות ובאמצעות עמותות ואנשים פרטיים;
- **שינוי הגישה כלפי ארגוני זכויות אדם** – ישראל צריכה להיות פתוחה יותר לקבל ביקורת לגיטימית ולשנות את יחסה לארגוני זכויות האדם תוך מתן מענה עובדתי וענייני. פעמים רבות ישראל מפנה כתף קרה למי שמבקר אותה ובכך דוחקת אותו לזרועותיה של רשת הדה-לגיטימציה;
- **חשיפת הדה-לגיטימטורים** וזריית אור על דרכי התנהלותם כדי להביך אותם;
- **דה-לגיטימציה לתנועת ה-BDS** שעומדת מאחורי רבים מהניסיונות לבודד את ישראל ואשר מנסה לקשר עצמה עם עולם הערכים של האליטות הליברליות במערב.

הצוות המדיני ביטחוני במכון ראות

מאז מלחמת לבנון השנייה (קיץ '06), עוסק מכון ראות בהיבטים שונים של האתגרים הניצבים בפני ישראל בתחום הביטחון הלאומי, תוך התמקדות באתגר שמציב בפניה 'מערך ההתנגדות' שמונהג על ידי איראן, חיזבאללה וחמאס.

בהקשר זה עשה הצוות בראשותו של ערן שישון פעולות רבות וגם פרסם מגוון מסמכים, שגולת הכותרת שלהם היא המסגרת התפיסתית ששמה: "אתגר הדד-לגיטימציה של ישראל: יצירת חומת אש מדינית" (01/10, במסגרת כנס הרצלייה העשירי). מסגרת תפיסתית זו מנחה את פעולותינו בתחום המאבק בדד-לגיטימציה מאז.

הצוות של מכון ראות כולל את האנשים הבאים:

- גידי גרינשטיין (40) הוא מייסד ומנכ"ל של מכון ראות. לפני שהקים את המכון, גידי שרת במשרד ובלשכת ראש הממשלה אהוד ברק כמזכיר צוות המשא ומתן לשיחות על הסכם הקבע בין ישראל ואש"ף (01-1999). גידי הוא בוגר בית הספר לממשל ע"ש קנדי בהרווארד מטעם קרן וקסנר (2002), ובעל תואר ראשון בכלכלה ובמשפטים מאוניברסיטת תל-אביב.
- ערן שישון (36) הוא ראש הצוות המדיני-ביטחוני במכון ראות מאז 2004 ואחראי על תוכנית ההכשרה במכון. ערן הוא בעל תואר שני בהצטיינות בחוג להיסטוריה של האסלאם והמזרח התיכון באוניברסיטה העברית, ובעל תואר ראשון ביחסים בינלאומיים, גם הוא בהצטיינות.
- כלב בן-דור (29) הוא בעל תואר שני בהיסטוריה של יחסים בין-לאומיים מ-London School of Economics ותואר ראשון בהיסטוריה מודרנית ופוליטיקה מ-University of Leeds. כלב נולד וגדל בלונדון. הוא שירת כדובר שגרירות ישראל בלונדון במשך כשנתיים, ועלה ארצה בדצמבר 2005.
- גיל מורסיאנו (29) הוא בעל תואר ראשון בהצטיינות ביחסים בין לאומיים ותקשורת מטעם האוניברסיטה העברית ומשלים בימים אלו את לימודי התואר השני בחקר, יישוב וניהול סכסוכים. קודם לכן הוא שירת במשרד ראש הממשלה. גיל הוא עמית בקרן המלגות של תוכנית המנהיגות היהודית הבין-לאומית לגאסי הריטאג' (Legacy Heritage Fellowship) לשנת 2009-2010.
- דפנה קאופמן (32) היא בעלת תואר שני בהצטיינות בתקשורת ומדיניות ציבורית מאוניברסיטת ג'ורג' וושינגטון. לפני שהצטרפה למכון ראות, דפנה עבדה עבור ארגון AIPAC בווישינגטון. דפנה היא עמיתה בקרן המלגות של תוכנית המנהיגות היהודית הבין-לאומית לגאסי הריטאג' (Legacy Heritage Fellowship) לשנת 2009-2010.

מושגים

מזב שבו הגדרת האתגר ברורה, וברור גם המענה לאתגר במסגרת המומחיות או הידע הקיימים. ²	בעיה טכנית
אתגר שמצריך שינוי בתפיסות, במרקמי הערכים ותבניות התנהלות. מול האתגר לא ניתן להתמודד באמצעות הניסיון הקיים או התנהלות שגרתית שכן הוא מצריך תהליך של למידה. ³	אתגר הסתגלותי
הפתעה שנובעת כתוצאה מפערים במודיעין או במידע. ברוב המקרים, הפתעה מצבית יוצרת 'בעיה טכנית' (ר' לעיל).	הפתעה מצבית
אירוע שחושף תפיסת עולם לא-רלוונטית. ברוב המקרים, הפתעה בסיסית חושפת גם אתגר הסתגלותי.	הפתעה בסיסית
עקרונות הפעולה ומיצוי המשאבים הצבאיים לשם התגוננות או התקפה פיזית.	תפיסת הפעלת הכוח
מכלול עקרונות הפעולה ומיצוי המשאבים המדיניים לשם הבטחת הלגיטימציה הבסיסית של ישראל ולשם לקידום מעמדה של ישראל בעולם מבחינת קשרים מדיניים, כלכליים, מסחריים או אקדמאים.	תפיסת הדיפלומטיה ומדיניות החוץ
מכלול של עקרונות פעולה ביטחוניים ומדיניים שתכליתם שמירה על ביטחונה וזהותה של המדינה אל מול האתגרים האסטרטגיים הניצבים בפניה.	תפיסת ביטחון ומדיניות חוץ
מכלול העקרונות שנוגעים לחוסנה, רווחתה ובטחונה של המדינה. תפיסה זו מורכבת מתפיסת הביטחון ומדיניות החוץ, וגם מסוגיות אסטרטגיות נוספות כגון דמוגרפיה, טכנולוגיה, תשתיות, או התיישבות.	תפיסת ביטחון לאומי
מזב בו מערך הרעיונות ועקרונות הפעולה של צד אחד רלוונטיים יותר מאלה של הצד השני ולכן מסייעים לו להצליח במערכה מעל ומעבר למה שנובע מיחסי הכוחות הכמותיים ביניהם.	עליונות / נחיתות תפיסתית
רשת של מדינות, ארגונים, תנועות ואנשים כאיראן, חזבאללה, חמאס ופלגים פלסטיניים נוספים, אשר שוללים את זכותו של העם היהודי להגדרה עצמית ואת קיומה של ישראל על בסיס אידיאולוגיה ופועלים בשיטת 'ההתנגדות' במטרה להביא לחיסולה ולהקמת מדינה ערבית/ פלסטינית/ אסלאמית במקומה.	מערך ההתנגדות
שלילת הלגיטימציה של מדינת ישראל להתקיים ושל הזכות של העם היהודי להגדרה עצמית.	דה לגיטימציה בסיסית/ אנטי-ציונות
ביקורת שלילית תדירה ובלתי פרופורציונאלית כלפי ישראל מצד גורמים בין לאומיים, אשר חורגת מהיקף וממאפייני הביקורת המופנית כלפי מדינות אחרות בהקשרים דומים.	מוסר כפול
הצגת מדינת ישראל באופן מכוון, שיטתי ומקיף כאכזרית ולא אנושית כדי לשמוט את הבסיס המוסרי לקיומה (דוגמת ההשוואה לנאציזם או לאפרטהייד).	דמוניזציה

Ronald Heifetz, *Leadership without Easy Answers*, (Harvard University Press, 2003), p. 74 ²

Ibid., 35. ³

תופעת הסוגיה התורנית
התכנסות תנועות, איגודים וארגונים, אשר אינם קשורים ביניהם, לכאורה, סביב סוגיה תורנית התלויה ועומדת כלפי מדינת ישראל, וזאת לצורך המשך המאבק בקיומה.

מערך החוץ
מכלול הגורמים הממשלתיים הישראליים המקיימים יחסים רשמיים מתמשכים עם גורמים בין-לאומיים. מערך החוץ כולל את משרד החוץ וגם יחידות במשרד הביטחון, במשרד התעשייה והמסחר, במשרד האוצר או במוסד.

תחקיר אודות המשט לעזה: איך קרסה חומת האש המדינית?

תודות

מכון ראות מודה ל- American Friends of the Reut Institute (AFRI) בעבור תמיכתו בפעילותנו בנושא המענה לאתגר הדה-לגיטימציה ובמיוחד לתורמים הבאים של AFRI:

- **Julis Foundation for Multi Disciplinary Thinking**
- **Michael and Lisa Leffell Foundation**
- **Goldhirsh Foundation**
- **Miriam and Garry Khasidy**
- **Joel and Rebecca Mandel**
- **Adam and Gila Milstein**

הנחיות לקריאה מהירה

ניתן לקרוא מסמך זה במהירות באמצעות המשפטים המודגשים. כל פסקה מבטאת רעיון אחד בלבד, שמסוכם במשפטים המודגשים. בדרך כלל זהו המשפט הראשון בפסקה. בהערות השוליים אין רעיונות נוספים שלא נזכרו בגוף המסמך והן מכילות מקורות, ציטוטים, דוגמאות או הבהרות.

מבוא ורקע

1. בתאריך 30 במאי 2010 הפליגו מאזור קפריסין שש ספינות במטרה 'לשבור' את הסגר הישראלי המוטל על חופי עזה.⁴ שלוש מתוך שש הספינות שהשתתפו במסע נרכשו על ידי ארגון ה-IHH הטורקי ('מאווי מרמרה', 'עזה 1' ו-'דפני'), שתיים מהן היו יוניות ('אלפתרי מסוגיוס' ו'ספנדוני') וספינה נוספת בשם 'צ'אלנג'ר 1' הפליגה תחת דגל ארצות הברית.⁵ על סיפון של ספינות אלו שהו קרוב ל-700 נוסעים,⁶ בהם אנשי תקשורת, חברי פרלמנט אירופיים, מתנדבים ממדינות שונות באירופה ובמזרח התיכון, מנהיגים הציבור הערבי בישראל,⁷ פעילים פוליטיים אסלאמיים בהם כמה עשרות פעילי הארגון הטורקי ה-IHH.
2. בבוקר ה- 31 לחודש מאי פשטו כוחות שייטת 13 הישראלית על הספינות. בעוד שההשתלטות על חמש מספינות עברה ללא התנגדות, על ה'מאווי-מרמרה' הותקפו חיילי השייטת על ידי אנשי ה-IHH בסכינים, במוטות ובאלות, ואף בנשק חי.⁸ כתוצאה מכך נאלצו חיילי צה"ל להגיב בירי שהסתיים במוותם של תשעה פעילים טורקיים ובפציעתם של עשרות. בתקרית גם נפצעו תשעה חיילי צה"ל, שלושה מהם באורח קשה.⁹

⁴ במשט היו אמורות להשתתף תשע ספינות. אולם בשל קשיים טכניים שתיים לא הפליגו וספינה נוספת בשם 'לינדה' אשר זכתה לשם 'ריצ'ל קורי', הפליגה מאירלנד באיחור של כמה ימים ונעצרה על ידי צה"ל ללא התנגדות ב-5/6. ראו בהקשר זה: חדשות הטרור והסכסוך הישראלי-פלסטיני, [מרכז מל"מ](#), 2-8/06/10.

⁵ [IHH Summary Report](#), p.12.

⁶ רוני סופר, [YNET](#), 01/06/10.

⁷ מנהיגים פוליטיים ודתיים מקרב הערבים אזרחי ישראל אשר השתתפו במשט: מחמד זידאן, ראש וועדת המעקב של ערביי ישראל, שיח' ראאד צלאח, ראש הפלג הצפוני של התנועה האסלאמית, חמאד אבו דעבאס, ראש התנועה האסלאמית בנגב וחברת הכנסת חנין זעבי מבל"ד. ראו בהקשר זה [מרכז מל"מ](#), 26/05/10.

⁸ חדשות הטרור והסכסוך הישראלי-פלסטיני, [מרכז מל"מ](#), 2-8/06/10.

⁹ IDF Forces Met With Pre-Planned Violence When Attempting to Board the Flotilla, [MFA](#), 31/05/10

3. **לאירועי המשט היו משמעויות מוחשיות מבחינת הביטחון ומדיניות החוץ של ישראל:**
- התגובות לאירועי המשט בעולם גררו גל של מחאות נגד ישראל ברחבי העולם, ואף חלק מידידיה של ישראל הביעו ביקורת חריפה על הפעולה;
 - ישראל נאלצה לשנות את מדיניותה סביב עזה בנסיבות שנתפסו ככניעה לכוח;
 - לאחר האירוע גברו המאמצים הבין-לאומיים מטעם ארגונים לא-ממשלתיים להביא להטלת חרמות על ישראל ולבודד אותה. בין השאר גרם האירוע לגל מתוקשר של ביטולי הופעות של אמנים מובילים מחו"ל;
 - כווננו מספר ועדות חקירה בין-לאומיות אשר קוראות תגר במפורש או במשתמע על מערכת המשפט הישראלית ומוסיפות לשחיקה ההדרגתית במעמדה;¹⁰
 - נראה שיכולתה של ישראל להגן על עצמה מול חזבאללה וחמאס נשחקת לנוכח הביקורת על השימוש בכוח. זאת ועוד, בשלב זה מוקדם לשפוט איך מעמדה של ישראל עשוי להשפיע על המאמצים הבין-לאומיים שישראל מעודדת לעצור את פרויקט הגרעין האיראני;
 - ביום שאחרי המשט נוצר חשש להתפרצות אלימה בקרב הערבים אזרחי ישראל בעת שהיה חשש לפגיעה בשייח' ראאד סלאח;
 - המשבר נוצל על-ידי טורקיה להעמקת המשבר עם ישראל, בת-בריתה האסטרטגית עד זה לא מכבר.

ועדות החקירה הרשמיות

4. **לאחר המשט הוקמו מספר ועדות חקירה:**
- **תחקיר של שייטת 13**, שכבר בוצע בעת כתיבת דוח זה, ומצביע על ליקויים בהיערכות לפעולה בעיקר בתחום המודיעין ועל פגמים בדרך הפעלת הכוח;
 - **ועדת איילנד** שמינה הרמטכ"ל לבדיקת אירועי המשט, בראשות האלוף (מיל') גיורא איילנד, שמצאה שורה של שגיאות בשלבי אסוף המודיעין על המשט, בשיתוף הפעולה בין גופי המודיעין השונים ובהכנת התכנית המבצעית להשתלטות. הוועדה לא עסקה בקבלת ההחלטות בדרג המדיני אך ביקרה את העובדה שלא הוכנו כלל תוכניות חלופיות להשתלטות על המשט;¹¹
 - **ועדת טירקל** בראשות שופט בית המשפט העליון בדימוס, יעקב טירקל, ובליווי שני משקיפים זרים, בריטי וקנדי, אמורה לדון בחוקיות פעולת חיל הים והתאמתה לכללי המשפט הבין-לאומי, בנסיבות הביטחוניות להטלת הסגר הימי על רצועת עזה ובהתאמת הסגר הימי לכללי המשפט הבין-לאומי;
 - **מבקר המדינה לינדשטראוס** הודיע על כוונתו לבדוק את היבטי ההסברה והמודיעין הקשורים לאירועי המשט.¹²

¹⁰ כמו כן, נדונות בזירה הבין-לאומית שתי אפשרויות להקמת ועדות חקירה לא ישראליות: טורקיה הודיעה כי היא הקימה ועדה משלה בראשות שרי החוץ והמשפטים שלה, שתעריך את ההשלכות הלאומיות והבין-לאומיות של המשט ותכין את הקרקע לקראת חקירה בין-לאומית. יתירה מכך, עדיין נדונה הצעות של מזכ"ל האו"ם באן-קי-מון לכוון ועדת בדיקה בין-לאומית. ר' [הארץ](#), 13/7/07.

¹¹ עפ"י דיווחי התקשורת (ר' הראל ופפר, [הארץ](#), 13/7/10) והריאיון עם גיורא איילנד במוסף לשבת של ידיעות אחרונות, 23/7/10.

¹² [הארץ](#), 15/6/10.

5. **המנדט של ועדות טירקל ואיילנד, וגם הצהרותיו של מבקר המדינה, לינדרשטראוס, מצביעים על כך שאירוע המשט נתפס על ידי הממשלה ככזה שבו ההצלחות או הכשלים הם 'טכניים', במובן זה שהם נובעים מהאופן שבו הובנה הסמכות שניתנה לבעלי תפקידים שונים – אנשי צבא, פקידים או פוליטיקאים – והופעלה על ידם. גם איילנד עצמו רמז שהמנדט של הוועדה שעמד בראשה היה צר מדי ולא כלל מימדים חשובים של מדיניות ודיפלומטיה.¹³**
6. **לפיכך, נקודת המוצא של ועדות החקירה השונות היא החוקים, התקנות, הנהלים והפקודות הקיימים, והשאלות שהן תשאלנה מתמקדות בסבירות הכוונה והפעולה של גורמים שונים (קרי, הם ידעו או צריכים היו לדעת, פעלו או צריכים היו לפעול). לפיכך, יש אנשים שניתן לצינם לשבח או להענישם על האופן שבו הפעילו את הסמכות שהוענקה להם במהלך האירוע.¹⁴**

התחקיר של מכון ראות

7. **לנוכח המנדט המוזכר לעיל של ועדות החקירה, החליט מכון ראות להציע תחקיר משלו אודות המשט במטרה לתרום להבנת הכשלים התפיסתיים המגולמים בהיערכות הישראלית למשט ולהציע עקרונות פעולה למניעת הישנות מקרים דומים בעתיד.**
8. **מכון ראות רואה במסמך זה ראשיתו של תהליך פיתוח ידע בשיתוף הציבור אודות המשט, משמעויותיו, ואודות המסקנות וההמלצות הנגזרות ממנו. ולכן, בכוונתנו לשתף בתהליך התחקור קהלים נוספים שעשויים לתרום להבנת האירוע בהקשרים רבים ושונים מתוך אמונה שתהליך פתוח שכזה עשוי לא רק לסייע להבנה מלאה של המשט אלא גם לתרום לרתמת כוחות שונים בקרב החברה האזרחית הישראלית והיהודית בארץ ובעולם למאבק בדה-לגיטימציה של ישראל.**
9. **מטרת התחקיר של מכון ראות – המסמך הנוכחי והשיח שנקיים בעתיד (ר' לעיל) – הוא לתרום לתהליך הלאומי של הבנת אירוע המשט ומשמעויותיו המערכתיות.¹⁵ כמובן שאין בכוונתנו לקרוא תיגר על תהליכי הביורור והחקירה האחרים הנ"ל אלא להשליםם.**

10. **על פי הגישה של מכון ראות, יש לבחון את המשט באמצעות ניתוח מערכתי ובהקשר של שרשרת אירועים שנמשכת מספר שנים שהגיונם הוא מתקפה שיטתית ומערכתית על המודל המדיני והכלכלי של ישראל, שנדבך מרכזי שלה הוא המאמץ לפגוע בלגיטימציה של מדינת ישראל. נקודות ציון מרכזיות נוספות במערכה זו הינן מבצע עופרת יצוקה (01/09); ועידות דרבן; מסע החרמות והסנקציות נגד ישראל על מאות מופעיו; האירועים שליוו את פרסום דו"ח גולדסטון; והמלחמה המשפטית נגד בכירים ישראלים.**
11. **הצלחותיה של מתקפה שיטתית זו נובעות מהעליונות התפיסתית שהתגבשה בידי מערך ההתנגדות שכולל את איראן, חמאס וחזבאללה ובקרב רשת הדה-לגיטימציה שפועלת בעולם המערבי. במילים אחרות, ישראל מצויה בנחיתות תפיסתית שמשמעה הוא שעקרונות הפעולה שלה לא נותנים מענה אפקטיבי לאתגר שניצב בפניה. כתוצאה מכך, תגובתה של ישראל, על פי רוב, היא מקומית ומצבית.**
12. **לכן, יש לבחון האם המשט הוא מופע נוסף של ה'הפתעה בסיסית' שחוה ישראל, שבה נחשף משבר הרלוונטיות בתפיסת הביטחון ובמדיניות החוץ של ישראל. משבר זה בא לידי ביטוי**

¹³ ר' אתר [וואלה](#), 23/7/10, וכן והריאיון עם איילנד במוסף לשבת של ידיעות אחרונות, 23/7/10.

¹⁴ ר' המאמר של אמיר אורן: אלוף לא מדיח אלופים שמבטא תפיסה זו. ר' [הארץ](#), 13/7/10.

¹⁵ שיטת העבודה של מכון ראות המבוססת על חבילה של תיאוריה, מתודולוגיה וכלי מחשוב מבית היוצר של חברת פרקסיס בראשות ד"ר צבי לניר (ר' www.praxis.co.il). ייחודה של חבילה זו היא בחשיפת פערי רלוונטיות שעלולים להביא לכדי הפתעות בסיסיות. החומר התיאורטי כולו בפרק זה מבוסס על הפרק פער רלוונטיות, באתר [חברת praxis](#).

במגוון דרכים. כאמור, בהקשר של המשט, משבר זה התבטא בכך שבמשך חודשים ארוכים, מערך ההתנגדות ורשת הדה-לגיטימציה פעלו ברחבי אירופה והעולם כדי לעצב פיגוע מדיני אסטרטגי נגד מדינת ישראל וזאת בגלוי ובאין-מפריע.

13. **הבסיס לתחקיר של מכון ראות הוא המסגרת התפיסתית להתמודדות עם אתגר הדה-לגיטימציה שכותרתה: אתגר הדה-לגיטימציה של ישראל: יצירת חומת אש מדינית** (להלן 'המסמך חומת אש מדינית'), אשר היוותה שיא בעבודת צוות שהחלה לאחר מלחמת לבנון השנייה (07/06) ונמשכת מאז. המסמך הוצג לראשונה בכנס הרצלייה העשירי (01/10). עיקרי המסמך יוצגו להלן.

14. **בהקשר זה, ולמען הסר ספק, אנו מבחינים בין ביקורת על מדיניות ישראל לבין דה-לגיטימציה באופן הבא:**

■ **ביקורת על מדיניותה של ישראל** מתייחסת למכלול השיקולים והערכים שמובילים לעיצוב המדיניות של ישראל ולדרך ביצועה. ביקורת כזו צריכה להיחשב כלגיטימית גם כשהיא חריפה ובוטה;

■ **דה-לגיטימציה בסיסית קוראת תיגר על עצם זכותה של ישראל להתקיים** כישות שמבטאת את זכותו של העם היהודי להגדרה עצמית. ברוב המקרים, מדובר באנטי-ציונות שלעיתים היא מופע של אנטישמיות;¹⁶

■ **ביקורת על ישראל עלולה להוות דה-לגיטימציה** כשהיא סובלת באופן שיטתי ממוסר כפול, (double standard),¹⁷ כשהיא מתמקדת בישראל בלבד (singling out), או כשהיא משחירה את דמותה של ישראל (demonization),¹⁸ כשהיא מערערת במשתמע על זכותו של העם היהודי להגדרה עצמית, כשהיא עוברת מביקורת על מדיניות ישראל לדחייה כוללת של מדינת ישראל.

טבלה שמשווה בין התחקיר של מכון ראות לבין גופי הבדיקה הציבוריים

15. להלן תמצית ההבדלים בין התחקיר של מכון ראות לוועדות החקירה שמונו על ידי הממשלה:

מכון ראות	ועדות החקירה הרשמיות	הסוגיה המרכזית
המשט כחוליה בשרשרת של מתקפת הדה-לגיטימציה נגד ישראל והמערכה בין ישראל לחמאס בהקשר האזורי.	אירוע המשט על שלל היבטיו (צבא, תקשורת, הסברה) והסגר הימי על עזה.	
ניתוח מדיניות מערכתי: ניתוח אירוע המשט בהקשר המדיני והאסטרטגי הרחב של ישראל שממקד את הדיון ברלוונטיות של תפיסת הביטחון ומדיניות החוץ של ישראל מול האתגרים שניצבים לפתחה.	כלים משפטיים: שאלות כמו סמכות, חוקיות, סבירות או שיקול דעת; הליכים כמו עדויות, חוות דעת או תצהירים. כלים צבאיים ומבצעיים שמתמקדים בסוגיות מודיעין, תכנון מבצעי, כוחות ומשימות, פיקוד ושליטה, לוגיסטיקה, נהלי פתיחה באש, תחקירים וכיו"ב.	הכלים המקצועיים

16. [Irwin Cotler, "Identifying the New Anti-Semitism," Jewish People Policy Planning Institute.](http://www.reut-institute.org/irwin-cotler-identifying-the-new-anti-semitism) ר' Nov. 2002 וגם [בקה שפק ליסק, האנטישמיות החדשה בחוגי האינטליגנציה האירופית, e-mago](http://www.e-mago.com/24/6/2009), 24/6/2009.

17. איננו מתיימרים להכריע במסמך זה עד כמה תופעת המוסר הכפול ייחודית לישראל. אולם הנחת העבודה במסמך זה היא, שלכל הפחות, קיימים מאפיינים ייחודיים לתופעת המוסר הכפול נגד ישראל שמתמקד במדיניותה של ישראל כלפי הפלסטינים וכלפי המיעוט הערבי בישראל.

18. שרנסקי מתאר תופעה זאת כשלושת ה-D, המושגים דה-לגיטימציה, דאבל סטנדרט (מוסר כפול): ר' Natan Sharansky, 3D Test of Anti-Semitism: Demonization, Double Standards, Delegitimization, *Jerusalem Political Studies Review*, Fall 2004, by the Jerusalem Center for Public Affairs.

מכון ראות	ועדות החקירה הרשמיות	
	בעיקר אנשים שהם בעלי סמכות כמו לוחמי השיטת או טייסי חיל האוויר ומפקדיהם; ראש זרוע הים, ראש אגף המודיעין, ראש אגף התקשוב, דובר צה"ל או הרמטכ"ל; שר הביטחון, השר לעניינים אסטרטגיים או ראש הממשלה.	מי במוקד?
תפיסת הביטחון ומדיניות החוץ של ישראל המפורשת והמשתמעת בנוגע לאתגר הדה-לגיטימציה.	חוקים, תקנות, נהלים, פקודות קיימים, שעל פיהם יישק דבר והם קובעים מה הסמכות שניתנה לכל אדם.	נקודת הייחוס
החוקים והתקנות הקיימים נכתבו על סמך תפיסה שעוצבה בעבר ויש לבחון את הרלוונטיות שלה משום שיתכן שאבד עליה הכלח.	אנשים בעמדות של סמכות בראש ובראשונה בישראל, קרי, בעיקר אנשי צבא, פקידי הממשל ופוליטיקאים.	מקור הידע
בעלי סמכות, מנהיגות והשפעה וגם הציבור בישראל ובעולם.	חלק ניכר מהדיונים ומהמסקנות יהיו חסויים. השתתפות בהזמנה בלבד.	פומביות הדיון
גלוי. כל מי שיכול מוזמן לתרום. אין סודות.	ממשלת ישראל כמערכת סגורה שאותה יש לתקן והקהילה הבין-לאומית (האוי"ם) שאותה יש לשכנע שישראל חוקרת את עצמה.	מי קהל היעד
הרשת שנאבקת בדה-לגיטימציה של ישראל ברחבי העולם, שממשלת ישראל היא רק שחקן אחד בה, גם אם חשוב.		

מבנה המסמך

16. כדי להבין את הכשלים התפיסתיים מול תופעת הדה-לגיטימציה וכדי לפעול למניעת הישנות הפתעות בסיסיות נוספות דוגמת המשט, כולל המסמך את הפרקים הבאים –

- א. בפרק ה- 1 נציג את עיקרי המסמך **אתגר הדה-לגיטימציה של ישראל: יצירת חומת אש מדינית אשר מהווה את הבסיס לתחקיר של מכון ראות את סוגיית המשט.**
- ב. בפרק ה- 2 נסקור את המאבק בשנים האחרונות בין ישראל לבין חמאס כדי לטעון שבעוד שמדיניותה של ישראל בנוגע לחמאס ולעזה כמעט ולא השתנתה מאז 2006, למרות שהשיאה פירות דלים בלבד ולמרות שהמציאות המדינית והביטחונית השתנתה דרמטית, דווקא חמאס הוא זה שהצליח להסתגל למציאות המשתנה שוב ושוב למרות נחיתותו הכלכלית, המדינית והצבאית בהשוואה לישראל.
- ג. בפרק ה- 3 נבחן כיצד תוכנן המשט כפיגוע מדיני-אסטרטגי בגלוי ובאין מפריע בערים מרכזיות במערב במשך כחודשים ארוכים לפני שיצא לדרכו, וכיצד זיהה חמאס את הפוטנציאל הטמון במשט ונרתם להצלחתו.
- ד. בפרק ה- 4 נדגים באמצעות המסגרת התיאורטית מבית מדרשו של ד"ר צבי לניר מחברת פרקסיס כיצד ישראל נמצאה בפער רלוונטיות בנוגע למגמת דה-הלגיטימציה וכיצד חוותה 'הפתעה בסיסית' במשט.
- ה. בפרק ה- 5 נציע כיווני חשיבה ופעולה ונבחן מה מפיל את חומת האש המדינית ומה בונה אותה.

פרק 1:**אתגר הדה-לגיטימציה: מתקפה על המודל הפוליטי והכלכלי של ישראל והציונות**

פרק זה מסכם עיקרי האפיונים של אתגר הדה-לגיטימציה על פי המסגרת התפיסתית של מכון ראות שכותרתה: אתגר הדה-לגיטימציה של ישראל: יצירת חומת אש מדינית (להלן 'המסמך חומת אש מדינית', עמודים 34-21, סעיפים 54-88).

מבוא: הבשלה של מערך ההתנגדות ורשת הדה-לגיטימציה**17. ישראל מתמודדת עם הבשלתם המקבילה של שני תהליכים:**

- **הצלחותיה של רשת דה-לגיטימציה** ששוללת את קיומה של ישראל ממגוון סיבות פוליטיות, פילוסופיות ואידיאולוגיות, ושאותה מעצבים ומובילים גופי שמאל רדיקליים במערב. בעת הנוכחית, הם חותרים להפוך את ישראל למדינה מצורעת ומקדמים באופן מכוון את הזיהוי של ישראל עם משטר האפרטהייד בדרום אפריקה מתוך כוונה לערער את הלגיטימציה של מדינת ישראל להתקיים;
- **יעילותה של 'אסטרטגיית הקריסה' של מערך ההתנגדות** בראשות איראן, חזבאללה וחמאס, שמתנגד לקיומה של ישראל על בסיס אידיאולוגיה אסלאמית. מערך ההתנגדות פועל להביא לקריסתה של ישראל באמצעות 'מתחתה' (overstretch) ע"י סיכול סיום השליטה הישראלית בפלסטינים; דה-לגיטימציה; ופיתוח תורת לחימה א-סימטרית מולה בחזית הצבאית ובחזית העורף.

18. כפי שיודגם להלן, השילוב בין שני הכוחות האלה יוצר איום מדיני-דיפלומטי אסטרטגי שעלול להפוך לאיום קיומי. ראשי מערך ההתנגדות מצהירים שוב ושוב קבל עם ועולם שמטרתם היא להביא לקריסתה של ישראל כפי שקרסו ברית המועצות, דרום אפריקה ומדינות נוספות.¹⁹ היגיון זה הולך ומבשיל לכלל אסטרטגיה שמשיאה פירות ממשיים.²⁰

19. ולכן, תפיסת 'קיר הברזל'²¹ לא נותנת מענה לאתגר החדש הניצב בפניה של ישראל – הנחות היסוד של תפיסת הביטחון של ישראל היא שהאיום הקיומי היחיד על המדינה הוא צבאי; שהמאבק על קיומה של המדינה יוכרע בשדות הקרב; ולכן צה"ל ומערכות הביטחון הם שמבטיחים את קיום ישראל. תפיסת קיר הברזל טענה שהצד הערבי יכיר בקיומה של ישראל רק אם לא תהיה לו תקווה להשמידה.

20. לפיכך, יש ליצור 'חומת אש מדינית' כמענה לאיום אסטרטגי מתפתח בזירה המדינית – המתקפה על הלגיטימציה של ישראל היא אחד האתגרים המרכזיים שעומדים בפני ישראל בעשור השביעי לקיומה. ההיזון החוזר בין מערך ההתנגדות ואסטרטגיית הקריסה לבין רשת הדה-לגיטימציה הם שמביאים לשחיקה במעמדה הבין-לאומי של ישראל והם שהניעו את המשט וגרמו לתוצאתו (על כך בהמשך).

¹⁹ ר' דבריו של נשיא איראן, אחמדינז'אד: "ישראל נמצאת במסלול התרסקות. ברית המועצות נעלמה, וזה יהיה גם גורלו של המשטר הציוני". (דוד כהן, [Ynet](http://www.ynet.co.il), 12/12/06) או ר' תיאורית קורי העכביש של נסראללה העוסקת בקריסתה של ישראל מסיבות פוליטיות פנימיות (26/5/00) (בראל, [הארץ](http://www.haarets.com), 17/7/06).

²⁰ ר' מסמכי מכון ראות: 'אסטרטגיית הקריסה: ההיגיון המדיני של מערך ההתנגדות'; 'הטרמינולוגיה האיראנית נגד ישראל: מאיום צבאי להיגיון הקריסה'.

²¹ המושג 'קיר הברזל' מקורו במאמר שכתב זאב ז'בוטינסקי ב-1923, שבו טען כי אין סיכוי שערביי ארץ ישראל ישלימו עם הציונות ולכן על היישוב העברי לכוון קיר ברזל בלתי עביר עד שיתייאשו הערבים מלחסל את הציונות. ר' ז'בוטינסקי, על [קיר הברזל](http://www.ynet.co.il), (פורסם ב-4 בנובמבר, 1923 בעיתון ראזסוויט (רוסית)).

מערך ההתנגדות, חמאס ואסטרטגיית הקריסה

21. **במסמך חומת אש מדינית תיארונו את תהליך ההבשלה של מערך הרעיונות האסטרטגיים של מערך ההתנגדות במסגרת המאבק שהוא מנהל נגד הציונות.** מאבק זה מונע על ידי השאיפה, שראשיתה עוד בראשית המאה העשרים, להביא לחיסולו של היישוב היהודי בארץ ישראל ולאחר מכן של מדינת ישראל ולכינון ישות ערבית / פלסטינית / אסלאמית במקומה.
22. **השלב הנוכחי של מאבק זה עוצב דווקא בעקבות ההצלחה של ישראל בבניית מערכת ביטחון שהבטיחה את קיומה, עד כדי כך שמדינות ערב נטשו את הניסיונות לבנות כוח צבאי התקפי שיוכל לכבוש את ישראל. חתימת הסכם השלום בין ישראל למצרים, התמוטטות ברית המועצות, חתימת הסכם השלום בין ישראל לירדן ותהליך השלום עם הפלסטינים הם נקודות ציון חשובות בתהליך זה.**
23. **עם זאת, הרצון שישראל תיעלם תורגם למערך רעיונות חדש שאותו מובילים איראן, חזבאללה וחמאס על בסיס ההנחה שעומות ישיר עם צה"ל לא יביא לחיסולה של ישראל, ולכן אין טעם או יכולת לבנות צבאות שיוכלו לישראל. יתרה מכך, מתקפה ישירה שמטרתה השמדת ישראל תגייס את תמיכת העולם בישראל ותביא לאחדות שורות בתוך ישראל.**
24. **בשני העשורים האחרונים מתפתח היפוך בהגיון של מערך ההתנגדות: השליטה הישראלית באוכלוסייה הפלסטינית הפכה מנטל לנכס. עד שנות ה-90 של המאה העשרים, מהותה של ההתנגדות הייתה הדיפתה של ישראל לאחור כפי שבא לידי ביטוי בראש ובראשונה בתוכנית השלבים בשנת 1974.**
25. **בשנים האחרונות, מהותה של ההתנגדות משתנה ומדגישה דווקא את שאיבתה של ישראל פנימה אל תוך הגדה והרצועה²² על בסיס ההכרה שהציונות מצויה במתיחת-יתר, overstretch, כתוצאה מהשליטה באוכלוסייה הפלסטינית וכי העמקת השליטה והאחריות הישראלית כלפי האוכלוסייה הפלסטינית מחריפה את מצבה של ישראל.²³ זהו מהפך אסטרטגי שלא ניתן להפריז בחשיבותו.**
26. **קשה לזהות מהו 'מצב הצבירה' של 'הגיון הקריסה' בעת הנוכחית – מצד אחד, ברור שמדובר במערך רעיונות שיש בו שכולל, בשלות, חדות ועקביות פנימית רבים, גם אם קיימים חילוקי דעות וגיוון רעיוני בשורותיו. מצד שני, אין עדות לכך שמדובר באסטרטגיה ברורה שמנחה את פעולותיהם של כלל השחקנים במערך ההתנגדות שתורגמה ליעדים, ללוחות זמנים ולאבני דרך.**

27. **במסמך חומת אש מדינית, זיהינו שלושה נדבכים עיקריים לאסטרטגיית הקריסה:** ²⁴ (1) 'מתיחת יתר' (overstretch) של ישראל (ר' להלן); ²⁵ (2) דה לגיטימציה בסיסית; (3) לוחמה א-סימטרית בזירה הצבאית ובעורף הישראלי.
28. **'מתיחת יתר' (overstretch) היא סיבה מרכזית לקריסתן של מדינות.** תופעה זו מתרחשת כאשר נוצר חוסר איזון שלא ניתן לגשר עליו בין המשאבים, מצד אחד, לבין המחויבויות והצרכים, מצד שני,²⁶ או בין האידיאולוגיה השלטת לבין המציאות.

²² בחמאס נדונה גם 'תכנית השלבים' שתכליתה להדוף את ישראל לאחור שמבוססת על 'תכנית השלבים' ההיסטורית של אש"ף, שמטרתה להדוף את ישראל מן השטחים הפלסטיניים בשלבים עד לשחרור פלסטין כולה. גישה זו מאפשרת, לכאורה, הקמת מדינה פלסטינית על חלק מ'פלסטין ההיסטורית' ואף הפסקת אש ארוכת טווח (הודנה). עם זאת, בראייתה, גבולות ה-4/6/67 הם גבולות זמניים וקו הפסקת אש בלבד. **להערכתנו, גישה זו כרוגה הולכת ומאבדת תמיכה בקרב החמאס.**

²³ ר' מספר גיליונות של מסמך מראות של מכון ראות: "מגמת ההיפוך הפלסטיני: האם עברנו את נקודת האל-חזור?" "מגמת ההיפוך הפלסטיני והערבי בנוגע לעיקרון שתי המדינות", חמאס חושף שיניים.

²⁴ ר' מסמכי מכון ראות: 'אסטרטגיית הקריסה: ההגיון המדיני של מערך ההתנגדות'; 'הטרמינולוגיה האיראנית נגד ישראל: מאיום צבאי להגיון הקריסה'.

²⁵ ר' גם מסמך מכון ראות 'כישלון התהליך המדיני – סכנת פירוק הרש"פ', "מגמת ההיפוך הפלסטיני: האם עברנו את נקודת האל-חזור?" "מגמת ההיפוך הפלסטיני והערבי בנוגע לעיקרון שתי המדינות", חמאס חושף שיניים.

²⁶ ר' פול קנדי, **עלייתן ונפילתן של המעצמות הגדולות** (דביר, 1988).

29. **לתפיסתם, ישראל מצויה ב'מתיחת יתר' מאז מלחמת ששת הימים, והם שואפים להחריף אותה ככל הניתן.**

30. על יסודות אלה, ניתן לזהות מספר עקרונות פעולה פשוטים ועקביים: ²⁷

■ **הצגת פתרונות פוליטיים מעשיים לכאורה שאינם סותרים את רעיון ההתנגדות לישראל** כגון נכונות להכיר בעובדת קיומה של ישראל אך לא בזכותה להתקיים או במרכיב כלשהוא של יהודיותה; ²⁸ וגם נכונות להסכמי ביניים ארוכי טווח ²⁹ אך לא ליהסכם קבעי, 'גבולות קבעי', 'סוף סכסוך' או 'סופיות תביעות', ³⁰ או לפתרון שתי המדינות על בסיס העיקרון של שתי-מדינות-לשני-עמים; ³¹

■ **סיכול הפרדה בין ישראל והפלסטינים / הכבדת נטל ה'כיבוש' על ישראל** באמצעות סיכול תהליך מדיני שמקדם את פתרון שתי המדינות; הכשרת הקרקע לפירוק הרשות הפלסטינית והטלת האחריות המלאה לאוכלוסיה הפלסטינית על כתפי ישראל; ³² או חתירה תחת מהלכים חד-צדדיים של ישראל לסיום השליטה בפלסטינים שעשויים לשפר את מצבה המדיני של ישראל;

■ **הגבלת יכולתה של ישראל לממש את עליונותה הצבאית בשדה הקרב** באמצעות מניעה של הכרעה צבאית ישראלית כשעצם ההתנגדות מהווה ניצחון ללא כל שאיפה להכריע את צה"ל בשדה הקרב; שימוש באזרחים כמגן אנושי; פגיעה שיטתית בעורף הישראלי; או מודל 'חמאסטן' / 'חזבאללהסטן', שבו יש כוחות, וסמכויות ומאפיינים רבים של מדינה ללא אחריות מדינית, דבר היוצר א-סימטריה בסיסית בין ישראל לבין מערך ההתנגדות; ³³ באמצעות Lawfare, קרי, ניהול מערכה משפטית נגד ישראל וישראלים בפורומים בין-לאומיים; ³⁴

■ **פגיעה שיטתית בעורף הישראלי כדי לאזן את הניצחון הצבאי הישראלי;** ³⁵

27 ר' מסמכי מכון ראות: [מוזכר מכון ראות לוינוגרד אודות הצורך לעדכן את תפיסת הביטחון הלאומי](#); [אסטרטגיית הקריסה: ההיגיון המדיני של מערך ההתנגדות](#); [זרועות התמנון של מערך ההתנגדות](#); [חמאס חושף שיניים](#); ר' גם: [Ehud Yaari, Jerusalem Report, 13/11/06](#); מיכאל מילשטיין, [עלייתו של אתגר ההתנגדות והשפעתו על תפיסת הביטחון של ישראל](#), מזכר 102, המכון למחקרי ביטחון לאומי.

28 בהקשר זה ר' מסמכים של מכון ראות: [תנועת חמאס והתהליך המדיני או חמאס לאחר הבחירות](#).

29 כשחמאס דן בכינונה של מדינה פלסטינית בגבולות זמניים, הבהירו דובריו שמדינה כזו עשויה לשמש בסיס להמשך המאבק בישראל והיא עולה בקנה אחד עם תוכנית השלבים של אש"ף ואתוס המאבק הפלסטיני. ר' מסמך מכון ראות: [ציטוטים: תנועת חמאס והתהליך המדיני](#).

30 המושג ['סופיות תביעות'](#) מתייחס לדרישה הישראלית כי במסגרת [הסכם הקבע](#) בינה לבין הפלסטינים, יועלו וידונו כל הסוגיות התלויות והעומדות בין שני הצדדים כתוצאה מהסכסוך ההיסטורי כגון סוגיות הפליטים או הגבולות. לאחר חתימת ההסכם לא ניתן יהיה להעלות תביעות נוספות הנובעות מהסכסוך ההיסטורי, למעט התביעה ליישם את ההסכם.

המושג ['סוף הסכסוך'](#) בין ישראל והפלסטינים מתייחס לסיום 'מצב הסכסוך' הקיים מבחינה רשמית בין הצדדים והשקת עידן חדש של 'שלום', 'מצב קבעי', 'תקופת מעבר' וכד'.

בהקשר זה ר' מסמך מראות של ראות: [תנועת חמאס והתהליך המדיני](#).

32 ר' גם מסמך מכון ראות ['כישלון התהליך המדיני – סכנת פירוק הרש"פ'](#).

33 לפי מודל זה לישות המדינית בעזה יש כוחות, סמכויות ומאפיינים רבים של מדינה – כגון שליטה בשטח ובאוכלוסייה, ניהול של מדיניות חוץ עצמאית וגם כוח לוחם עם מאפיינים צבאיים – אך ללא אחריות מדינית.

34 [מרכז המל"מ](#) חשף כי ועדה הכפופה למשרד המשפטים של חמאס בשם אל-תוויק ("תיעוד"), עמדה מאחורי צו המעצר בבריטניה לשרת החוץ לשעבר, ציפי לבני. יוזמה זאת נעשתה במסגרת 'המערכה לרדיפת פושעי המלחמה הישראליים באירופה' בשם של קורבנות מבצע 'עופרת יצוקה'. הדו"ח קובע גם כי היקף הפעילות של אל-תוויק "מצביע בבירור על מאמץ ממוסד עתיר משאבים של חמאס, להכפשתה של ישראל לאחר 'עופרת יצוקה', שבמסגרתו מתבצעת פעילות אינטנסיבית למינוף דו"ח גולדסטון". ר' [מרכז המל"מ](#), 17/12/09; ר' גם [NRG](#), 20/12/09.

35 האינתיפאדה הראשונה (87-91); מלחמת המפרץ הראשונה (91); גל פיגועי הטרור (96); האינתיפאדה השנייה (01-05); מלחמת לבנון השנייה (06); והירי מעזה בשנים שקדמו למבצע עופרת יצוקה.

- **התכנסות סביב 'סוגיה תורנית'** – מערך ההתנגדות שומר על גחלת המאבק נגד ישראל באמצעות התמקדות במספר מצומצם של סוגיות שמשמשות עילה להמשך המאבק תוך יצירת עילות חדשות.³⁶ כך למשל היא סוגיית חוות שבעא עבור חזבאללה (ר' להלן);
- **הפיכת הערבים אזרחי ישראל 'לראש גשר' במאבק נגד ישראל** באמצעות רתימתם לטובת המאבק המזוין או לשירות הדה-לגיטימציה הבסיסית של ישראל בכך שהם קוראים תיגר על זהותה של המדינה ומוסדותיה;³⁷
- **בעוד שהניסיון לרתום את הערבים אזרחי ישראל למאבק המזוין נכשל באופן יחסי, יש בקרבם מי שמשרתים את האידיאולוגיה של מערך ההתנגדות** כגון הפלג הצפוני של התנועה האסלאמית ומנהיגו ראאד צלאח, ששוללים את זכות קיומה של מדינת ישראל ומחרימים את הבחירות הארציות לכנסת; מסמכי החזון קראו תגר על יהודיותה של מדינת ישראל; והקולות התומכים בפתרון המדינה האחת;³⁸
- **דה-לגיטימציה בסיסית של ישראל**³⁹ – הדה-לגיטימציה שמקדם מערך ההתנגדות רוויה במוטיבים אנטישמיים ואסלאמיים כפי שבא לידי ביטוי בכנס הכחשת השואה בטהרן (11/06) וברטוריקה הרואה ביהודים בניהם של קופים וחזירים.⁴⁰ דה-לגיטימציה מהסוג הזה אינה יעילה כלפי קהלים במערב (אם כי כנראה שכן בקרב קהלים אסלאמיים).

31. **כתוצאה מכל זאת, מערך ההתנגדות גיבש עליונות תפיסתית מול ישראל שמאזנת את היתרון הטכנולוגי, הצבאי והכלכלי הישראלי ומעבירה את המאבק בישראל למספר זירות אחרות שבהן ניתן להכריע את ישראל.** זאת, באמצעות לחץ כבד שיופעל עליה בו-זמנית בכלים דמוגרפיים, צבאיים, כלכליים, מדיניים ודיפלומטיים. כאמור עשרות התבטאויות של מנהיגי איראן, חמאס או חזבאללה מאששות אמירות אלו.
32. **הנחיתות התפיסתית של ישראל מגבירה את ההסתברות לכישלונות חוזרים ונשנים של מהלכים מדיניים או צבאיים ישראלים** שנועדו לבסס את קיומה של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית.
33. **מקור ההשראה של מנהיגי מערך ההתנגדות הוא העובדה שבעשורים האחרונים מספר מדינות התמוטטו כתוצאה מכך שהמבנה הפוליטי והכלכלי שלהן איבד את קיימותו.**⁴¹

36 לאחר הנסיגה מלבנון (5/00) התחייב חזבאללה להמשך המאבק בישראל על יסוד סוגיית חוות שבעא או סוגיית שבעת הכפרים. (ר' "התביעה הבאה של נסראללה", רובינשטיין, **הארץ**, 5/8/06 או "מבחינת נסראללה, חוות שבעא אינן התירוץ היחיד, שטרן, **הארץ**, 3/7/05). לאחרונה, חזבאללה סימן את שדות הגז כזירת עימות עתידית.

37 חזבאללה חמאס וג'יהאד האסלאמי ליבו את העימותים שפרצו לפני כשנתיים בעכו ביום הכיפורים כשקרא לערביי עכו להמשיך בעימות עם "הציונים". ר' מתוך **אתר NRG**. ישנם דיווחים על ניסיונותיו להפעיל סוכנים בקרב האוכלוסייה הערבית בארץ. ר' אהרון נוימרק, **אומדיה**, 27/5/08.

38 ר' **מגמת ההיפוך הפלסטיני והערבי בנוגע לעקרון 'שתי המדינות'**. ארגון עדאלה, אף פירסם לפני כשנתיים הצעה לחוקה חדשה שקראה לכינון משטר על-לאומי בפלסטין ההיסטורית, ולזכאות של הפליטים הפלסטינים לממש את זכות השיבה. ר' **בין החוקה החדשה של עדאלה לתהליך אנאפוליס**.

39 בהקשר זה ניתן להבין את ההיגיון האיראני שהוביל לכינוס הוועידה שעסקה בהכחשת השואה בטהראן בשנת 2006. ר' בהקשר זה מסמכי ראות: **דה לגיטימציה בסיסית לישראל וסוגים שונים של דה לגיטימציה בסיסית לישראל**, וכן **Gidi Grinstein, Haaretz, 15/01/10**.

40 ר' **מרכז מל"מ**, "האנטישמיות הערבית-אסלאמית בת זמננו", פברואר 2004.

41 לא קיימת הגדרה אחידה למושג 'התמוטטות' ככל שהוא חל על מדינות. למשל: רוברט רוטברג טוען שמדינות מתמוטטות כשהממשלה מאבדת את היכולת להפעיל את סמכותה בשל היעדר לגיטימציה או אובדן היכולת לממש. **Robert I Rotberg, "Collapsed States Weak States: Causes and Indicators", When States Fail: Causes and Consequences and Failed States**, (Princeton University Press, 2003). ר' עותק מקוון של הפרק אצל **Brookings Institute**.

ג'ארד דיימונד כותב על חברות או אוכלוסיות שנעלמו או התפרקות מוחלטת של חברה (כמו ברואנדה). על פי דיימונד ישנן 5 סיבות היסטוריות לקריסת חברות: שינוי אקלים, שינוי סביבתי (בידי אדם), עוינות מצד שכנים,

הדוגמאות הבולטות כוללות את דרום אפריקה, ברית המועצות ומזרח גרמניה. למעשה, מספר המדינות שקרסו בתקופה זו גדול ממספר המדינות שנכבשו וחוסלו בכוח צבאי.

34. **במובן מסוים, מדובר פה בסגירת מעגל היסטורי בכך שזהו חידוש המאבק בציונות** – עד קום המדינה עיקר המאבק הערבי התמקד בהתנגדות לציונות בהנחה שעצירתה תימנע את הקמת מדינת ישראל; לאחר קום המדינה הוסטו המשאבים למלחמה נגד מדינת ישראל בהנחה שחיסולה יהווה את חיסול הציונות; וכעת מופנים המאמצים שוב נגד המודל הציוני בשאיפה שחיסולו יביא לקריסתה של ישראל.

טבלה שמשווה בין התפיסה הישראלית לבין האתגר שמציב מערך ההתנגדות

35. במסמך חומת אש מדינית ניתחנו את החשיבה הישראלית ואת המערכת המושגית של מערך ההתנגדות באופן מקיף. להלן טבלה שמסכמת את עיקרי ההבדלים:

האתגר שמציב מערך ההתנגדות	התפיסה הישראלית	
עיקר המתקפה הנוכחית של מערך ההתנגדות היא על המודל הפוליטי-כלכלי של ישראל בעיקר בכלים 'רכים'. אין יכולת צבאית להביא להשמדתה הפיזית של ישראל.	האיום העיקרי הוא על קיומה הפיזי של ישראל באמצעות כוחות קונבנציונאליים. לכן, עמוד השרדה של המענה הוא צה"ל. מערך החוץ הוא משני בחשיבותו, דל משאבים וללא תפיסת הפעלה.	תפיסת הביטחון: האיום העיקרי והמענה
ההתנגדות. בעימות צבאי מערך ההתנגדות שואף להימנע מדימוי של תבוסה. בתהליך מדיני מערך ההתנגדות מתנגד לתפיסה של סופיות תביעות או סוף סכסוך, להסדרי קבע או להסכמי שלום. תמיד תהיה סוגיה תורנית.	ניצחון ושלום. בעימות צבאי, ישראל חותרת להכרעה וניצחון. בתהליך מדיני ישראל שואפת לסופיות סכסוך / סיום / שלום / הסדר קבע.	לאן חותרים?
מודל חמאסן וחזבאללהסטן: סמכויות ויכולות מדיניות בלי האחריות של מדינה.	ערוכים להילחם והתנהל מול מדינות. וכשנלחמים בחזבאללה, מטילים את האחריות על לבנון. מנסים לכפות גם על חמאס להתנהג כמדינה.	מי האויב
חמאס וחזבאללה נהנים מתמיכה עממית שבאה לידי ביטוי בבחירות.	חזבאללה וחמאס הם ארגוני טרור שכופים את מרותם על האוכלוסייה בכוח הזרוע.	מה טיב האויב
שאיפה לעצימות נמוכה תוך הימנעות ממפגש ישיר. מוכנות לנסיגה ולכיבוש שטחים, בעיקר צפופי אוכלוסין, כדי לנהל בהם את הלחימה.	שאיפה לעצימות גבוהה במפגש ישיר שבו יש עדיפות מספרית ובכוח אש. שאיפה לכיבוש שטח.	היגיון מאחורי תורת הפעלת הכוח
מנוף אסטרטגי לערעור הלגיטימציה הבין-לאומית של ישראל מתוך ישראל.	סוגיית פנים ישראלית.	הערבים אזרחי ישראל

אובדן התמיכה של מעצמה שהייתה בסיס לביטחון או לשגשוג, או אי היכולת להסתגל למציאות משתנה. Jared Diamond, **Collapse: How Societies Choose to Fail or Succeed**, (Viking Press, 2005)

גיימס קרופורד מדבר על הכחדות מדינות (extinction of stats) כתופעה הנגרמת משלוש סיבות: התפרקות מרצון (כמו צ'כוסלובקיה), איחוד עם מדינה אחרת מרצון (כמו מזרח גרמניה) או התפרקות שלא מרצון (כמו יוגוסלביה). James Crawford: **The Creation of States in International Law**, (Oxford University Press, 2006)

האתגר שמציב מערך ההתנגדות	התפיסה הישראלית	
המאבק יוכרע בזירה הבין-לאומית (באמצעות הדה-לגיטימציה והמתחיה), ובעורף.	המאבק יוכרע במפגש הצבאי.	מהו מרחב ההכרעה
משתמשים באזרחים כ'מגן אנושי' ומשתמשים בטרור נגד האוכלוסייה.	מתרגשים מפגיעה באזרחינו ומשתדלים שלא לפגוע באזרחיהם.	יחס לאזרחים
נכס אסטרטגי - השליטה הישראלית בפלסטינים מגבירה את המתחיה של ישראל ומאיצה את קריסתה.	כורח ביטחוני. הציונות שואפת לסיים את השליטה באוכלוסייה הפלסטינית ולהסיר את האחריות מעליה.	שליטה ישראל בפלסטינים
יתרון תפיסתי; נכונות לפגוע באזרחים ישראלים ולספוג פגיעות באוכלוסייה; ויתרון בזירה הבין-לאומית.	עליונות טכנולוגית, כלכלית, צבאית	יתרון יחסי

רשת של דה-לגיטימציה נגד ישראל

36. כאמור, במקביל להבשלה של הגיון הקריסה של מערך ההתנגדות, הבשילה גם רשת עולמית שעושה דה-לגיטימציה לישראל. הסעיפים הבאים עוסקים ברשת זו.
37. במסמך חומת אש מדינית הראנו איך הדה-לגיטימציה הבסיסית של ישראל מתרחשת באמצעות רשת גלובלית שמאפייניה מתאימים כמעט לכל המאפיינים הכלליים של רשתות. בין השאר, רשת הדה-לגיטימציה היא מארג עולמי שטוח של אנשים וארגונים ללא מרכז פיקוד ושליטה שמנהל אותה; המכנה המשותף בין חבריה הוא אידיאולוגי ומבוסס על התנגדות לקיומה של ישראל; היא מעוצבת במספר 'רכוזות' ומופעלת על ידי כמה עשרות זרזים בולטים ויש לה מאפיינים נוספים.
38. **שלוש קבוצות בולטות מרכיבות את רשת הדה-לגיטימציה**: הראשונה, ארגונים ואנשים מקרב השמאל הקיצוני באירופה; השנייה, ארגונים וקבוצות ערבים ואסלאמיים באירופה שאימצו את השיח האירופאי בתחום זה; השלישית, ישראלים ויהודים אנטי-ציונים שמספרם אינו גבוה אולם חשיבותם נובעת מהאמינות שהם מקנים לרשת הדה-לגיטימציה.
39. **הרכוזות (hubs) של רשת הדה-לגיטימציה הן מרכזים עירוניים עולמיים** שיש בהם ריכוז של אמצעי תקשורת בין-לאומיים; מוסדות שלטון ומשפט; מוסדות אקדמיה מובילים; ארגונים לא-ממשלתיים בין-לאומיים; או ארגוני זכויות אדם. **בין הרכוזות הבולטות ניתן למנות את לונדון, מדריד, בריסל, טורונטו, אזור מפרץ קליפורניה, סידני ויוהנסבורג** (ר' בהמשך גם את הניתוח לגבי המרכזים בהם נרקח קמפיין 'עורק חיים').
40. **זרזים הם אלו שמניעים את הרשת מתוך הרכוזות** – בכל רכוז יש מספר קטן מאוד של זרזים, שהם ארגונים או אינדיבידואלים בעלי יכולות, משאבים ומסירות להירתם ולהוביל את המאבק בלגיטימציה של ישראל. זרזים אלה פועלים את פעולתם באמצעות עדכון התפיסה של הרשת; שמירה על תחושת הדחיפות; מיפוי יחידות הרשת, חיזוקן, העלאת רמת הקישוריות ביניהן ורתימת יחידות חדשות; בניית תוכניות פעולה; הגברת מודעות והפצת מידע; הכשרות ואימונים; עיצוב הממשק עם גופים רלוונטיים; ומיתוג הרשת ופרסומה.
41. **מכאן, שרשת הדה-לגיטימציה נגד ישראל מונעת על ידי כמה עשרות 'זרזים' בפחות מעשר 'רכוזות', קרי על ידי כמה עשרות ארגונים** – אם אכן יש פחות מעשר רכוזות שבתוך כל אחת כעשרה זרזים, אזי יש בסך הכל כמאה יעדים, גופים ואנשים, שמחוללים את תופעת הדה-לגיטימציה ואשר מרוכזים בעד כעשרה מקומות גיאוגרפיים.

42. **הקבוצות והכוחות ששייכים לרשת הדה-לגיטימציה הם כוחות פוליטיים שוליים מאוד במדינות בהן הם פועלים, ובכל זאת, הם מצליחים להשיג הישגים מרשימים ברחבי העולם כגון התגייסות לחרמות נגד ישראל והשתתפות מחירים חברתיים על תומכי ישראל.**

43. **המפתח להצלחת מסע הדה-לגיטימציה עד כה הוא טשטוש ההבחנה בין מבקריה של ישראל לבין הדה-לגיטימטורים ופנייה לליבת הערכים של האליטה הליברלית הפרוגרסיבית באירופה ובצפון אמריקה. עקרונות הפעולה שמאפשרים לרשת הדה-לגיטימציה ואף למערך ההתנגדות לזכות בתמיכה רחבה לפעולותיה ברחבי העולם הם:**

■ **מיתוג: ישראל = אפרטהייד ודרום אפריקה הלבנה.** תהליך מכוון של השוואה בין יסודות המשטר של ישראל לאלה של דרום אפריקה הלבנה נמשך כעשר שנים מאז ועידת דרבן בדרום אפריקה (2001). הזהות הזו מצדיקה יחס דומה של הדרה, חרמות וגינויים, וגם מתעלת אל עבר פתרון דומה על יסוד העיקרון של קול אחד לכל אחד. יתרה מכך, ברגע שישראל ממותגת בצורה כזו, שמועות על רעב בעזה או קצירת איברים בהאיטי 'נדבקות', פעולות אגרסיביות נגד ישראל וישראלים מוצדקות, וכל המודל הפוליטי-כלכלי של מדינת ישראל מוגדר כלא מוסרי;

■ **ישראל לא רוצה שלום,** אלא להנציח את הכיבוש. הראייה הניצחת לכך היא מפעל ההתנחלויות. כל אירוע מוגדר מחדש לאור עיקרון זה. לדוגמה: ההתנתקות מעזה מאפשרת את המשך כיבוש הרצועה בדרכים חדשות; בית החולים בהאיטי נועד להסית את תשומת הלב ממעשיה של ישראל בשטחים; הצעות ישראל במשא ומתן אינן רציניות; ועוד...

■ **במקביל, 'מיתוג' ארגונים כמו חמאס או חזבאללה כארגונים חברתיים / הומניטאריים / קורבניים; דה-לגיטימטורים ממותגים כמייצגים צדק, משפט בין-לאומי וזכויות אדם – מנגד, רשת הדה-לגיטימציה הצליחה לנכס לעצמה את שיח זכויות האדם ולהצטייר כמייצגת ערכים של צדק, שלום ושמירה על המשפט הבין-לאומי. בנוסף לכך, רשת זו הצליחה למתג מחדש במקומות שונים את חמאס וחזבאללה כארגונים חברתיים, הומניטאריים שנאנקים תחת עולה של ישראל. על בסיס זה הם מצליחים לרתום את האליטה הליברלית-פרוגרסיבית. ניסיונות ישראל לשנות את אסטרטגיית אויביה באמצעות לחץ על האוכלוסייה האזרחית, כמו במצור על עזה, משחקת לפיכך לידי של מערך ההתנגדות.**

■ **הפיכת הפעילות הפרו-פלסטינית והביקורת על ישראל ל'אופנתית';**

■ **התמקדות בהפרות זכויות אדם כדי לערער את הבסיס המוסרי לקיומה של ישראל.** רשת דה-לגיטימציה עורכת פרובוקציות כדי לשמור באוויר את הביקורת נגד ישראל באוויר⁴² והופכת מחאה או התנגדות למדיניות מסוימת לדחייה כוללת של מדינת ישראל.

■ **המעבר משיח זכויות לאום לשיח זכויות אדם –** זרזי הדה-לגיטימציה מקדמים את שיח זכויות האדם על פני שיח שמקדם את הזכות להגדרה עצמית פלסטינית במדינה עצמאית כדי ליצור מסווה של תנועה א-פוליטית. לתופעה זו השלכה מטרידה מאוד משום שנרטיב המדינה האחת מבוסס על השיח החדש;

⁴² ר' למשל את פעילות ארגון Viva Palestina שערך מסע 'הומניטרי' מאירופה לעזה בראשות חבר הפרלמנט הבריטי השמאלי רדיקלי ג'ורג' גאלאווי. כמו-כן, ר' למשל [עמירם ברקת, הארץ, 10/07/07](http://www.ynet.co.il/story/10/07/07).

- **ביקורת על ישראל עכשיו, לא חייבים להסכים על המטרה הסופית אחר כך** – רשת הדה-לגיטימציה משתפת פעולה עם כל מי שמבקר את ישראל, ואפילו עם ישראלים וציונים, ובלבד שהם מוכנים להבליט את הביקורת כלפי ישראל;
 - **קידום הטיעון שישראל מבינה רק כוח** – קרי, מאחר שישראל מתכוונת להנציח את הכיבוש, אין כל טעם להשתמש בכלים רכים של שכנוע והידברות. יתרה מכך, מאחר שישראל היא מדינה קטנה ומוטת ייצוא היא עשויה להתקפל פעמים רבות מול הפעלת כוח אפקטיבי;
 - **מיקוד הפעילות בביקורת על מדיניותה של ישראל. הסתרת סדר היום העוסק בחיסולה** – כאמור, לסדר היום שקורא לחיסולה של ישראל יש תמיכה מצומצמת ביותר במערב. אך יש ביקורת רבה על ישראל;
 - **הפעלה סלקטיבית של המשפט הבין-לאומי** – רשת הדה-לגיטימציה חותרת תחת כל ניסיון לבחון את מעשיה של ישראל על בסיס השוואתי ומשתמשת במשפט הבין-לאומי רק כשזה משרת את מטרותיה;
 - **היהודים שולטים בפוליטיקה הגבוהה ולכן יש לרתום את החברה האזרחית** – כוחם של היהודים בפוליטיקה הגבוהה ובמיוחד בארצות הברית ימנע נקיטת צעדים חריפים נגד ישראל שמתבקשים ממצב העניינים. לכן, יש רק דרך אחת לתקן את דרכיה של ישראל והיא לרתום את החברה האזרחית לעשות מעשה.
 - **הפיכת הערבים אזרחי ישראל 'לראש גשר' במאבק נגד ישראל** באמצעות רתימתם לטובת המאבק המזוין או לשירות הדה-לגיטימציה הבסיסית של ישראל בכך שהם קוראים תיגר על זהותה של המדינה ומוסדותיה. אף כי עד כה רוב המאמצים האלה כשלו, במשט בלטו אישי ציבור מקרב הערבים אזרחי ישראל ביניהם חה"כ חנין זועבי וראש הפלג הצפוני של התנועה האסלאמית ראאד צלאח;⁴³
44. **חלק משורשיה הרעיוניים של הדה-לגיטימציה שוללים את יהודיותה של ישראל** – מבחינתם, לא ניתן להסכים לכך שישראל תוגדר על-פי זהות אתנית או דתית. פתרון שתי המדינות לסכסוך הישראלי-פלסטיני, Two-State Solution, שמבוסס על העיקרון של שתי מדינות לשני עמים, לא ייתן מענה להסתייגותם הבסיסית מישראל, משום שגם לאחריו יותר בשטחה של ישראל מיעוט ערבי.
45. **זהו הבסיס להשוואה בין ישראל לדרום אפריקה** – לטענתם, בשני המקרים היה מיעוט זר, לבן עשיר ורב-כוח שהשתלט על אדמותיהם של הילידים המקומיים, נישל אותם מרכושם וניצל אותם ככוח עבודה זו תוך הפעלת כוח רב. ואכן, בשנים האחרונות מערך הדה-לגיטימציה מקדם לישראל עיצוב של זהות מותגית של מדינת אפרטהייד. זאת, באמצעות שימוש בטרמינולוגיה כזו ובכלים נוספים כגון קידום הרעיון שישראל היא מקור האלימות במזרח התיכון ובעולם, הפיכת התמיכה בפלסטינים לאופנתית והשתלטות על סדר היום של ארגונים כמו איגודי הסטודנטים וארגוני הסחר והעובדים.⁴⁴
46. **לטענתם, הבעיה דומה וכך גם צריך להיות הפתרון** – לפיכך, מה שעבד בדרום אפריקה הלבנה יעבוד גם בישראל: ביטול זכויות היתר של המיעוט הלבן וכינון משטר שמבוסס על העיקרון של קול אחד לכל אחד. רק פתרון המדינה האחת, One-State Solution, יביא לסיום הסכסוך הישראלי-פלסטיני לא רק בשטחי הגדה והרצועה אלא גם בישראל-גופא. יתרה מכך, פתרון המדינה האחת הוא רעיון שמתאים לכאורה בצורתו הפשטנית לתפיסת עולם ליברלית אירופאית.
47. **תנועת ה-BDS, שמקדמת חרמות נגד ישראל, מגלמת את מרבית העקרונות האלה** – מרבית יוזמיה של תנועת ה-BDS (BDS = Boycotts, Divestment & Sanctions) הם דה-לגיטימטורים

43 ר' מסמך מכון ראות, [בין החוקה החדשה של עדאלה לתהליך אנאפוליס](#).

44 השמאל האירופי גם 'דואג' להביא ישראליים ויהודים פוסט ציוניים לקדמת הבמה שמקדמים את השיח שלפיו הפלסטינים הם אלה שרוצים שלום ואילו ישראל 'לא ממש צריכה אותו'.

מובהקים, אשר לעיתים מקדמים מפורשות את הדה-לגיטימציה לישראל, אך לרוב משתמשים בתנועה כדי לקדם אותה בצורה משתמעת ע"י תמיכה בזכות השיבה, השוואה בין ישראל לבין האפרטהייד, מיקוד ביקורתם רק בישראל (singling out) וחבלה בשיתופי פעולה ישראלים ופלסטיניים. זוהי תנועה של החברה האזרחית שמבוססת על האמונה שישראל מבנה רק כוח.⁴⁵

48. **ואכן בשנים האחרונות ניכרת השפעה של השמאל האירופאי על הפלסטינים בכיוון פתרון המדינה האחת ופירוק מרצון של הרשות הפלסטינית.** רעיון המדינה האחת, חודר בהדרגה ללב הזרם המרכזי החילוני-הלאומי של הפוליטיקה הפלסטינית. שיח כרוך ברעיון של פירוק מרצון של הרש"פ, הפנית עורף לפתרון שתי המדינות ואימוץ פתרון המדינה האחת.⁴⁶

ההיזון החוזר בין החמאס ומערך ההתנגדות לרשת דה-לגיטימציה

49. **מערך ההתנגדות ורשת דה-לגיטימציה גילו זה את זה בשנים האחרונות** – ההבשלה של אסטרטגיית הקריסה של מערך ההתנגדות ושל רשת דה-לגיטימציה במערב התרחשו על רקע נסיבות שונות תוך ניתוק יחסי אחד מהשני. עם זאת, בשנים האחרונות שתי הרשתות האלה התחילו ללמוד אחת את השנייה וליצור זיקות וקישורים שהולכים ומתעצמים על בסיס התנגדותן הבסיסית לקיומה של ישראל. **במסגרת שיתוף פעולה זה מערך ההתנגדות יוצר את האירועים בשטח ורשת דה-לגיטימציה ממנפת אותם לצרכיה, תוך שהיא מעניקה חותמת כשרות לגורמי מערך ההתנגדות ובעיקר את חזבאללה וחמאס. שיתוף פעולה זה מתקיים כיום במידות שונות בכל הממדים של מסע דה-לגיטימציה.**

50. **לחץ על הפלסטינים להקצין** – עמדות פלסטיניות מתונות חותרות תחת מסע דה-לגיטימציה. לכן, פלסטינים מתונים נתונים ללחץ של דה-לגיטימציה להתנתק מישראל, לאמץ את פתרון המדינה האחת ולפרק מרצון את הרש"פ.

51. **הבשלה זו של הקשר בין מערך ההתנגדות לרשת דה-לגיטימציה מבוססת על המלכוד הישראלי בזירה הפלסטינית וניזונה ממנו:**

- **התהליך המדיני:** בעוד שמערך ההתנגדות מכשיל כל מהלך שמטרתו הפרדה בין ישראל לפלסטינים או ביסוס פתרון שתי המדינות, רשת דה-לגיטימציה משחירה את פניה של ישראל כמדינה כובשת ואלימה, ומקדמת את פתרון המדינה האחת. ככל שהראשון מצליח האחרון מתגבר, וכלל שפתרון המדינה האחת מתחזק, פוחתת הנכונות לאמץ את פתרון שתי המדינות, וחוזר חלילה;
- **רצועת עזה:** מחד גיסא, מערך ההתנגדות מטפח את מודל חמאסטון ואת עזה כבסיס צבאי ואידיאולוגי קדמי של מערך ההתנגדות ומזין את רשת דה-לגיטימציה בתכנים שחיוניים להמשך קיומה; מאידך גיסא, בו בזמן, רשת דה-לגיטימציה מציגה את ישראל כמי שכובשת-בפועל את עזה ומענישה את תושביה בעונש קיבוצי, כובלת את ידיה של ישראל במאבק נגד חמאס ומשמשת כעורף האסטרטגי שלו.

52. **מערך ההתנגדות ורשת דה-לגיטימציה משתמשים בסוגיה הפלסטינית כקרדום לחפור בו** – מעשיהם אינם מונעים מהרצון להביא לסיום השליטה הישראלית באוכלוסיה הפלסטינית אלא משאיפתם לחזות בהיעלמותה של ישראל.

45 ר' מסמך מראות של ראות: [תנועת ה-BDS מקדמת דה-לגיטימציה למדינת ישראל.](#)

46 ר' מכון ראות: [מגמת ההיפוך הפלסטיני והערבי בנוגע לעקרונות 'שתי המדינות', כישלון התהליך המדיני: סכנת פירוק הרש"פ, סנוניות ראשונות מבשרות את פירוק הרש"פ וגם פירוק הרשות הפלסטינית: התעצמות המגמה.](#)

53. לכן, כינון מדינה פלסטינית ואף סיום הסכסוך הישראלי-פלסטיני לא צפויים להביא לסיום תהליכי הזה-לגיטימציה, אם כי הם צפויים להחליש את כוחם לפחות לפרק זמן, ⁴⁷ עד אשר יצליחו כוחות אלה להתכנס סביב סוגיות נוספות אשר תשמשנה כאבן שואבת עבורם. יש לשער שסוגיית מעמדם של אזרחי ישראל הערבים במדינה תהפוך לסוגיה התורנית הגדולה הבאה. סוגיות נוספות עלולות להיות הנשק הבלתי-קונבנציונאלי הישראלי או יישומם של ההסדרים במקומות הקדושים.

[Howard Jacobson, Lets see criticism of Israel for what it really is, Independent, Shalom Lappin.](#)
[Therapists to the Jews: Psychologizing the 'Jewish Question'](#)

פרק 2:**המאבק מול חמאס: קיפאון מול הסתגלות****הקיפאון הישראלי: הדילמות שמקשות על ישראל לגבש אסטרטגיה נגד חמאס**

54. **מאז ניצח חמאס בבחירות (1/06) מדיניותה של ישראל מולו לא השתנתה באופן מהותי, למרות השינויים הדרמטיים במציאות המדינית-ביטחונית ולמרות שמדיניות זו לא השיאה פירות. מנגד, חמאס הצליח להסתגל ולהשתנות, תוך שהוא מחזק את מעמדו הפנימי והבין-לאומי וזאת למרות המהלומה הצבאית שחטף במבצע עופרת יצוקה (1/09).**

55. **קיפאון המדיניות הישראלית נובע מכך שהיא לא הצליחה לפתור את דילמת היסוד בזירה הפלסטינית: היגיון מדיני או ביטחוני – האיזון הערכי של הציונות מחייב את סיום השליטה באוכלוסייה הפלסטינית והסרת האחריות מעליה. אלא שבבואה לממש הגיון זה, ישראל נתקלת בדילמה קשה:**

■ **ההיגיון הביטחוני הישראלי: להישאר ('שטחים תמורת טרור') – הגיון זה מדגיש את החשש שכל שטח שממנו תיסוג ישראל ישמש כר לפעילות עוינת נגדה באמצעות ירי תלול מסלול אל עבר ריכוזי אוכלוסייה בסיוע איראני. לפיכך, על ישראל להמשיך לשלוט בגדה המערבית ובגבולותיה החיצוניים בעתיד הנראה לעין, ואולי אף לחדש את שליטתה בעזה;**

הבעיה: הגיון זה משרת את אסטרטגיית הקריסה של ההתנגדות ששואפת להנציח את שליטת ישראל בגדה ולשאוב אותה חזרה לעזה כדי להגביר את הימתיחה באמצעות הכשלת התהליך המדיני וחתירה תחת הרשות הפלסטינית;

■ **ההיגיון המדיני הישראלי: לצאת ('שטחים תמורת שלום' / סיום השליטה) – הגיון זה מדגיש את החשש שאם ישראל לא תסיים את שליטתה בגדה או תכבוש מחדש את עזה, המגמות הדמוגרפיות לטובת הפלסטינים ישחקו את הלגיטימציה הבסיסית שלה עד כדי הפיכתה למדינה מצורעת. לכן, על ישראל לסיים מהר ככל האפשר את שליטתה בשטחי הגדה;**

הבעיה: הגיון זה משרת את הלחימה הא-סימטרית נגד ישראל ויוצר את החשש מבניית בסיסים לפעילות טרור והתנגדות מזוינת על גבולה של ישראל.

56. **ואכן, ישראל נעה כמטוטלת בין ההיגיון המדיני להיגיון הצבאי הנ"ל. ב-15 השנים האחרונות, כל ניסיון להתמודד עם אחד מהאיומים מעצים את משנהו.⁴⁸ ולאחרונה, הניסיון הישראלי להסיר את אחריותה מעל עזה אך לשמר על סגר ומצור התנפץ באירוע המשט שבסופו ישראל הכירה באחריותה למצב ההומניטארי בעזה.**

57. **מעבר לכך, שלטון החמאס בעזה יוצר לישראל דילמות שהקשו על גיבוש מדיניות צבאית ומדינית עקבית. סביב אירועי המשט, התחדדו מספר דילמות כאלה:**

■ **עזה: מי אחראי? – ישראל רוצה להתנתק מעזה וללחוץ על שלטון החמאס, ולכן טוענת שאיננה אחראית לעזה ומונעת את פתיחה חופשית של מעברי הגבול של עזה עם ישראל ועם מצרים. ואולם, השארת המעברים סגורים דווקא מכבידה את האחריות הישראלית כלפי עזה;**

■ **השלטון בעזה: חמאס, ישראל או אנרכיה – ישראל הייתה שמחה לראות את שלטון חמאס מתמוטט. אולם היא יודעת שכיום אין חלופה מתונה לחמאס בעזה ושבמקום חמאס עלולה להיווצר אנרכיה. יתרה מכך, ישראל לא רצתה לחדש את אחריותה כלפי האוכלוסייה ברצועה;**

48 לדוגמה: לאחר תהליך אוסלו שנועד להסדיר את סיום שליטת ישראל בפלסטינים, אילץ הטרור הפלסטיני את ישראל לצאת למבצע חומת מגן ולכבוש מחדש את מרכזי הערים בגדה. השפל המדיני אליו נקלעה ישראל לאחר המבצע, היה בין הגורמים המרכזיים ליישום ההתנתקות מעזה. הברחות הנשק לעזה והירי אל עבר ישראל הולידו את מבצע עופרת יצוקה שהוביל לחיזוק מאמציה הדה-לגיטימציה שעלולים להוביל למהלך נוסף בגדה שהגיונו סיום השליטה באוכלוסייה הפלסטינית.

- **גלעד שליט: עניין טקטי של חילופי שבויים / אסירים או עניין אסטרטגי** – האם יש לראות את סוגיית גלעד שליט כסוגיה של חילופי שבויים ואסירים או כחלק ממכלול אסטרטגי רחב יותר שכורך בתוכו את המשטר סביב עזה ואת פתיחת מעברי הגבול. עד כה, עמדתה של ישראל כי ניתן ללחוץ על חמאס לבצע את עסקת שליט באמצעות לחץ על האוכלוסייה נתקלה בכתף קרה בעולם;
- **מקומו של חמאס בתהליך המדיני** – על רקע אי-הצלחתה של הממשלה הקודמת להשיג הסכם מדיני עם הפלסטינים, עולה שאלת עמדת ישראל כלפי מקומו של החמאס בתהליך כזה. מצד אחד, לממשלת אחדות פלסטינית, בשיתוף חמאס, תהיה לגיטימציה לנהל תהליך מדיני מול ישראל; מצד שני, מרחב התמרון המדיני שלה יהיה מצומצם יותר ולא ניתן יהיה להגיע להסכם קבע;
- **חמאס או הרשות הפלסטינית** – כל הכרה מפורשת או משתמעת במעמד חמאס כנציג של הפלסטינים חותרת תחת מעמד הרשות הפלסטינית, שהיא שותפתה המדינית של ישראל בעת הנוכחית;
- **יחידה טריטוריאלית אחת או שתי יחידות נפרדות** – עפ"י הסכמי אוסלו, יש לראות בעזה ובגדה המערבית יחידה טריטוריאלית אחת. בפועל, כיום מדובר בשתי יחידות פוליטיות ואידיאולוגיות נפרדות.

המשט כאירוע שיא במאבק בין ישראל לחמאס

58. **ישראל מול חמאס; קיפאון מול הסתגלות** – ישראל לא הצליחה למצוא מענה לדילמות האלה, וכתוצאה מכך מדיניותה כלפי החמאס קפאה ונותרה כמעט ללא שינוי מאז ינואר 2006 ('מדיניות שלוש הדרישות' - ר' להלן), בעוד שחמאס שינה את האסטרטגיה שלו מספר פעמים:

א. **המערכה הראשונה (01/06-06/07): ישראל לא מעבירה כספים לרש"פ כדי למוטט את ממשלת חמאס; הקוורטט מציב שלוש דרישות לחמאס** – מיד לאחר נצחונו של חמאס בבחירות (1/06) והקמת ממשלת חמאס ברש"פ (06/3), שיצרו הפרה מהותית של הסכמי אוסלו, הודיעה ישראל, בתמיכתה של ארה"ב, על הפסקת העברת הכספים לרש"פ במטרה להביא להתמוטטות הממשלה שהוקמה זה לא מכבר. **בהמשך הציגו ישראל והקוורטט שלושה תנאים בפני חמאס כדי שיזכה להכרה בשלטונו**: קבלת ההסכמים הקיימים בין אש"ף לבין ישראל, הכרה בישראל והפסקת הטרור והאלימות. מדיניות 'שלוש הדרישות' לא עודכנה גם לאחר הקמתה של ממשלת האחדות בין חמאס לפת"ח (3/07). למעשה, **מאז ועד היום הקפידה ישראל שלא לסטות ממנה**.

במקביל, מיד עם נצחונו של חמאס בבחירות ברשות הפלסטינית (01/06) התגייסה רשת הדה-לגיטימציה ומערך ההתנגדות כדי לבצר את נצחונו ולהגן עליו מפני הניסיונות של ישראל, ארצות הברית, הרשות הפלסטינית ומדינות שונות בעולם לאיין את ההישג שלו.

מדיניות שלוש הדרישות אפשרה לחמאס לטעון כי ישראל, ארה"ב, הקווארטט וגם הפת"ח לא נותנים לו הזדמנות הוגנת לשלוט למרות שניצח בבחירות כדין. על רק אי-העברת הכספים גבר המתח בין הפת"ח לחמאס וניסיונותיהם להגיע להסכם שיאפשר את המשך הפעולה הסדירה של הרש"פ נכשלו.

ב. **המערכה השנייה (06/07-01/09): השתלטות חמאס על עזה והטלת הסגר עליה, מלחמת הקסאמים ומבצע עופרת יצוקה** - השתלטותו של חמאס על עזה הביאו לקריסה של הסכם המעברים, להטלת סגר על עזה מצד ישראל ובתיאום עם מצרים, ולגינוי בין-לאומי רחב שכלל גם את מדינות הליגה הערבית. הקואליציה הבין-לאומית נגד שלטון החמאס בעזה נראתה יציבה מתמיד ומאוחדת מאחורי מדיניות שלוש הדרישות.

ואולם למרות אלה, חמאס הצליח לבסס במהרה את שלטונו, להשליט סדר ברצועת עזה, להכפיף את החמולות החמושות בעזה למרותו, לקיים חיים של שגרה יחסית בעקבות המשך העברת הסיוע הומניטארי לעזה ואף לזכות בהמשך להכרה משתמעת לשלטונו מצד מדינות הליגה הערבית. באותה העת ניהל חמאס מאבק צבאי נגד ישראל שמטרתו הייתה להביא להסרה של הסגר מעל הרצועה.

זאת ועוד, השתלטותו של חמאס על עזה נתפסה בעיני גורמים בתנועה ובמערך ההתנגדות כאבן דרך נוספת בתהליך שיוביל להשתלטות חמאס על כלל התנועה הלאומית הפלסטינית. במקביל לכך, החלו גם פעילי שמאל וזכויות אדם במערב לתמוך בחמאס בצורה מפורשת או משתמעת ולתת לגיטימציה לשלטונו בעזה. חמאס עודד מגמה זו והחל נותן משקל יותר גדול לצורה בה הוא נתפס במערב. הדימוי הקורבני שחמאס רצה לסגל לעצמו במערב הרחיב את מעגילי התמיכה בחמאס גם מצד אלה שאינם חלק מרשת הזה-לגיטימציה.

ג. **המערכה השלישית: מאז עופרת יצוקה ועד המשט (1/09 - ?)** – מבצע עופרת יצוקה, ובמידה מסוימת גם הקשחת המדיניות המצרית בנוגע למנהרות לעזה בקרבת רפיח, הוביל את החמאס למצוקה צבאית ומדינית חסרת תקדים. החמאס הוכה במבצע שוק על ירך, חלק מבכירי הזרוע הפוליטית והצבאית שלו חוסלו, הסגר על עזה נשאר על כנו, המצוקה הכלכלית ברצועה גברה, הוא הורתע מהמשך ירי רקטות על ישראל ונאלץ אף להתמודד נגד ארגוני אסלאם קיצוני המזוהים עם האידיאולוגיה של אל-קעאדה שהחלו מערערים את שלטונו.

ואולם, חמאס ידע להתעשת גם מהמהלומה הצבאית שספג והחל לנהל מול ישראל מערכה מדינית אפקטיבית. פרסום הדוח של ועדת האו"ם לזכויות אדם בראשות השופט ריצ'ארד גולדסטון (9/09) שהאשים את ישראל בפשעי מלחמה פגעו קשות במעמדה הבין-לאומי של ישראל, נתן רוח גבית למאבק זה של החמאס במערב.

יתירה מכך, הקואליציה הבין-לאומית סביב מדיניות שלוש הדרישות החלה להתפורר באופן מעשי וגם גופים שנמנים על הקווארטט החלו לנהל באופן ישיר או עקיף מגעים עם הנהגת החמאס. חמאס ידע כאמור לנצל אווירה זו כדי להגביר את ההבנה, התיאום ושיתוף הפעולה בינו לבין רשת הזה-לגיטימציה ופעילי השמאל במערב (רי' להלן).

הביקורת על ישראל בעקבות מבצע עופרת יצוקה והמשך מדיניות שלוש הדרישות והמצור על עזה מצד ישראל, הובילו ל**מתקפה מדינית חריפה על ישראל וביקורת גלובלית. השחיקה במעמד ישראל הפכה במקומות רבים למתקפה מפורשת או משתמעת על הלגיטימציה של מדינת ישראל.**

59. **ללא אסטרטגיה ברורה כלפי מעמדה המדיני של רצועת עזה ושלטון החמאס, ההסתבכות הטקטית של המשט הפכה לאסטרטגית** – חומת האש המדינית של ישראל קרסה באירועי המשט גם משום שהעולם לא הבין מה תכלית המדיניות והיעדים של ישראל בנוגע למעמדה של רצועת עזה, שלטון חמאס והתהליך המדיני. קרוב לוודאי שגורמים בין-לאומיים שונים היו סלחניים יותר או מבינים יותר את הצד הישראלי אם הפשיטה על המשט היתה נתפסת ב'הקשר' של מדיניות כוללת, שגם אם העולם לא היה מקבל אותה, היה מבין את מניעיה. כך, העולם היה יכול לקבל מצור על העברת אמל"ח לעזה, אולם לא הבין הטיעון הישראלי שהגבלת המוצרים האזרחיים לעזה נעשית כדי לקדם את עסקת שליט ולא קיבל אותו.

כך למשל חומת האש המדינית של ישראל יכולה הייתה להיות הרבה יותר אפקטיבית במהלך המשט אם הייתה קודמת לה הצהרה ישראלית (מלווה בצעדים המתבקשים בשטח) על החלטת ישראל להתנתק מעזה לאורך קווי ה-4 ביוני 1967, ועל מוכנות להסיר את המצור הימי ברגע שיכונן מנגנון המונע הברחת נשק.

פרק 3:**המשט כפיגוע מדיני-אסטרטגי במסגרת מסע הדה-לגיטימציה****קמפיין 'עורק החיים' ו'אינתיפאדת הספינות'**

60. **קמפיין 'עורק החיים' הוא שמו של מאמץ שיטתי לפריצת הסגר על עזה** – בשנים האחרונות מנסים גופים במערב להעביר כספים, סיוע חומרי, וכמויות גדולות של כלי רכב וציוד אזרחי לחמאס ברצועת עזה באמצעות משטחים ושיירות כחלק מקמפיין בשם 'עורק חיים'. בקרב אלה שמקדמים את הקמפיין, ובמקרה הפרטי של המשט, יש שלוש קבוצות:

- **עבור הדה-לגיטימציה, המצור סביב עזה הוא 'הסוגיה התורנית'** – אלה השואפים לערער על הלגיטימציה של ישראל להתקיים שומרים על גחלת המאבק נגד ישראל באמצעות התמקדות במספר מצומצם של סוגיות שמשמשות עילה להמשך המאבק ויצירת עילות חדשות.⁴⁹ הסוגיה התורנית בעת הנוכחית היא המצור על עזה. מבחינתם הסרת המצור היא רק אבן דרך לקראת היעלמותה של ישראל;
- **עבור האנשים שעוסקים בנושא זכויות האדם, הביקורת על ישראל מתמקדת במדיניות הסגר של ישראל** ובהשלכותיה לכאורה על זכויות האדם של תושבי עזה. אלו מוצגים כמי שכלואים בין הפטיש הישראלי לבין הסדן של חמאס בעזה. בהקשר זה מועלות הטענות אודות אסון הומניטארי בעזה וכיו"ב;
- **טורקיה, שממשלתה קיבלה, ככל הנראה, החלטה אסטרטגית להפוך את סוגית עזה לסלע מחלוקת ונקודת עימות עם ישראל** וזאת ממגוון סיבות שלא נפרטן במסמך זה.

61. **אסטרטגיית 'אנתפאדת הספינות' התגבשה בשנתיים האחרונות במספר נקודות ציון:**

א. **הכרזת איסטנבול (02/09)** – מסמך מסכם של כנס שנערך באיסטנבול בהשתתפות קרוב

ל-200 פעילים אסלאמיים סונים מרחבי העולם, ביניהם מספר פעילי חמאס, הגדיר את המשך הג'יהאד נגד ישראל.⁵⁰ הכרזת איסטנבול מתייחסת לצורך להיאבק בסגר שמטילה ישראל על כמה מחותמי הכרזה נמנו על מתכנני המשט כמו פעיל החמאס, מחמד צוואלחה (ר' תמונה⁵²), המוכר כפעיל חמאס מבצעי בכיר לבריטניה מישראל בשנת 1990, ומאז היה מעורב בפעילות ארגונית ישראלית ענפה בלונדון.⁵³

ב. **הפורום הערבי הבין לאומי לתמיכה בהתנגדות** – כנס שנערך ב-

17/01/10 בביירות במטרה לתמוך בזכות של הפלסטינים להתנגד בכל דרך במטרה "למנוע תוקפנות וכיבוש, ולסיים את הגזענות והקולוניאליזם." בכנס השתתפו מנהיגים של ארגוני טרור וגופים אסלאמיים רדיקליים בולטים כמנהיג חזבאללה נצראללה, ראש הלשכה המדינית של חמאס, משעל והשיחי' קרדאווי.⁵⁴ לצידם השתתפו בכנס גם קבוצה

49 לאחר הנסיגה מלבנון (5/00) התחייב חזבאללה להמשך המאבק בישראל על יסוד סוגיית חוות שבעא או סוגית שבעת הכפרים. (ר' "התביעה הבאה של נסראללה", רובינשטיין, **הארץ**, 5/8/06 או "מבחינת נסראללה, חוות שבעא אינן התירוץ היחיד, שטרן, **הארץ**, 3/7/05)

50 המסמך נחתם על ידי 90 מנהיגים ופעילים של ארגונים אסלאמיים שונים במזרח התיכון ובאירופה. מסמך זה הינו תוצר של כנס שנערך בין ה-14-15 לפרברואר 2009, תחת הכותרת "ניצחון עזה", Jonathan Fighe, **The Jihad**, Arab Center for Communication and Solidarity, 26/06/10

51 כך, היא מצהירה על החובה המוטלת על "האומה האסלאמית להתייחס לשליחת ספינות מלחמה זרות למים מוסלמיים, בתואנה של שליטה בגבולות ומניעת הברחת נשק אל תוך עזה, כהכרזת מלחמה, צורה חדשה של כיבוש, תוקפנות בחטא והפרה ברורה של ריבונות האומה...יש להתנגד וללחום בה בכל האמצעים והדרכים". Ibid.

52 תמונה של צוואלחה בהפגנה אנטי-ישראלית בלונדון בעת מבצע עופרת יצוקה (1/09). מתוך הבלוג **Harry's Place**.

53 מלבד מחמד צוואלחה (ר' לעיל), ניתן למנות גם את וליד אלטבטאבי, פעיל כווייתי קיצוני שהשתתף במשט; ואת שיחי' מחמד אלחזימי, חבר פרלמנט תימני שצולם על המאווי מרמרה כשהוא אוזח בסכין.. Ibid.

54 הכנס אורגן על ידי Arab Center for Communication and Solidarity. **PFLP Website**.

של פעילי שמאל מאירופה וארה"ב.⁵⁵ **באותו הפורום, כשישה חודשים לפני שיצא המשט לדרכו, התווה מחמד צוואלחה הנזכר לעיל בפומבי את תכנית הפעולה של המשט ובכלל זה התייחס לנמלי היציאה של הספינות, מספרן והכוונה לקיים עימות ישיר עם חיל הים הישראלי בים הפתוח.**⁵⁶

מיהם הזרזים והרכוזות של המשט לעזה בסוף מאי?

62. **מיהם הזרזים של המשט?** – בארגון קמפיין 'עורק חיים' ובכלל זה במשט האחרון, היו מעורבים מספר דו-ספרתי של ארגונים ברשת הדה-לגיטימציה, אם כי הרוח החיה של רשת זו ('הזרזים' – ר' להלן) מתמצה במספר ארגונים קטן יותר:⁵⁷

■ **ארגון IHH (Vakfi Insani Yardim)** – קרן הסיוע ההומניטארי – ארגון טורקי בעל אוריינטציה אסלאמית שפועל במטרה לסייע לאוכלוסיות מוסלמיות באזורי מצוקה ולמנוע הפרות של זכויות אדם. בעבר עלה שמו של ה-IHH בהקשר של מימון גורמי גיהאד עולמי אם כי נראה כי הוא מזוהה יותר עם תנועת האחים המוסלמים עימה נמנית גם חמאס ומהווה חלק ב'קואליציית הצדקה' המממנת את פעילות הארגון. ואכן, ראשי הארגון מקיימים קשרים הדוקים עם הנהגת חמאס ברצועה ויש לארגון סניף בעזה ומספר סניפים באירופה. ל-IHH תפקיד מרכזי בארגון המשט: מחצית הספינות שהשתתפו במשט נרכשו על ידו;⁵⁸

■ **הקמפיין האירופי להסרת המצור על עזה: ECESG (The European Campaign to end the Siege of Gaza)** – ארגון גג של כלמעלה מ-30 ארגונים לא ממשלתיים פרו פלסטינים אירופאים אשר מרכזו בבריטל ואשר **בין מקימיו נמנים גורמים אסלאמיים קיצוניים**⁵⁹ **בהם גם כאלה הקשורים לחמאס**. המטרה המוצהרת של הארגון היא לקדם את זכויותיהם של אזרחי עזה ולהוביל לשינוי מדיניות הסגר הישראלית;⁶⁰

■ **Free Gaza Movement** – קואליציית ארגוני סולידריות הפעילה מאז שנת 2008, אשר רשומה כעמותת צדקה בקפריסין ואשר הייתה מעורבת בכל המשטים והשיירות לעזה בשנתיים האחרונות. הקואליציה משמשת כמסגרת גג לעשרות ארגונים בלמעלה מ-20 מדינות. הקואליציה מקיימת קשר הדוק ומקבלת סיוע ומימון **מתנועת ה-ISM (International Solidarity Movement)** הגלובלית;⁶¹

55 ר' לדוגמה 02/02/10, [Information Clearing House](#), Lasse Wilhelmson. [אתר הקשור לחובאללה](#) מזכיר את השתתפותו של עורך דין אמריקאני בשם סטנלי כהן אשר הרצה בסדנא העוסקת בלוחמה משפטית במהלך הכנס.

56 [מרכז מל"מ](#), 31/01/10.

57 הרשימה המוצגת במסמך זה אינה חופפת במלואה לרשימה שהציגו מחוללי המשט כ'קואליציה הרשמית' שארגנה את המשט. להערכתנו, תפקידם של מספר ארגונים ב'קואליציה' הובלט יתר על המידה ותפקידם של אחרים, כגון החמאס, טושטש במכוון. הקואליציה הרשמית של המשט כללה את ה-IHH, ECESG, Free Gaza Movement, Ship to Gaza – ,Greek Ship to Gaza, The International Committee to End/Lift the Siege of Gaza [IHH Summary Report](#), p 12. לדוגמה Sweden.

58 ר' פרסומי מרכז מל"מ מה- [31/5/10](#) ומה- [27/5/10](#).

59 על הקשר בין הארגון וגורמים שונים של האחים המוסלמים באירופה ר' [The Global Muslim Brotherhood Daily Report](#). 23/04/08.

60 כד, [באתר הארגון](#) מוזכר ארגון ה-PRC (Palestinian Return Center) בלונדון, כראשון ברשימת המקימים של ה-ECESG. ה-PRC הוקם ומנוהל על ידי פעילי חמאס לשעבר וקשור לרשת "קואליציית הצדקה" של החמאס בבריטניה. כמו כן, יושב הראש של ה-ECESG, ערפאת מאדי, משמש, נכון ל-2005, כמנהל האקדמי של ה-PRC. בנוסף, אחד מבכירי ה-ECESG ומיזמי המשט, אנואר עירבי, היה מוכר בעבר כפעיל של סניף "קואליציית הצדקה" בשוויץ. [Family security](#), [Global Muslim Brotherhood Heavily Represented on Gaza Flotilla](#), [Matters Blog](#). 02/06/10. וכן רועי נחמיאס, [YNET](#), 01/06/10. עדות נוספת לקשר ההדוק בין ה-PRC וה-ECESG ניתן לראות במידע בודד לפיו עד לאחרונה מוקמו משרדי ה-ECESG באותה הכתובת בדיוק כמו משרדי ה-PRC בלונדון.

61 Scott Wilson, [The Washington Post](#). 01/06/10.

■ **Viva Palestine** – הארגון הוקם ע"י חבר הפרלמנט הבריטי לשעבר ג'ורג' גלאווי, אשר ידוע כאנטי-ציוני ותומך חמאס. זהו אחד הארגונים הבולטים בקמפיין 'עורק חיים' אשר נטל תפקיד מרכזי בשיירות ובמשטים הקודמים לעזה בשנתיים האחרונות (אם כי מילא תפקיד שולי בארגון המשט האחרון לעזה). גלאווי עצמו גורש ממצרים בדצמבר 2009 והוכרז שם אישיות לא רצויה לאחר התנגשויות אלימות באל עריש בין משתתפי שיירת 'עורק חיים' 3 שהוביל לבין השלטונות המצריים;⁶²

■ בנוסף, הבליטו המארגנים את השתתפותם של שני ארגונים קטנים נוספים **Greek Ship to Gaza**⁶³ ו- **Ship to Gaza – Sweden**⁶⁴.

מעורבות חמאס ותשתית האחים המוסלמים באירופה בארגון המשט

63. **חמאס פועל באירופה מזה שנים** – חמאס הוגדר כארגון טרור על-ידי האיחוד האירופאי ולכן הוא פועל באירופה באופן לא-רשמי תוך שהוא משתמש שימוש נרחב בתשתית של ארגונים ותנועות המזוהים באופן לא רשמי עם תנועת האחים המוסלמים באירופה, ממנה הוא צמח.⁶⁵ מוקד הפעילות הוא בלונדון ועיקר העשייה הוא גיוס כספים ופעילות מדינית, תעמולתית ומשפטית. הפעילים הבולטים ביותר בלונדון הם מחמד כאט'ם צוואלחה, ד"ר עזאם תמימי וזאהר אלביראוי.⁶⁶

64. **חמאס הסיט חלק מהמשאבים שלו לטובת הדה-לגיטימציה של ישראל** – נראה כי חלק מאותן רשתות שבנה חמאס במשך שנים כדי לממן את פעילותו מוסטות לפעילות שמטרתה דה-לגיטימציה של ישראל ופגיעה בתדמיתה. במשט האחרון, ובמשטים ובשיירות שעברו, טביעות האצבעות של החמאס ניכרו בכמה מנגנונים וארגונים, כך לדוגמה:

■ **The International Committee to Lift the Siege of Gaza** – אחד מהארגונים השייכים לקואליציה הרשמית⁶⁷ שתכננו את המשט. מעט מאוד ידוע על ארגון זה ששמו נזכר בפרסומים בוריאציות שונות.⁶⁸ ככל הנראה מדובר באחד מארגוני הקש שהקימה התשתית של ארגון החמאס בלונדון⁶⁹ ע"י סגן נשיא הארגון הזה, מחמד צוואלחה, שהוא מן המתכננים והמארגנים הבולטים של המשט;⁷⁰

62 ר' מסמך מרכז מל"מ על בריטניה כמוקד לפעילות מדינית, מודיעינית, ומשפטית של חמאס באירופה.

63 התארגנות יוונית של פעילים פרו-פלסטיניים. פעילי הארגון הפליגו במשט, ככל הנראה, בשתיים מן הספינות.

64 ארגון סולידריות שבדי שהוקם במטרה להעביר סיוע הומניטארי לתושבי רצועת עזה. פעילי הארגון וציוד שנרכש על ידו הפליגו במשט בלפחות אחת הספינות. הארגון מצוי בקשר עם שורה של ארגוני שמאל וארגונים אסלאמיים מקומיים שבבדיה.

65 מכון ראות מבקש להודות לד"ר ראובן פז על תרומתו לחלק זה של המסמך. עם זאת, כל הנאמר בחלק זה ובמסמך כולו הוא אחריותו הבלעדית של מכון ראות.

66 ר' מסמך מרכז מל"מ על בריטניה כמוקד לפעילות מדינית, מודיעינית, ומשפטית של חמאס באירופה. וכן גיל מורסיאנו, הארץ, 21/06/10.

67 הרשימה המוצגת במסמך זה אינה חופפת במלואה לרשימה שהציגו מחוללי המשט כ'קואליציה הרשמית' שארגנה את המשט. להערכתנו, תפקידם של מספר ארגונים ב'קואליציה' הובלט יתר על המידה ותפקידם של אחרים, כגון החמאס, טושטש במכוון. הקואליציה הרשמית של המשט כללה את ה- Free Gaza Movement, ECESG, IHH, Ship to Gaza – ,Greek Ship to Gaza, The International Committee to End/Lift the Siege of Gaza .Sweden

68 במקומות מסוימים במקום המילה LIFT, מופיעים המילים Break או End.

69 מרכז מל"מ, בריטניה כמוקד לפעילות מדינית, תעמולתית ומשפטית של חמאס באירופה. 21/02/10. ר' גם Aljazeera 23/05/10. אתר גודי עז אלדין אלקסאם, 22/07/09.

70 על תפקידו המרכזי של צוואלחה בארגון המשט מול גורמים שונים באירופה ר' Dave Rich, Aljazeera 23/05/10. Standpoint וכן אתר ה-IHH. בראיון לאתר חזבאללה, שנערך בינואר 2010, מסר צוואלחה שהעיונות הבא במאמצים לשבירת הסגר על עזה "יתקיים ישירות מול האויב הציוני עצמו בים הפתוח", ר' בהקשר זה: מרכז מל"מ, 31/01/10.

■ **ארגון ה-PRC (Palestinian Return Center) – ארגון שממוקם בלונדון⁷¹ ושאחד מראשיו, זאהר אלבראוי, ידוע כפעיל חמאס לשעבר ובעל קשרים הדוקים עם "קואליציית הצדקה" באירופה. אלבראוי הציג עצמו בעבר כדובר הרשמי של המשט.⁷² במקורות אחרים הוא נזכר כדובר של ארגון Viva Palestina (ר' להלן);⁷³**

■ **'הוועדה העממית נגד המצור' בעזה – דוברי ממשלת החמאס בעזה סייעו להכנות הלוגיסטיות והביטחוניות הכרוכות בהנעת המשט.⁷⁴ במסגרת זו בלט תפקידה של 'הוועדה העממית נגד המצור', בראשה עומד חבר הפרלמנט והשר לשעבר מטעם חמאס, ג'מאל אלח'צ'רי, כמתאמת ענייני המשט מול הגורמים הבין לאומיים השונים.⁷⁵**

65. **מבחינת החמאס, המשט נועד לתקוף את הלגיטימציה של ישראל להתקיים – לפי דבריו של ראש הלשכה המדינית של חמאס, חאלד משעל, באמצעות המשט ניסו החמאס וגורמים אסלאמיים נוספים להשחיר את פניה של ישראל עד כדי ערעור הלגיטימציה שלה להתקיים. לדברי משעל, גיוס משטים ימיים נוספים, הגשת תביעות משפטיות נגד ישראלים, הטלת חרם על ישראל וקיום הפגנות ותהלוכות מחאה עשויות לצייר את ישראל כנטל על המערב ולשרת את מטרת דה-לגיטימציה של ישראל.⁷⁶**

מה היו הרכוזות בהן 'בושל' המשט?

66. מכון ראות מזהה מספר **מקומות** גיאוגרפיים מרכזיים (רכוזות⁷⁷) בהם נרקחה מזימת המשט:

■ **לונדון – מקום מושבם של כמה ממתכנני ומארגני המשט ובהם ארגונים ופעילים אסלאמיים הקשורים לתנועת האחים המוסלמים ולחמאס. כך לדוגמה, בכירי ארגון ה-PRC בעיר פעלו כדי לחבור לארגוני סולידריות מהשמאל לטובת פעילות המשט; מחמד צוואלחה הנ"ל מתגורר ופועל בעיר זו; לונדון משמשת גם כמרכז של הארגונים שנטלו חלק פעיל במשט כ- Viva Palestina⁷⁸ ו- Friends of Al-Aqsa⁷⁹; ועל המשט היו גם נציגים של ארגוני עובדים בריטיים המזוהים עם אחד הארגונים האנטי-ישראליים המרכזיים ה- PSC (Palestinian Solidarity Campaign)⁸⁰.**

71 על מעורבותו של ה-PRC בהקמת "הקמפיין האירופי לסיום המצור על עזה" (ECESG) ראו לעיל.

72 רועי נחמיאס, [YNET](http://www.ynet.co.il), 01/06/10.

73 [Humanityvoice.net](http://www.humanityvoice.net) 20/05/10.

74 **מרכז מל"מ**, 30/05/10.

75 ר' לדוגמה חדשות הטרור והסכסוך הישראלי-פלסטיני, **מרכז מל"מ**, 2-8/06/10.

76 "...עלינו להתמקד בדרך בה נוכל להסיר את הלגיטימיות המדומה שהעולם העניק לישות הציונית... ההתנגשות עם ישראל [מתבצעת], בין אם באמצעות מלחמה, התנגדות וקרוב ובין אם באמצעות פעילות המונים - צי ספינות, אלו אשר מגלים סולידאריות נגד הגדר ונגד ההתנחלויות... ובאמצעים שבהם מתבצע העימות בירושלים... אנו קוראים תיגר על ישראל באזור, והעולם החל לזעום עליה, ולכן אני אומר שישראל החלה בספירה לאחור לעבר קיצה, בעזרת אללה". ר' פרסום של **מרכז מל"מ**, 11/07/10.

77 להתייחסות מפורטת יותר למושג רכוזות של דה לגיטימציה ר' מסמך ראות בנושא **אתגר הדה לגיטימציה של ישראל: יצירת חומת אש מדינית**.

78 [Humanityvoice](http://www.humanityvoice.net), 20/05/10, וכן [Harry's Place](http://www.harrysplace.org), 24/05/10. על מעורבות הארגון במימון המשט ר' [Emerson](http://www.emerson.org), [Family Security Matters](http://www.familysecuritymatters.org), 28/05/10. קווין אוונדן (Ovenden), ראש המשלחת מטעם ארגון VP, שהה במהלך המשט בספינה מאווי מרמרה. [Harry's Place](http://www.harrysplace.org), 18/06/10.

79 בראש הארגון עומד גם אסמאעיל פאטל (Patel), שהשתתף במשט [Friends of Al Aqsa Website](http://www.friendsofalqsa.org), 08/07/10.

80 [PSC Website](http://www.psc.org), 27/05/10.

■ **אירלנד** – מנמל Dundalk באירלנד יצאה הספינה 'לינדה', אשר משתתפי המשט כינו אותה 'ריציל קורי' שהגיעה לעזה מספר ימים לאחר המשט.⁸¹ פוליטיקאים אירים רבים ופעילים פוליטיים נטלו מעורבות פעילה בארגון המשט.⁸²

■ **איזור מפרץ קליפורניה** – איזור המפרץ הוא אחד המקומות המרכזיים בהם גובש קמפיין 'עורק חיים'. המשט הראשון לעזה באוגוסט 2008 אורגן משם באמצעות תנועת הסולידריות הבין-לאומית (International Solidarity Movement), Free Gaza Movement, ו-Free Palestine Movement אשר להן משרדים מרכזיים שם. מספר פעילים מאיזור מפרץ קליפורניה אף השתתפו במשט, בהם פול לרודה (Larude), אחד מהפעילים האנטי-ישראליים החריפים ביותר.

■ **איסטנבול** – במשט האחרון בלטה טורקיה כמובילת הקו האנטי-ישראלי. הצהרת איסטנבול הייתה כאמור אחת מאבני היסוד לגיבוש הקואליציה לארגון המשט. בעיר גובשה (4/10) הקואליציה הרשמית שעמדה מאחורי המשט.⁸³ מאיסטנבול יצאו כשלוש מספינות המשט שנרכשו על ידי ארגון ה-IHH הטורקי, וביניהם המאווי המרמרה. טקס ההפלגה שנערך בנמלה ב-22 במאי כלל את השורה הראשונה של פעילי חמאס, האחים המוסלמים וארגונים אסלאמיים קיצונים מרחבי העולם (ר' תמונה⁸⁴).

■ **ביירות** – בביירות התקיים כאמור הפורום הערבי הבין לאומי לתמיכה בהתנגדות.

ביירות הפכה בשנים האחרונות למקום מפגש מועדף על אישים ממערך ההתנגדות ואישי שמאל אירופיים. אחת הדוגמאות הבולטות היא 'הקמפיין הבין-לאומי נגד ארה"ב והכיבוש הציוני' (ידוע גם כ'ועידות קהיר', שם נערכו בשנים הראשונות מפגשים אלה), שהוא אירוע שנתי, שהתקיים מאז 2002 בקהיר וביירות. באירוע זה נפגשים מדי שנה אנשי שמאל אירופים (בעיקר מבריטניה),⁸⁵ ופעילים אסלאמיים רדיקליים מתנועות כגון חמאס, חזבאללה והג'יהאד האסלאמי.

בשעת כתיבת שורות אלו, לא ברורה עדיין אם אכן שתי ספינות לבנוניות לשבירת המצור על עזה ייצאו מלבנון כפי שהוצהר. מי שעומד מאחורי ספינות אלו הוא גולה פלסטיני בשם קשלק הידוע בקשריו עם החזבאללה.

81 מרכז מל"מ, 26/05/10. יצוין כי הספינה 'ריציל קורי' הפליגה תחת דגל קמבודיה.

82 כך, על העמסת האנייה פיקח דובר מפלגת הירוקים האירית. במועצת היועצים של תנועת Free Gaza יושב אנגוס סנודיי (Snodaigh), חבר פרלמנט מטעם השין פיין ודובר המפלגה. אחת משתי מתאמות המשט מטעם תנועת Free Gaza מול חמאס בעזה הינה פעילת ז"א אירית בשם Caoimhe Butterly. מתאם הלוגיסטיקה הימית של הארגון הינו איש ספנות אירי בשם דרק גרהאם (Graham), הנמנה גם על ה-Irish Palestinian Solidarity Campaign. ר' Free Gaza Movement Website וכן מרכז מל"מ, 26/05/10.

83 מרכז מל"מ, 27/05/10.

84 מתוך האתר Harry's Place. בשורה הראשונה רביעי מימין בחליפה אפורה מחמד צוואלחה, מימינו פעיל חמאס בלונדון זאהר אלביראוי. שני מימין בשורה הראשונה ראש הפלג הצפוני של התנועה האסלאמית ראד צ'לאח.

85 ביניהם מוכרת השתתפות הארגונים הבאים: Respect, SWP and STWC and by British trade unionists.

הממתק הטורקי: ההבדל שעשה ההבדל

67. **המהפכה של ארדואן: טורקיה כנקודת מפגש בין מערך ההתנגדות לרשת הדה-לגיטימציה**⁸⁶ – בשנים האחרונות חל שינוי ברור במדיניותה של טורקיה כלפי ישראל, שהדיון בו חורג מגבולותיו של תחקיר זה. בהקשר הנוכחי של המשט ושל המאבק בדה-לגיטימציה, יש לציין את הגורמים הבאים:

- בטורקיה נפוצו **התבטאויות אנטישמיות חריפות** במרחב הציבורי מן הסוג המקובל בעולם הערבי ובמערך ההתנגדות;
- טורקיה נתונה **במערכת יחסים כלכלית, ביטחונית ומדינית שהולכת ומתהדקת עם איראן וסוריה**;
- **ארדואן הוא יוצא תנועת האחים המוסלמים ורואה עצמו ככזה**. גיורא איילנד גם דיבר על הקשר האישי שלו לארגון ה-IHH, שהפך לזרוע לא-רשמית של הממשלה הטורקית באירוע המשט;
- **טורקיה תומכת בחמאס אף נגד הרשות הפלסטינית** – טורקיה תומכת בממשלת חמאס תוך התעלמות מדרישות הקוורטט ואף נגד הרש"פ;

■ **טורקיה הפכה את עזה לסלע המחלוקת מול ישראל** – ההחלטה האסטרטגית הטורקית להתמקד בעזה ובהסרת הסגר מעליה נפלה ככל הנראה בעת מבצע עופרת יצוקה או מיד לאחריו ובאה לידי ביטוי בעימות הפומבי בין הנשיא פרס לארדואן בוועידת דאבוס (01/09) ומאז. גם ועידת איסטנבול כונסה כחודש לאחר מכן, ושם גם פורסמה הצהרת איסטנבול הני"ל (02/09).

68. **אבל, טורקיה נהנית מחסינות כתוצאה מחשיבותה האסטרטגית ויחסיה הקרובים עם ישראל, ארצות הברית והאיחוד האירופאי** – טורקיה היא נכס אסטרטגי מן המעלה הראשונה עבור ארצות הברית שמנהלת מלחמות ומאבקים בעיראק, איראן ובאפגניסטן; יש לה מערכת יחסים ענפה עם ישראל שכוללת ממד כלכלי וביטחוני משמעותי; והיא מדינה חשובה ביותר עבור האיחוד האירופאי מבחינה מדינית וגם בגלל הפזורה הטורקית ברחבי אירופה. במילים אחרות, קשה לישראל לצאת ישירות נגד ממשל ארדואן גם כאשר האחרונה פועלת נגדה בדרכים כאלה.

בהתנגשות המותגים, המותג הישראלי קיבל נוקאאוט

69. **ההתנגשות בלב ים הייתה התנגשות בין מותגים** – באירוע היו מעורבים שלושה מותגים: המותג הישראלי שתואר לעיל, המייצג כוחנות, יהירות, זלזול בחיי אדם ובמשפט הבין-לאומי וכיוצא בזה; המותג של חמאס המזוהה עם פעילות חברתית, התנגדות לכיבוש וכדומה; והמותג של רשת הדה-לגיטימציה שמזוהה עם שמירה על זכויות אדם, כיבוד המשפט הבין-לאומי, שאיפה לשלום ולצדק.

70. **כששני המותגים התנגשו ביס, המותג הישראלי חטף נוקאאוט** – ברגע ששני המותגים הללו התנגשו ביס, אנשים 'הבינו' את הסיפור ולא נתנו לעובדות – במקרה זה לתמונות הברורות של האלימות שחוו חיילי צה"ל על הספינות – לבלבל אותם. ואכן, גל התגובות הראשוני היה גבוה ועכור מבחינתה של ישראל.

המשט מבטא קפיצת מדרגה בהיזון החוזר בין מערך ההתנגדות לרשת הדה-לגיטימציה

71. **כאמור, 'הברית הירוקה-אדומה' הולכת ומתהדקת** – באירועים שקדמו למשט ניכרת עליית המדרגה בהבנה, בתיאום ובשיתוף הפעולה בין רשת הדה-לגיטימציה במערב המורכבת בין

⁸⁶ מכון ראות מבקש להודות לד"ר נמרוד גורן על תרומתו 'לחלק הטורקי' של המסמך. כל הנאמר בחלק זה ובמסמך כולו הוא אחריותו הבלעדית של מכון ראות.

השאר מארגוני סולידריות שמאליים פרוגרסיביים במערב ('האדומים'), מצד אחד, לבין מערך ההתנגדות המורכב מרשת של ישויות וארגונים מוסלמים-ערבים-פלסטיניים פונדמנטליסטיים במזרח התיכון ובמדינות המערב ('הירוקים'), מצד שני.

המשט הוא ביטוי למכלול רעיונות חדש של שיתוף פעולה בין חמאס לרשת הדה-לגיטימציה שתכליתו השגת לגיטימציה לשלטון חמאס בעזה ולתביעתו להנהיג את התנועה הלאומית הפלסטינית. ההיבט המעשי והרעיוני של שיתוף הפעולה בין החמאס לרשת דה-לגיטימציה בא לידי ביטוי כלהלן:

- **'מיתוג' החמאס כארגון חברתי/ הומניטרי/ קורבני** – חמאס החל לתת משקל גדול יותר לדימוי שלו במערב ומקפיד על התנהלות ברוח הזהות המותגית שלו. לדוגמה: חמאס הוא זה שהזמין ויזם את שיירות ומשטי סולידריות מהמערב;⁸⁷ אירח את ועדת גולדסטון, על אף שגולדסטון הוא יהודי וציוני; והוא מקפיד להשתמש בשיח של זכויות אדם בפנייה לדעת הקהל הבין-לאומית;
- **חמאס 'משתכנז'; הדה-לגיטימציה שלו את ישראל עוברת לשיח המערבי** – מרכז הכובד של המתקפה של חמאס על הלגיטימציה של ישראל נע אל עבר טיעונים משפטיים וחברתיים על בסיס שיח זכויות האדם על חשבון הדה-לגיטימציה האסלאמית 'הקלאסית' (ר' לעיל);
- **Lawfare: חמאס רותם את המלחמה המשפטית נגד ישראל** – חמאס ומחוללי המשט השתמשו בטיעונים משפטיים אוניברסאליים לכאורה כדי לתקוף את המצור על רצועת עזה. המשט מצטרף לקמפיין מדיני-תעמולתי-משפטי שהשיק חמאס עם תום מבצע 'עופרת יצוקה', שמטרתו להכפיש את ישראל ולרדוף אחר מנהיגיה ומפקדיה תוך הצגתם כ"פושעי מלחמה".⁸⁸
- **הפיכת הערבים אזרחי ישראל 'לראש גשר' במאבק נגד ישראל** – מחוללי המשט דאגו להזמין אישי ציבור בולטים מקרב הערבים אזרחי ישראל ביניהם חה"כ חנין זועבי וראש הפלג הצפוני של התנועה האסלאמית ראאד צלאח;⁸⁹
- **חמאס מתחבר לחברה האזרחית האירופאית** – ניתן לראות במשט קפיצת מדרגה ביכולתם של פעילי חמאס והאחים המוסלמים באירופה לרתום לטובתם ארגוני שמאל אירופאים.

⁸⁷ ר' מכתב מטעם שר הנוער והספורט בממשלת חמאס לפול לרודה מתנועת עזה החופשית באזור מפרץ קליפורניה (מתוך מצגת שהועברה אלינו ע"י ICRC).

⁸⁸ עוד לפני המשט, **מרכז המידע למודיעין ולטרור במרכז למורשת מודיעין (מל"מ)** חשף כי וועדה הכפופה למשרד המשפטים של חמאס בשם **אלתותייק ("יתיעוד")**, טענה כי עמדה מאחורי הוצאת צו מעצר בבריטניה לשרת החוץ לשעבר, ציפי לבני. לטענתה, יוזמה זאת נעשתה במסגרת המערכה ל"רדיפת פושעי המלחמה הישראלים" במדינות אירופה בשמם של קורבנות מבצע "עופרת יצוקה". הדוח של מרכז מל"מ קובע גם כי היקף הפעילות של אלתותייק "מצביע בבירור על מאמץ ממוסד עתיר משאבים של ממשל חמאס, להכפשתה של ישראל לאחר מבצע 'עופרת יצוקה', שבמסגרתו מתבצעת ע"י חמאס פעילות אינטנסיבית למינוף דו"ח גולדסטון."; ר' גם [NRG, 20/12/09](http://www.nrg.com/2012/09/20).

⁸⁹ ר' מסמך מכון ראות, **בין החוקה החדשה של עדאלה לתהליך אנאפוליס**.

פרק 4:

המשט פגע לישראל 'בול בפוני'. ישראל חוותה הפתעה בסיסית

מבוא תיאורטי: הפתעה בסיסית ופער הרלוונטיות

פרק זה וכלל האמירות אודות הפתעות בסיסיות ומצביות ופערי רלוונטיות מבוסס על משנתו של ד"ר צבי לניר מחברת פרקסיס.

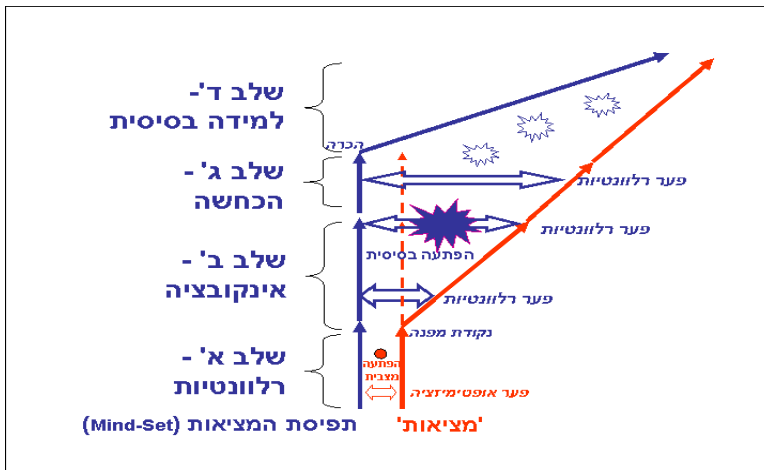
73. **הפתעה בסיסית הינו אירוע מכונן החושף פער שנוצר בין המציאות שהשתנתה לבין מערכת המושגים המפרשת'. פער זה נקרא 'פער רלבנטיות' (ר' דיאגרמה⁹⁰). את שורשי ההפתעה הבסיסית יש לחפש תקופה ארוכה לפני התרחשות המשבר המפתיע בשורה של הנחות היסוד, תבניות התנהלות, הרגלים, מוסדות או תמריצים שהפכו ללא רלוונטיים במציאות המשתנה.**

74. **קיימת נטייה להכחיש את קיומו של פער הרלוונטיות גם לאחר המשבר ולראות בהפתעה הבסיסית הפתעה מצבית. הקושי להכיר בשינויים בסיסיים המתרחשים בסביבה ובאופן הרלבנטיות של תפיסות מקובלות מוביל להתייחסות אל ההפתעות הבסיסיות ככאלה שנגרמות בשל בעיות טקטיות-טכניות ('הפתעות מצביות') שאין בהם כדי להצביע על תמורה משמעותית במציאות הקיימת. קושי זה נובע ממגוון סיבות אישיות, פסיכולוגיות, פוליטיות וארגוניות.**

75. **לכן, קיימת נטייה לתת מענה למשבר שנחשף על ידי פתרונות טכניים וביצוע שינויים במודל הפעולה שהתגלה כשגוי על ידי סילוקם של 'האשמים', תיקון ליקויים ארגוניים, או על ידי הרחבת מערכות האיסוף והמחקר והקמת גופי-על מתאמים.**

76. **כתוצאה מכך נוצרת אשליה כאילו פער הרלבנטיות נסגר למרות שבפועל הוא הולך ומתרחב. בשל כך, כל עוד שולטת התפיסה השגויה כי הבעיה בפניה אנו עומדים הינה טכנית מטבעה ('מצבית'), אנו צפויים להמשיך ולחוות אירועים חוזרים ונשנים של הפתעות בסיסיות. כל אחד מאירועים אלו משקף את פער הרלבנטיות ההולך וגדל ביחס למציאות.**

77. **למידה בסיסית בדרך לפתרון הפער – היכולת להכיר במציאות המשתנה ולהתמודד עימה כרוך בתהליך למידה עמוק הכולל הכרה בשינוי אופן התפיסה של המציאות והיכולת ליצור מערכת מושגים חדשה שתתאר אותה ('תהליך למידה בסיסית'). עלול לחלוף זמן לא מועט עד שאנו מוכנים להכיר בצורך לבצע תהליכי למידה בסיסיים**

וגם אז הצלחת הלמידה אינה מובטחת. ולכן, יש חשיבות ליכולת לאתר פער רלבנטיות בעודו באיבו, כך שתהליך הלמידה הבסיסית יתרחש בצורה מהירה יותר ותוך היחשפות מינימאלית לערך הטראומטי המתלווה להפתעות בסיסיות. **אבחון נכון והתמודדות נכונה ואפקטיבית עם פערי רלבנטיות והפתעות הבסיסיות שקורות בעטים, מאפשרת לצד המופתע ליטול את היוזמה ולשמור על יתרון תפיסתי בהתמודדותו עם המציאות המקיפה אותו.**

78. **הטענה של מכון ראות היא שישראל חוותה הפתעה בסיסית במלחמת לבנון השנייה בקיץ 2006 שחשפה את פער הרלוונטיות בתפיסת הביטחון ומדיניות החוץ של ישראל.** ממשלת ישראל התייחסה באותה העת למשבר כאל 'הפתעה מצבית' והניעה תהליך של למידה מצבית באמצעות 63 ועדות חקירה שונות (!), כשבראשן ועדת וינוגרד. לעומת זאת, הלמידה הבסיסית הייתה מוגבלת בהיקפה. ואכן, בארבע השנים האחרונות ישראל ממשיכה לחוות הפתעות בסיסיות שנובעות מהפער, כשהמשט הוא המופע האחרון שלהן.

המשט פגע לישראל בול בפוני. חומת האש המדינית של ישראל קרסה

79. **המשט השפיע על ישראל במספר ממדים, כשבחלקם הוא היווה נקודת ציון נוספת בהשפעה המצטברת של מסע הדה-לגיטימציה נגד ישראל:**

- **עיגון מודל חמאסטאן – כאמור, סוגית מעמדם של חזבאללה וחמאס בלבנון ובעזה בהתאמה היא נקודת עימות מרכזית בין ישראל לבין מערך ההתנגדות ורשת הדה-לגיטימציה.** המשט סייע לביסוס המודל הפוליטי-מדיני של משטר חמאס שנגדו נלחמת ישראל מאז ינואר 2006, וביתר שאת מאז יוני 2007. האירוע נתן לגיטימציה חשובה לשלטון חמאס והגביל את מרחב התמרון של ישראל נגדו;
- **בינאום סוגיית הערבים אזרחי ישראל – כאמור, מעמדם של הערבים אזרחי ישראל בתוך מדינת ישראל הוא סוגיה מרכזית עבור הדה-לגיטימטורים.** המשט ודו"ח גולדסטון לפניו, הטילו זרקור בין-לאומי על סוגיית היחסים בין הערבים אזרחי ישראל למדינת ישראל.⁹¹ תהליך בינאום הסוגיה נמשך זה מספר שנים ובא לידי ביטוי בכך שגורמים בין-לאומיים מבקרים את מדיניות ישראל כלפי המיעוט הערבי בתוכה ודנים בסוגיה זו השכם והערב;⁹²
- **קריאת תיגר על לגיטימיות מערכת המשפט הישראלית והפעלת סמכות שיפוט אוניברסאלית נגד ישראלים – תקיפה של מערכת המשפט הישראלית היא תנאי הכרחי לקידום סדר היום של הדה-לגיטימציה.** דו"ח גולדסטון היה נקודת ציון חשובה במערכה זו. גם המשט משמש עילה בידי רשת הדה-לגיטימציה לקדם חקירה עצמאית של גורמים בין-לאומיים בתירוץ שלא ניתן לסמוך על אמינותן של מערכות המשפט והצדק הישראליות;⁹³
- **מיתוג ישראל כחלק מציר הרשע. ישראל במגננה דיפלומטית גלובלית – המשט התבסס על מיתוגה של ישראל בדעת הקהל הבין-לאומית כמדינה אלימה וכובשת, שאינה מכבדת זכויות אדם ואזרח, שמפירה את החוק הבין-לאומי, שעומדת בשורה אחת עם ציר הרשע או אפילו עם ארגוני טרור כחמאס, והעמיק מיתוג זה עוד יותר;**
- **טורקיה: סיומה של ברית אסטרטגית – אף כי הצטננות היחסים בין ישראל לבין בת בריתה האסטרטגית טורקיה היא פועל יוצא של שינוי מודע במדיניות החוץ הטורקית ולא תגובה ספונטנית לאירועי המשט, המשט חשף והעמיק את הקרע המוחלט בין השתיים;**

91 פירוט, ר' [דו"ח ועדת אור](#). לדו"ח המלא [לחצו כאן](#).

92 על כך ר' מסמך מכון ראות [בינאום סוגיית הערבים אזרחי ישראל - מסוגית פנים ליחסי חוץ](#).

93 המועצה לזכויות האדם של האו"ם הידועה בגישתה האנטי-ישראלית הקימה במאוס ועדת חקירה למערכת המשפט הישראלית כחלק המשך לטיפול בדו"ח גולדסטון על עופרת יצוקה. הוועדה אמורה לחקור את מידת האמינות, העצמאות היעילות והרצינות של רשויות החקירה בישראל והתאמתם לסטנדרטים בין-לאומיים. עצם קיום החקירה, עוד לפני פרסום הדוח המסכם הצפוי באוקטובר, מהווה התערבות במרחב הריבוני המשפטי של ישראל ומערער את האמון במערכת המשפט הישראלית. יתירה מכך, במקביל למאמציו של מזכ"ל האו"ם למנות צוות בדיקה בין-לאומי למשט, הוקמה כבר ועדה נוספת ע"י המועצה לזכויות האדם של האו"ם בזינווה כדי לחקור את המשט. רביד, הארץ, 13/7/10.

- **חרמות וסנקציות** – אף כי לקמפיין ה-BDS משמעות כלכלית מוגבלת בלבד, עיקר נזקו הוא במיתוגה של ישראל כמדינה מצורעת. ביטול הופעותיהם של אמנים בין-לאומיים בישראל בעקבות המשט תרם אף הוא למיתוג זה;
- **העולם היהודי: מחיר חברתי ואישי בגין תמיכה בישראל תוך המתקפה על הלובי הפרו-ישראלי** – בעשור האחרון, הלובי הפרו-ישראלי והקהילה היהודית מצויים תחת מתקפה, ספק אנטישמית, המאשימה אותם שנאמנותם לישראל גוברת על נאמנותם למדינתם. יתרה מכך, יהודים רבים מתלוננים על כך שהם משלמים מחיר אישי וחברתי על כך שהם מביעים תמיכה בישראל. המשט הביא לידי ביטוי מגמה זו, ויהודים רבים נאלצו להגן על ישראל, וגם על תמיכתם בה, בנסיבות קשות.

פער הרלוונטיות של תפיסת הביטחון כפי שבאו לידי ביטוי במשט

80. **ההפתעה הטורקית מסתירה את ההפתעה הבסיסית** – אין ספק שישראל לא הבינה את הפוטנציאל הנפיץ של המעורבות הטורקית באירוע המשט. אלא שהמשבר הזה עלול להסיט את תשומת הלב מההפתעה הבסיסית שהתרחשה באירוע המשט.

81. **להלן מספר הנחות יסוד של תפיסת הביטחון ומדיניות החוץ של ישראל שבאו לידי ביטוי במשט** (ר' בנספח א' את תיאור פער הרלוונטיות המלא בתפיסת הביטחון ומדיניות החוץ של ישראל כפי שמופיע במסמך חומת האש המדינית):

- **טיב האתגר: מקומי/טקטי/צבאי; הזירה המדינית היא משנית** – ההיערכות הישראלית לקראת המשט שיקפה את המרכזיות של המרכיב הצבאי-ביטחוני בתהליך קבלת ההחלטות בישראל ובכלל זה בתפיסת הביטחון שלה. כך למשל, אירוע המשט נוהל כמעט כולו ע"י צה"ל ושר הביטחון בחשיבה ביטחונית-צבאית, וגם ועדות החקירה השונות מתמקדות בפעילות הדרג הצבאי והתקשורת, ולא של מערך החוץ בשנים ובחודשים שקדמו למשט;

- **מושא המאבק הוא עזה** – ישראל נלחמת בחמאס ולכן מושא המאבק הוא המשטר סביב עזה והלגיטימיות של הסגר ישראל הטילה סביבה;

- **העולם היהודי הוא משאב של ישראל במאבק נגד חמאס וחזבאללה ותמיכתו מובטחת** – ישראל מנהלת מאבק מדיני ודיפלומטי ונעזרת לעיתים בקהילות היהודיות בעולם כמשאב. לפי התפיסה הזו, מערך החוץ של ישראל אמור 'לנהל' את המאבק הזה בסיוע בעלי ברית מקומיים, בעיקר מקרב הקהילה היהודית, בתמיכתם על-פי-רוב מובטחת;

- **קרב של הסברה / דיפלומטיה ציבורית** – אף כי נראה שמערך ההסברה של ישראל פעל במשט בצורה טובה מבעבר, במיוחד בכל הקשור להעברת המידע מגורמים רשמיים לגורמים לא ממשלתיים, לבלוגרים ולעיתונאים, חלק ניכר מהביקורת הציבורית התמקד בזמן שלקח להוציא את החומרים ביום הראשון, בטיפול בעיתונאים הזרים ונושאים נוספים שקשורים לעולם ההסברה;

- **הסרת המצור תשמוט את הקרקע מתחת להיגיון של 'אנתפאדת הספינות'** – מה שמניע את הגורמים שקידמו את המשט הוא סוגיית המצור על עזה, ולכן הסרתו תוציא את העוקץ מהמשטים הבאים גם אם יהיו כאלה;

82. **המציאות המשתנה** – בפועל מתהוות מגמות אשר הופכות את הנחות היסוד ללא רלוונטיות:

- **ההיגיון של מחוללי המשט הוא מדיני-דיפלומטי אסטרטגי** – ההיגיון המארגן של מערך ההתנגדות ורשת הדה-לגיטימציה הוא מדיני-פוליטי ומטרתו להביא לקריסתה מבפנים (implosion) של ישראל בדומה לדרום אפריקה הלבנה ולברית המועצות, אשר התמוטטו, בין השאר, כתוצאה מלחצים מלחץ כלכלי ופוליטי בין-לאומי;

- **מושא המאבק הוא הלגיטימציה של ישראל** – עזה היא רק קרדום לחפור בו, גם אם יש לה חשיבות בסוגיה העומדת בפני עצמה;

- **המאבק בין המותגים קובע את תנאי הפתיחה של קרב ההסברה והדיפלומטיה הציבורית** – המיתוג הא-סימטרי הותיר את מערך הדיפלומטיה וההסברה הישראלית

בנקודת נחיתות, שגם התצלומים מהמאוי מרמרה שמשקפים את האלימות שהופעלה שם נגד החיילים התקשו לשנות;

- **המאבק הוא לא פחות של העם היהודי** – שלילת זכותו להגדרה עצמית של העם היהודי ומעורבות גורמים אנטישמיים במאבק נגד הלגיטימציה של מדינת ישראל מאיימות גם על הקהילות היהודיות בתפוצות וקובעות מחיר גבוה לתמיכה בישראל. יתירה מכך, מאחר שהמאבק נגד ישראל מקודם במספר מצומצם של רכזות של דה-לגיטימציה רק הכוחות המקומיים יכולים להוביל מאבק אפקטיבי בהם. לפי היגיון זה, מערך החוץ של ישראל צריך להיות משאב של הקהילות היהודיות ולא להיפך;
- **ואולם, העולם היהודי מתרחק מישראל** – עוד לפני אירועי המשט וביתר שאת לאחריהם מתפתחת בעולם היהודית ביקורת חריפה כלפי מדינת ישראל וממשלת ישראל במקביל לשינויים אידיאולוגיים, כלכליים, חברתיים ודמוגרפיים שהוא עובר;⁹⁴
- **המצור הוא רק הסוגיה התורנית** עבור אלה השואפים לערער על הלגיטימציה של ישראל שתמיד ימצאו עילות חדשות להמשך המאבק.⁹⁵

טבלה מסכמת של הפערים בין התפיסה הישראלית לבין אירוע המשט

המציאות שמולה מתמודדת ישראל	התפיסה הישראלית כפי שבאה לידי ביטוי באירועי המשט	
מופע מקומי של אתגר גלובלי, מערכתי שעיקרו דיפלומטי, מדיני.	מקומי / טקטי / צבאי (נוהל על ידי צה"ל ושר הביטחון).	טיב האתגר
קמפיין 'עורק החיים' הוא אחת מהמערכות שמתנהלות במקביל במסגרת מסע הדה-לגיטימציה.	משט נוסף בסדרת משטים של קמפיין 'עורק חיים' שמטרתו להסיר את הסגר מעל עזה.	מה ההקשר של המשט
בטורקיה, בלונדון, בשוודיה, בבירות ובאירלנד.	על הספינות.	איפה המפקדה של המשט
יש לתקוף את הרשת שיצרה את המשט קרי את הזרזים שברכזות.	מנסים לעצור את תופעת המשטים.	את מי תוקפים במקרה דומה
של העם היהודי בעיקר באמצעות הקהילות היהודיות בתפוצות. ישראל היא משאב של העולם היהודי.	של ישראל בעיקר. היהודים הם משאב של ישראל במאבק הזה.	של מי המאבק
המותג והערכים שהוא מייצג.	תקשורת והסברה (הזמן שלקח להוציא את החומרים, הטיפול בעיתונאים הזרים,...).	מה הבעיה התדמיתית
הסגר על עזה הוא רק הסוגיה התורנית.	הסרת הסגר תשמוט את הקרקע מתחת היגיון 'אנתפדת הספינות'.	חשיבותה של המדיניות

לו הייתה מבוצעת למידה בסיסית, כיצד היה אפשר להיערך למשט?

83. למידה בסיסית לפני המשט, כפי שמראה הטבלה לעיל, הייתה יכולה להביא לאבחון מדויק יותר של האתגר שמגלם המשט, דרכי התמודדות הרלוונטיים עימו, את הדומה והשונה בין המשט הנוכחי לקודמיו וגם שורה ארוכה של פרמטרים נוספים כגון:

- **תפיסת ביטחון: דה-לגיטימציה היא בעיה אסטרטגית שעלולה להפוך לקיומית ולכן יש להפוך אותה לצי"ח לקהילת המודיעין, להקצות לה משאבים בהתאם ולהפוך אותה לנושא מערכתי שמטופל על ידי כלל הזרועות כולל, לדוגמה, המטה לביטחון לאומי, אגף**

⁹⁴ ר' בהקשר זה מסמך של מכון ראות [A New Covenant between Israel and the Jewish World: A Conceptual Framework](#).

⁹⁵ לאחר הנסיגה מלבנון (5/00) התחייב חזבאללה להמשך המאבק בישראל על יסוד סוגיית חוות שבעא או סוגית שבעת הכפרים. (ר' "התביעה הבאה של נסראללה", רובינשטיין, **הארץ**, 5/8/06 או "מבחינת נסראללה, חוות שבעא אינן התירוץ היחיד, שטרן, **הארץ**, 3/7/05)

המודיעין בצה"ל והמוסד. בהקשר זה יש לציין שהמנדט של ועדות החקירה והשיח הציבורי מתמקדים בהעדר מידע ובתיאום לקוי בין זרועות המודיעין השונות כגורם מרכזי לכשלים במשט. אולם, המידע היה קיים בשפע במקורות גלויים. כך למשל, דו"ח שהוציא המרכז למורשת מודיעין⁹⁶ מוצא קווי דמיון רבים בין האלימות שהופעלה על ידי ארגון IHH נגד כוחות צה"ל במהלך המשט הימי לבין העימות האלים שניהלו משתתפי שיירת "עורק חיים 3" עם כוחות הביטחון המצריים בינואר 2010 (ר' תמונה⁹⁷);⁹⁸

■ **דיפלומטיה ציבורית: התמקדות בזרזים ופעילות ברכוזות** – למידה בסיסית הייתה יכולה ליצור שמתמקדת בפגיעה ברכוזות של הדה-לגיטימציה המשט.⁹⁹ צעדי המנע וההכלה של המשט היו יכולים של הדיפלומטיים הישראליים או של ידידי ישראל שעמדו להשתתף במשט וחשיפה בפניהם, לדוגמה, האמיתי של מתכנני המשט וכוונותיהם. שבועות לפני המשט לדרכו ניתן היה לדעת שישתתפו מעצבי דת קהל כגון זוכת פרס נובל לשלום Mairead Corrigan-Maguire, והסופר השוודי Henning Mankell.

■ **אסטרטגיה ומדיניות: האם המצור על עזה משרת**

את האינטרסים של ישראל? – למידה בסיסית עשויה הייתה לזהות את חוסר התחלת של מדיניות שלוש הדרישות והמצור על עזה כבר מיומן הראשון. כך, היה ניתן לחזות את הסדק הצפוי בקואליציה הבין-לאומית נגד החמאס, מצד אחד, ואת דפוסי הפעולה של רשת דה-הלגיטימציה ומערך ההתנגדות שמתכנסים סביב המצור על עזה כסוגיה התורנית, מצד שני;

■ **אסטרטגיה מול טורקיה** – כאמור, תמיכתה המעשית וההצהרתית של טורקיה בחמאס הייתה גלויה וידועה כשנה וחמישה חודשים לפני המשט, וכך גם הייתה מחויבותה להביך את ישראל באמצעות המלחמה בסגר על עזה. טורקיה עשתה מעשים רבים ברוח זו, ששיאם היה מעורבותה הישירה בארגון המשט. לפיכך, בחודשים שקדמו למשט ניתן היה לנקוט במדיניות שהייתה מקשה על טורקיה לפעול בחופשיות בעד חמאס ונגד ישראל. לדוגמה, כפי שהציע גיורא איילנד בריאיון לידיעות אחרונות, ניתן היה לערב את טורקיה בפיקוח על הברחות נשק לרצועה או להדגיש את העמדה שישראל תסיר את הסגר אם חמאס יענה לדרישות הקוורטט.

96 ר' [דוח מרכז מל"מ על ההשוואה](#) בין האלימות בקמפיין 'עורק חיים 3' למשט בסוף מאי (19/7/10).

97 בתמונה מנהיג ה-IHH הטורקי בולנט ילדירים עם ראש ממשלת חמאס אסמעאל הנייה לאחר הגעתו של הראשון לעזה בשיירה 'עורק חיים 3'. התמונה מתוך הבלוג [Harry's Place](#)

98 בדומה למשט הימי, גם במהומות באל-עריש נפצעו כמה אנשי ה-IHH, נחטפו באופן זמני שבעה שוטרים מצריים ע"י אנשי הארגון שסירבו להישמע להנחיות השלטונות המצריים, וממשלת טורקיה סיפקה למארגנים סיוע וגיבוי. [דוח מרכז מל"מ](#), הנזכר לעיל, אמנם נכתב אחרי המשט, אולם ניתן היה לכתבו עוד לפני כן בהתבסס על מקורות גלויים. ללא מסגרת תפיסתית רלוונטית, בישראל לא הבינו את חשיבות האירועים באל-עריש והוא נתפס כאירוע נקודתי בלבד.

99 ר' ברבאשי, עמ' 153-155, 287; ר' גם: Ramo, p. 236.

פרק 5:**כיווני חשיבה ופעולה: מה מפיל את חומת האש המדינית ומה בונה אותה?****ספק אם יהיו משטים נוספים. זו המלחמה של אתמול**

84. **יתכן שההיגיון של קמפיין עורק החיים מיצה את עצמו.** ההישגים היו רבים מאוד, והסגר האזרחי על עזה הוסר למעשה. לפיכך, הקמפיין השיג הישגים משמעותיים והאטרקטיביות שלו התפוגגה במידה רבה. זאת, במיוחד לאור עמדת האיחוד האירופאי לפיה יש להעביר את הסיוע ההומניטארי לעזה דרך אשדוד נוטלת את העוקץ מהמשטים העתידיים. יתרה מכך, משטים שיגיעו ממדינות שהן אויבות של ישראל, כגון לוב, איראן או לבנון, ייתפסו כפרובוקציה ויתנו לישראל את העילה לפעולה.

85. **אבל, הרשת שהפיקה את המשטים תירתם למערכה נוספת נגד ישראל והלגיטימציה הבסיסית שלה.** כאמור-, זוהי רשת עולמית של אנשים וארגונים שרתומים למאבק נגד הלגיטימציה של ישראל, שמנהלת מספר מערכות בו-זמנית ברחבי העולם תוך שינוי מתמיד של דרכי פעולה.

86. **לפיכך, מיקוד ההמלצות בסיכול משטים עתידיים כמוהו כהתכוננות למלחמות העבר. לעומת זאת, המערכה הבאה עדין לא ידועה, אבל הרשת שתארגן ותנהל אותה מוכרת. את עיקר ההמלצות יש למקד במאבק ברשת זו.**

תפיסת ניצחונות שלובים

87. **כאמור, תפיסת הביטחון של ישראל משקפת תפיסה המדגישה את חשיבותה של העליונות הצבאית והטכנולוגית ואת פיתוח 'כוח המחץ' לשם השגת ניצחון מכריע בשדה הקרב, שהוא שדה המערכה העיקרי, תוך הזנחת הזירה המדינית דיפלומטית.**

88. **לעומת זאת, ההיגיון המארגן של מערך ההתנגדות הוא מדיני-פוליטי ומטרתו להביא לקריסתה מבפנים (implosion) של ישראל מתוך הכרה בעליונותה הצבאית הנוכחית וניסיון לאגפה. הגיון זה שוכלל בשנים האחרונות עד כדי כך שנוצרה עליונות תפיסתית של מערך ההתנגדות מול ישראל שנחשפה במלחמת לבנון השנייה ונותרה בעינה מאז.**

89. **לאור התזוזה בזירה המרכזית של העימות, יש לפתח תפיסה ויכולת להשיג 'ניצחונות שלובים' במספר חזיתות וזירות בו-זמנית.** הכוונה היא לזירה הצבאית, המדינית והדיפלומטית, התקשורתית וההסברתית, הפנימית והמשפטית. חסרונם של תפיסה ויכולות כאלה בא לידי ביטוי בתכנון ובניהול אירוע המשט.

מדובר באתגר אסטרטגי שעלול להפוך להיות קיומי. יש להתייחס אליו ככזה

90. **כאמור, המתקפה על הלגיטימציה של ישראל גורמת לנזקים אסטרטגים ועלולה להפוך קיומית.** לפיכך יש להתייחס אליה ככזו במובנים הבאים:

- **לשלב את הנושא בהערכת המצב הלאומית השנתית שמוצגת בפני הממשלה;**
- **להפוך את הדה-לגיטימציה לנושא מערכתי שמטופל על ידי כלל הזרועות כולל, לדוגמה, המטה לביטחון לאומי, אגף המודיעין בצה"ל והמוסד ולא רק על ידי משרד החוץ;**
- **להפוך את הדה-לגיטימציה לחלק מהצי"ח של קהילת המודיעין ולהקצות לכך משאבים בהתאם;**
- **לפתח 'תורת לחימה' באתגר הדה-לגיטימציה שממוקדת בזרזים של הרשת.**

הממד המדיני: מחויבות אמינה ועקבית לסיום השליטה בפלסטינים ולשלום חיונית

91. **מדיניות עקבית וברורה כלפי חמאס וכלפי התהליך המדיני**, שמשקפת מחויבות אמינה ועקבית לסיום השליטה באוכלוסיה הפלסטינית ולהשגת שלום חיונית למאבק בדה-לגיטימציה. כשהיא קיימת, יש לישראל חומת אש מדינית-דיפלומטית, ובהיעדרה, ישראל גגיעה והלגיטימציה שלה הולכת ונשחקת.
92. **עם זאת, סיום הסכסוך הישראלי-פלסטיני לא יבטל את הדה-לגיטימציה** – הדה-לגיטימציה של ישראל במערב מונעת ע"י מספר גורמי שמאל רדיקלי ופונדמנטליזם אסלאמי שמתנגדים לעצם קיומה של ישראל. יש ביניהם מעט מאוד פלסטינים בעמדות מפתח. ולכן, אפילו יושג הסכם ישראלי-פלסטיני, גופים אלה צפויים להמשיך במאמציהם לקעקע את הלגיטימציה לקיומה של מדינת ישראל.

ברשת נלחמים באמצעות רשת

93. **רשת היא מנגנון עמיד** – רשתות עמידות מאוד לזעזועים בשל פיזורן, ולא ניתן לשתק רשת רבת-יחידות ומבוזרת באמצעות הסרת גורם אחד או מספר קטן של יחידות. יתרה מכך, לעיתים רשת יכולה להמשיך ולהתקיים גם אם הוסרו כ- 80% מהקישורים בין יחידותיה. לכן, המאבק ברשת הדה-לגיטימציה הוא אתגר גדול עבור ישראל ותומכיה. יש לבנות לפיכך את הרשת שלנו כדי שתילחם ברשת שלהם:

■ **זיהוי הרכזות ומיקוד משאבים בהם** – כאמור, עוצמתה של כל רשת נקבעת על ידי הרכזות שלה. לכן, על ישראל לזהות את רכזות הדה-לגיטימציה ולהרחיב את פעילותה הדיפלומטית והציבורית בהן בצורה משמעותית.¹⁰⁰ אמות המידה לזיהוי הרכזות צריך להיות ריכוז של ארגונים בין-לאומיים, תקשורת, תאגידים, מוסדות אקדמיים מובילים ומוסדות משפט והן כוללות את **לונדון, מדריד, בריסל, טורונטו, אזור מפרץ קליפורניה, סידיני ויוהנסבורג**. יש לגבש אסטרטגיה ייחודית בכל רכזת שתתבסס על קיום מאות מערכות יחסים עם האליטות הפוליטיות, העסקיות, התקשורתיות והביטחוניות שם;

■ **מיתוג הצד השני: לחימה בזרזים** – יש לזהות את הזרזים של רשת הדה-לגיטימציה, לאסוף עליהם מידע ולנסות לשבש את פעילותם הציבורית. בהקשר של המשט, היה צריך לתקוף תנועות כגון Free Gaza Movement ו-Viva Palestina על ידי חשיפתן, וזריית אור על דרכי התנהלותן. המטרה המרכזית היא למתג מיתוג שלילי את זרזי דה-לגיטימציה כדי ליצור חיץ בינם לבין אלה שביקורתם ממוקדת במדיניות ישראל;

94. **לטפח את הרשת שלנו** – יש לשכלל את הרשת שנותנת מענה לאתגר הדה-לגיטימציה בעולם: לזהות את הרכזות והזרזים שלה ולספק להם את המשאבים הנדרשים לפעולתם:

■ **חיזוק השגרירויות והנציגויות הרשמיות ברכזות** באמצעות הגדלה משמעותית של כוח האדם שהוא רלוונטי לאתגר, והקצאת תקציבים לפעילויות בשטח;

■ **להפעיל 'זרזים'** שאוספים מידע, מנתחים אותו ויוצרים ידע ומפיצים אותו; שמארגנים אירועים; שיוצרים תחושת דחיפות וכיו"ב. זרזים אלה עשויים להיות ארגונים לא ממשלתיים בישראל ובעולם;

■ **לרענן ולחזק את המחלקה הבין-לאומית בהסתדרות** – אחת הזירות המרכזיות שבהן פועלת רשת הדה-לגיטימציה היא זירת איגודי העובדים והסחר, אשר אנשיהן היו מעורבים 'עד צוואר' בארגון ובהשתתפות בקמפיין 'עורק חיים'. זירה זו מופקרת לחלוטין על ידי ישראל, והמחלקה הבין-לאומית של ההסתדרות מונה כיום שני אנשים בלבד שמנסים לעמוד בפרץ. **אם תופעל נכון, ההסתדרות עשויה להיות אחד הארגונים החשובים בהתנהלות מול ארגונים לא ממשלתיים בחו"ל**;

■ **להפעיל רשת שגרירי קצה לא רשמיים** – ניתן לרתום ולארגן אנשים שיכולים לתרום למאבק בדה-לגיטימציה. הכוונה בעיקר לאנשי עסקים, אקדמאים, ישראלים שחיים

Barabasi & Eric, "Scale Free Networks", *Scientific American*, May 2003.

100

בחוו"ל, אמנים וכיו"ב. במיוחד ניתן למנף לצורך זה ארגוני גג קיימים של ישראלים בחוו"ל וארגונים יהודים מקומיים.¹⁰¹

'התנגשות המותגים' / התנגשות הערכים

95. כאמור, **הבסיס התפיסתי, שמאפשר את הדה-לגיטימציה של ישראל, הוא מיתוגה כמדינה כובשת ואלימה, שפוגעת בזכויות אדם ומפירה את המשפט הבין-לאומי.** לפיכך בעיני רבים בעולם ישראל מייצגת אלימות, כוחנות, דורסנות, שחצנות; מזוהה עם מלחמה ואלימות; ונתפסת כמי שמפריעה לסדר, לשלום ולביטחון העולמי ומנותקת מסדר היום הגלובלי שעוסק בנושאים כמו איכות סביבה, מלחמה בעוני או בשינוי האקלים, ולכן היא אינה רלוונטית לאוכלוסיות נרחבות במדינות המובילות בקהילה הבין-לאומית.

96. **הערכים המשויכים למיתוג השלילי של ישראל, עומדים בסתירה לליבת הערכים הליברליים של החברה המערבית** וכך נוצר מצב אבסורדי שישויות חשוכות פונדמנטליסטיות כחמאס, איראן וחזבאללה מצליחים לקעקע את הבסיס המוסרי של מדינת ישראל בעלת האוריינטציה המערבית. לכן, שמועות על רעב בעזה או קצירת איברים בהאיטי 'נדבקות', פעולות אגרסיביות נגד ישראל וישראלים מוצדקות, וכל המודל הפוליטי-כלכלי של מדינת ישראל מוגדר כלא מוסרי.

97. **דה-הלגיטימציות ממותגים כמייצגים צדק, משפט בין-לאומי וזכויות אדם – מנגד, הצלחתם של אלה שתוקפים את הלגיטימציה של ישראל במערב לנכס לעצמם את שישויות האדם ולרתום את האליטה הפרוגרסיבית-ליברלית ויכולת החמאס להסתגל לשיח זה, מיתגו את מכלול הגורמים המבקרים את מדיניות ישראל, דה-לגיטימציות ומבקרי מדיניות כאחד, כמייצגים ערכים של צדק, שלום ושמירה על המשפט הבין-לאומי.** ניסיונות ישראל לשנות את אסטרטגיית אויביה באמצעות לחץ על האוכלוסייה האזרחית, כמו במצור על עזה, משחקת לפיכך לידיו של מערך ההתנגדות.

98. **יש חשיבות עצומה למיתוגה מחדש של ישראל ולשינוי מערך הערכים שמשויכים אליה** – פרויקט מיתוג ישראל שנולד במשרד החוץ, ואשר נמצא בשלבים של הפיכתו לפרויקט לאומי, עשוי לתרום תרומה גדולה בהקשר זה. למיתוג מחדש של ישראל עשויות להיות השלכות אסטרטגיות על יכולתה להעביר את המסרים שלה ועל יכולתה של רשת הדה-לגיטימציה לקדם את מטרותיה. מיותר לציין בהקשר זה **שישראל מצטיינת בתחומים רבים שעשויים לתמוך במותג שונה לחלוטין** כגון בתעשיית ההיי-טק, בהתפלת מים, בתעשיית יין משובחת או בתרבות.¹⁰²

99. בהקשר זה חשוב לציין את **ההבדל בין 'הסברה' ל'מיתוג'**: בעוד שהסברה היא כלי טקטי לניהול משברי-תדמית ולהעברת מסרים בכלים של קמפיין, 'מיתוג' נחשב ככלי אסטרטגי ארוך-טווח למיצוב כולל של אישיות. יתרה מכך, המיתוג קובע את יכולתה של הסברה להצליח: אם המותג של ישראל לא ישתנה, גם המסבירים הטובים ביותר יתקשו לשכנע, בעוד שאם ישתנה המותג לטובה יקל גם להסביר את מעשיה של ישראל.

זירת המאבק המרכזית היא האליטה הליברלית-פרוגרסיבית

100. **האליטה הליברלית-פרוגרסיבית היא זירת המאבק המרכזית בין ישראל לבין רשת הדה-לגיטימציה** – כפי שתואר לעיל, סוד ההצלחה של רשת הדה-לגיטימציה הוא בנכונותה לעמעם את ההבדלים בין ביקורת על ישראל לבין דה-לגיטימציה ובכלים שהיא פיתחה כדי לשתף פעולה עם מי שיש להם ביקורת על ישראל, אך אינם דה-לגיטימציות. כתוצאה מכך, מי שהיו אמורים להיות בני בריתה הטבעיים של ישראל במאבק בפונדמנטליזם האסלאמי, ובהם

¹⁰¹ על 'השימוש הדיפלומטי' בפזורה, ר' את המושג Diaspora Politics ב: Gilboa, 72-73; לדוגמאות אודות שימוש קשר מוצלח עם פזורות באירופה, באסיה, באמריקה הלטינית ובאוקיאניה ר' מאמרם **הארץ** של מנהלים שותפים בעמותת "משלנו", ניר כהן וישראל פופקו (1/11/09).

¹⁰² כך לדוגמה ספר שנערך בהזמנה ועידוד של הפילנתרופ הבריטי טרוור פירס, מציג את התרומה הישראלית ברפואה, במדע ובטכנולוגיה, בחקלאות ובחברה. הספר הופץ במאות עותקים ע"י שגרירויות ישראל וארגונים יהודים בעולם. Helen Davis and Douglas Davis, **Israel In the World**, (Weidenfeld and Nicolson, 2005).

יהודים רבים, עומדים נגדה. אחד הביטויים לתופעה זו הוא מצעד הגאווה השנתי נגד האפרטהייד הישראלי שמתקיים בטורונטו, בזמן שתל אביב היא מועמדת מובילה לארח את מצעד הגאווה הבין-לאומי ב- 2012 ובזמן שהומוסקסואלים נתלים בפומבי באיראן או בורחים מעזה לישראל.

101. יש לתקוע טריז בין הדה-לגיטימציות לבין האליטה הליברלית-פרוגרסיבית, על בסיס עקרונות הפעולה הבאים:

- **מערכות יחסים בין-אישיות – מעבודתנו עולה שהמחסום הטוב ביותר נגד דה-לגיטימציה הוא מערכת יחסים אישית שיוצרת את היכולת להאניש (ability to relate).** במקרים רבים שבהם נכשלו ניסיונות לעשות לישראל דה-לגיטימציה, המענה התבסס על הפעלת קשרים אישיים. לכן יש לטפח מערכות יחסים עם האליטה המקומית דרך הנציגויות הרשמיות ובאמצעות עמותות ואנשים פרטיים. יש לכך חשיבות רבה ביותר דווקא ברכוזות. כך למשל, מן הראוי היה להיפגש עם כל מי שהיו מיועדים לעלות על המשט מקרב אליטה זו כדי להסביר את החיבור הנפיץ שלהם עם דה-לגיטימציות;
- **התייחסות עניינית לביקורת על מדיניות ובנית מערכת יחסי עבודה עם ארגוני זכויות אדם.** פעמים רבות ישראל מפנה כתף קרה למי שמבקר אותה ובכך דוחקת אותו לזרועותיה של רשת הדה-לגיטימציה. המדיניות צריכה להיות שונה: יש להתייחס לארגונים אלה ברצינות ולתת מענה מהותי לטענותיהם ולתקן את הדורש תיקון;
- **יש לחשוף את הדה-לגיטימציות ולהציגן כפי שהן – כאמור, המטרה המרכזית היא למתג מיתוג שלילי את זרזי דה-לגיטימציה כדי ליצור חיץ בין זרזי דה-לגיטימציה לבין אלה שביקורתם ממוקדת במדיניות ישראל;**
- **דה-לגיטימציה לתנועת ה-BDS – מאחורי רבים מהניסיונות לבודד את ישראל עומדת תנועת ה-BDS אשר הפכה לאחד הכלים המתוחכמים והמרכזיים של המאמץ לקעקע את הלגיטימציה של ישראל. התנועה מנסה לקשר עצמה עם עולם הערכים של האליטות הליברליות במערב, אף כי פעמים רבות מי שמוביל את תנועת ה-BDS הם דה-לגיטימציות מובהקים (ר' מסמך מכון ראות: ["תנועת ה-BDS מקדמת דה-לגיטימציה למדינת ישראל"](#)).**

סוף.

נספח א':

פער הרלוונטיות בין תפיסת הביטחון ומדיניות החוץ של ישראל לבין המציאות

נספח זה מביא את החלקים שעוסקים בפער בין תפיסת הביטחון ומדיניות החוץ של ישראל לבין המציאות המשתנה כפי שמופיע במסמך חומת האש המדינית.

סיכום הנחות יסוד של תפיסת הביטחון ומדיניות החוץ הנוכחית

102. להלן מספר הנחות יסוד של תפיסת הביטחון ומדיניות החוץ של ישראל:

- **האיום המרכזי על קיומה של ישראל הוא צבאי והמענה העיקרי לו הוא צה"ל. הניצחון יושג בשדה הקרב – תפיסת הביטחון הישראלית משקפת כאמור תפיסה שהאיום הקיומי המרכזי על ישראל הוא פיזי ולכן על צה"ל ומערכת הביטחון לשמור על ביטחונה של מדינת ישראל. תפיסה זו הדגישה את פיתוח 'כוח המחץ' ואת עליונותה הצבאית של ישראל, תוך הזנחת הזירה הבין-לאומית או כוח העמידה של החברה הישראלית. לפי תפיסה זו, ההכרעה בחזית הצבאית תקבע את הניצחון הלאומי ומטרת צה"ל היא ניצחון בשדה קרב;**
- **הזירה המדינית היא משנית בחשיבותה לביטחון הלאומי – המאבק על הלגיטימציה של ישראל הסתיים ב-1947-49, ובעולם שבו ארצות הברית היא המעצמה היחידה, אין צורך במערך חוץ מעולה. תפיסה זו באה לידי ביטוי בכל ממד של פעילותו של משרד החוץ כולל שיטת הגיוס וההכשרה, שיטת התגמול והקידום, המקצועיות וההכשרות, היקף המשאבים הכולל;**
- **העליונות הצבאית והטכנולוגית של ישראל היא השכפ"ץ של ישראל – בזירה הצבאית, צפויים יתרונותיה הצבאיים והטכנולוגיים של ישראל להספיק כדי להבטיח את קיומה של ישראל, גם אם לא תמיד היא מצליחה 'להכריע' את מערך ההתנגדות כפי שקרה במלחמת לבנון השנייה;**
- **אין כל חדש במתקפה על ישראל. מה שהיה הוא שיהיה – קריאות התגר נגד מדינת ישראל לא פסקו מאז היווסדה וכך גם הניסיונות לחתור תחת הלגיטימציה שלה. כך למשל זכורה החלטת העצרת הכללית המשווה בין הציונות לגזענות (1975), שאותה הגדיר ראש הממשלה דאז רבין כ"התנקשות בזכות קיומה של מדינת ישראל";¹⁰³**
- **ההנהגה הפוליטית של המדינות המפותחות תומכת בישראל – יחסיה של ישראל עם מדינות העולם טובים ואיתנים. הדבר בא לידי ביטוי במכלול של תחומי פעילות;**
- **המצוקה המדינית היא בעיה של הסברה ישראלית לקויה מול הסברה פלסטינית מעולה – האתגרים שבזירה המדינית נתפסו כאתגריים 'טכניים' מעולם ההסברה. לכאורה, להקת דוברים מעולים ורהוטים יתנו מענה לבעיה זו. לאחר דו"ח גולדסטון, לדוגמה, נסעו מספר שרים לביקורי בזק בבירות העולם כדי 'להסביר' את עמדתה ומדיניותה של ישראל;**
- **פיתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני יפתור את סוגיית הדה-הלגיטימציה – מה שמניע את הגורמים המקדמים את דה-הלגיטימציה נגד מדינת ישראל הוא הכיבוש הישראלי בשטחים. לפיכך, הסכם קבע בין ישראל לפלסטינים יאיץ את מגמת דה-הלגיטימציה נגד מדינת ישראל;**
- **תמיכתו של העולם היהודי בישראל מובטחת – ישראל יכולה לסמוך על הקהילות היהודיות בחו"ל שיתגייסו לסייע למדינת ישראל מול הכוחות המקומיים המנסים לקדם דה-הלגיטימציה נגד ישראל.**

המציאות המשתנה

103. בפועל מתהוות מגמות אשר הופכות את הנחות היסוד ללא רלוונטיות:

- **האיום שמתפתח בזירה המדינית-דיפלומטית הוא איום אסטרטגי** – ההיגיון המארגן של מערך ההתנגדות הוא מדיני-פוליטי ומטרתו להביא לקריסתה מבפנים (implosion) של ישראל בדומה לדרום אפריקה הלבנה ולברית המועצות, אשר התמוטטו כתוצאה מלחצים פוליטיים וחברתיים פנימיים ומדה-לגיטימציה ולחץ כלכלי ופוליטי בין-לאומי.¹⁰⁴ כאמור, יותר מדינות 'נעלמו' כתוצאה מהתמוטטות המודל הפוליטי והכלכלי שלהן מאשר מדינות שנכבשו או חוסלו צבאית;
- **ההיגיון הצבאי של מערך ההתנגדות משני, ולכן ישראל צריכה להבטיח 'ניצחונות שלובים'** – מערך ההתנגדות מכיר בעליונותה הצבאית הנוכחית של ישראל. לכן הוא נמנע, עד כמה שניתן, מהתנגשות צבאית ישירה עמה.¹⁰⁵ ולכן ישראל צריכה להבטיח ניצחונות שלובים במספר חזיתות וזירות בו-זמנית: הצבאית, המדינית, התקשורתית ובעורף. מאחר שזירות אלה קשורות במגוון זיקות, יש להתייחס אליהן כאל מכלול;
- **יתרונותיה הצבאיים והטכנולוגיים של ישראל לא מנעו מצב של נחיתות אסטרטגית** – למערך ההתנגדות עליונות תפיסתית שנוצרה על ידי יצירת אוסף של רעיונות ותבניות התנהלות שמייצרות לו וצפויים להמשיך לייצר לו בשיטתיות הישגים מול המערכת הישראלית. נחיתות זו מגבירה את ההסתברות לכישלונות חוזרים ונשנים של מהלכים מדיניים או צבאיים שנועדו לבסס את קיומה של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית;
- **דינאמיקה חדשה יוצרת איום מסוג חדש** – החיבור בין מערך ההתנגדות ואסטרטגיית הקריסה לבין רשת הדדה-לגיטימציה הם שמביאים לשחיקה במעמדה הבין-לאומי של ישראל בתקופה האחרונה. לעת עתה, המערכת הישראלית לא מייצרת מענה הולם לאתגרים שאיום זה יוצר ולכן ישראל עלולה לחוות בסבירות גבוהה כישלונות ואכזבות מדיניים וצבאיים נוספים;
- **דה-הלגיטימציה היא אידיאולוגית ואינה רק בעיה של הסברה** – הביקורת בקרב חוגים אינטלקטואלים במערב על עצם קיומה של מדינת ישראל היא אידיאולוגית, ולכן לא תיפתר על ידי הסברה. בעוד שהאנטישמיות הקלאסית התמקדה בשלילה של זכות היהודים לחיות כחברים שווים-מעמד בחברה חופשית, 'האנטי-יהודיות החדשה'¹⁰⁶ שוללת את זכותו של העם היהודי לחיות כחבר שווה וזכויות ומעמד במשפחת העמים;
- **סיום הסכסוך הישראלי-פלסטיני לא יבטל את הדדה-לגיטימציה** – הדדה-לגיטימציה של ישראל במערב מונעת ע"י מספר גורמי שמאל רדיקלי ופונדמנטליזם אסלאמי שמתנגדים לעצם קיומה של ישראל. יש ביניהם מעט מאוד פלסטינים בעמדות מפתח. ולכן, אפילו יושג הסכם ישראלי-פלסטיני, גופים אלה צפויים להמשיך במאמציהם לקעקע את הלגיטימציה לקיומה של מדינת ישראל;
- **העולם היהודי מתרחק מישראל** – מעבר למתקפה על הלובי הישראלי, גם בעולם היהודי מתפתחת ביקורת חריפה כלפי מדינת ישראל וממשלת ישראל במקביל לשינויים אידיאולוגיים, כלכליים, חברתיים ודמוגרפיים שהוא עובר.¹⁰⁷

¹⁰⁴ ר' דבריו של נשיא איראן, אחמדינג'אד: "ישראל נמצאת במסלול התרסקות. ברית המועצות נעלמה, וזה יהיה גם גורלו של המשטר הציוני". (דוד כהן, [Ynet](#), 12/12/06) או ר' תיאורית קורי העכביש של נסראללה העוסקת בקריסתה של ישראל מסיבות פוליטיות פנימיות (26/5/00) (בראל, [הארץ](#), 17/7/06).

¹⁰⁵ מלמן, [הארץ](#), 29/8/06.

¹⁰⁶ ר' Cotler, Ibid; [שפק ליסק](#), שם.

¹⁰⁷ ר' בהקשר זה מסמך של מכון ראות [A New Covenant between Israel and the Jewish World: A Conceptual Framework](#).

טבלה מסכמת

כיווני חשיבה ופעולה	המציאות	התפיסה	
הגדרת הצי"ח המודיעיני בהתאם; פיתוח תפיסת הניצחונות השלובים שמשלבת את המענה הישראלי בכל הזירות הרלוונטיות.	מתפתח איום אסטרטגי שעלול להפוך לקיומי בתוך מספר שנים בזירה המדינית-דיפלומטית, שהופך את הזירה הצבאית למשנית.	האיום הקיומי היחידי הוא פיזי וצבאי. המענה לו יינתן בשדה הקרב על ידי צה"ל. יכולות הלחימה של צה"ל יקבעו את גורל המערכה.	מהו האיום האסטרטגי
כנ"ל אודות תפיסת הניצחונות השלובים.	למערך ההתנגדות עליונות תפיסתית: אין לו שאיפה או יכולת להביס את ישראל בקרב.	העליונות הכלכלית, הצבאית והטכנולוגית מבטיחים את הצלחתה של ישראל.	עליונות / נחיתות אסטרטגית
כנ"ל: הגדרת הצי"ח המודיעיני והקצאת משאבים מודיעיניים ומבצעיים בהתאם.	החיבור בין מערך ההתנגדות לרשת הדה-לגיטימציה שפועלת להפיכתה של ישראל למדינה מצורעת יוצר מציאות חדשה. השילוב ביניהם מאיץ את קריסת פתרון שתי המדינות ואת ומקדם את חלופת המדינה האחת.	לא הרבה. גם בעבר הייתה מלחמה א-סימטרית נמוכת עצימות נגד ישראל; היו ערבים שדחו את זכותה של ישראל להתקיים וקיוו לקריסתה; והייתה התנגדות עקרונית לציונות באירופה.	מה חדש באיום על ישראל?
יש להקפיד על הפגנת מחויבות אמינה לסיום השליטה באוכלוסייה הפלסטינית, ¹⁰⁸ אך בה בעת להתכונן לכך שהדשדוש המדיני יימשך.	ספק אם הסכסוך הישראלי-פלסטיני פתיר בעת הנוכחית לנוכח פעולות מערך ההתנגדות. זאת ועוד, הדה-לגיטימציה משתמשת בסכסוך אך לא תלויה בו. ולכן, ספק אם סיום הסכסוך יביא לסיום הדה-לגיטימציה.	פיתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני יפתור את סוגיית דה-הלגיטימציה.	הסכסוך הישראלי-פלסטיני והדה-לגיטימציה
להפוך את נושא מעמדם של הערבים אזרחי ישראל לנושא מרכזי על סדר היום הלאומי תוך מתן קדימות לפתרון בעיית הבדואים.	הערבים אזרחי ישראל הם מכשיר חשוב ביותר לקידום הקריסה והדה-לגיטימציה. מעמדם בישראל הוא הסוגיה התורנית הבאה.	זוהי סוגיית פנים.	הערבים אזרחי ישראל
עיצוב אסטרטגיה חדשה ברמת הביטחון הלאומי שמושמת על ידי כל מערך החוץ	בעיה של בטל"א שמחייבת מענה מערכתי לניצחונות שלובים בזירה הצבאית, המדינית-דיפלומטית, התקשורתית ובזירת העורף.	הסברה (נדרשים דוברים רהוטים יותר במגוון שפות) ומדיניות (סיום השליטה בפלסטינים יחסל את הדה-לגיטימציה).	מה מהות הבעיה?
ריכוז משאבים וישום אסטרטגיה אפקטיבית ברכוזות. תקיפה של הזרזים. רתימת הרשת היהודית והישראלית ועיבוייה.	רשת הדה-לגיטימציה שמבוססת בחברה האזרחית מונעת על ידי זרזים ורכוזות.	מדינות וגורמים מדינתיים.	מי הצד השני
יש להשקיע ברתימת יהודים וישראלים בארץ ובחו"ל לרשת שנותנת את המענה לדה-לגיטימציה.	העולם היהודי מתרחק מישראל. יתרה מכך, יהודים וישראלים רבים לא נרתמים למאבק בדה-לגיטימציה.	תמיכתם של העולם היהודי המאורגן ושל ישראלים בחו"ל מובטחת	העולם היהודי והישראלי

108 נושא זה נמצא אמנם מחוץ לתכולת עבודה זו, אולם מכון ראות פרסם בתחילת 2009 הערכת מצב על התהליך המדיני. ר' ["התהליך המדיני מול הרש"פ: להוביל או להיות מובלים"](#).

נספח ב:

המלצות מבניות לארגון מחדש של מערך החוץ של ישראל

מערכת החוץ לא מאורגן לתת מענה לאתגר הזה-לגיטימציה

104. **המענה לאיומים על ישראל לוקה ברמה התפיסתית, ברמה הארגונית ובהקצאת המשאבים** – כתוצאה מהחשיבות המשנית של המימד המדיני בתפיסת הביטחון של ישראל, מערך החוץ מתנהל ללא בעל בית. לכך היו מספר השלכות:

■ **אין אחראי לסוגיות מדיניות החוץ המרכזיות** – בכלל זה ניתן למנות את הקשר עם העולם היהודי; המדע, הטכנולוגיה, התרבות והספורט; מערכות היחסים עם ארה"ב, רוסיה, הודו, סין, האיחוד האירופאי, ומדינות נוספות; ואת סוגיית ההסברה והתקשורת;

■ **בתחומים אלה ובנוספים אין לישראל מדיניות חוץ ומשרד החוץ לא מנהל אותה** – בפועל, המדיניות של ישראל מתגבשת כסכימה של פעולות גופי הממשל השונים שפועלים בתיאום חלקי בלבד, במקביל ולאורך זמן. לעיתים פועלים חלק מהגופים ללא חלוקת מידע חשוב ביניהם;¹⁰⁹

■ **השגריר איננו בעל הבית בשגרירות** – משרדי הממשלה השונים לא מתייחסים אל משרד החוץ כגורם המוביל של מדיניות החוץ, ונציגיהם בחו"ל אינם כפופים לשגריר או חייבים בחובת דיווח אליו/ה או למשרד החוץ;

■ **מערכת החוץ הישראלית עוצב בשנות ה-50 וה-60 ומתקשה לתת מענה לדיפלומטיה של המאה ה-21¹¹⁰** – משרד החוץ הישראלי עוצב מבחינת מבנה ותפיסה בשנות החמישים והשישים והוא בנוי לפי אזורים גיאוגרפיים ומותאם להתנהל כלפי מדינות. ולכן, האתגר המורכב מולו מתמודדת ישראל בזירה הבין-לאומית פוגש מערכת מדינית ודיפלומטית ישראלית חלשה.

■ **מפת האיומים השתנתה דרמטית. התקציב מתגלגל משנה לשנה. כמות הדיפלומטים נותרה קטנה וללא שינוי** – תקציבו של משרד החוץ עומד על כמיליארד שקלים, כשרובם המכריע משויך להוצאות קשיחות של שכר ונכסים ותקציב הפעולות זעום.¹¹¹ סך כל אנשי משרד החוץ עומד על כאלף, מהם כ-400 דיפלומטים מקצועיים, שרק כ-220 מהם מוצבים בחו"ל בכמאה נציגויות בכל רגע נתון. בעוד שבצפון אמריקה יש לישראל אחת-עשרה קונסוליות, שתי שגרירויות ונציגות לאו"ם,¹¹² במדינה כמו אוסטרליה מוצבים

109 למשל, גופי המודיעין של מערכת הביטחון מעבדים מידע בעל ערך מדיני ניכר. אולם, רשימת התפוצה של העדכונים שלהם אינה כוללת את כלל הדרגים הרלוונטיים בשירות החוץ.

110 עבודה רבה מתקיימת בשנים האחרונות באקדמיה כדי ליצור מודלים חדשים של הדיפלומטיה הציבורית החדשה (New Public Diplomacy - NPD). הדיפלומטיה החדשה מדגישה יותר מבעבר את 'דימוי המדינה' ואת 'הקרב על התודעה', ואת השחיקה ביכולת של המדינה להפיץ ולהצדיק את עמדותיה. היא פועלת לא רק ברמה הפורמלית הבין-מדינית, כי אם גם כלפי ציבורים במדינות אחרות.

תחום 'הדיפלומטיה הציבורית החדשה' עודנו בתחילת דרכו ואין לו אפילו הגדרה מוסכמת, אך מוסכם שהדיפלומטיה החדשה אמורה לכלול גם פעולות של ארגונים לא ממשלתיים, משרדי ממשלה מקומיים, אנשי עסקים, אקדמאים ואפילו ידוענים. הדיפלומטיה החדשה אמורה להתבסס יותר על 'עוצמה רכה' או 'עוצמה חכמה', לכלול מרכיבים של יוזמה ולא רק תגובות, לעשות שימוש נרחב בתקשורת, לנהל וליצור מידע, ולדעת את אומנות המיתוג והנוכחות אינטרנטית על סקירת התפתחות הדיפלומטיה הציבורית בשנים האחרונות ר': **דיפלומטיה ציבורית בישראל**, פרויקט משותף של מוסד שמואל נאמן בטכניון ומשרד החוץ הישראלי, 2009, עמ' 29-34 (נכתב ע"י דב שנער).

111 למשל, תקציב קידום נושא הספורט בעולם, במסגרת אגף התרבות, עומד על כעשרת אלפים ש"ח בלבד ותקציב ההסברה של ישראל עומד על 40 מליון ש"ח, כולל משכורות.

112 אחת עשרה הקונסוליות הן: מונטריאול, טורונטו, בוסטון, ניו יורק, פילדלפיה, מיאמי, וושינגטון (ציר ההסברה בושינגטון מתפקד כקונסול כללי לוירג'יניה, מרילנד ו-DC), אטלנטה, יוסטון, לוס אנג'לס, סן פרנסיסקו ושיקגו;

שלושה דיפלומטים בלבד. מספר המשפטנים הבין-לאומיים במשרד החוץ הוא פחות מעשרה ועד לאחרונה לא היה משפטן ששימש חלק קבוע מצוות השגרירות לאו"ם.

■ **השכר והתגמול במשרד החוץ נמוכים, במיוחד בעת השהות בישראל** – השכר של אנשי שירות החוץ בעת שהותם בישראל נמוך מאוד. לעיתים, דיפלומטים ותיקים ובעלי משפחות מרוויחים פחות מקצינים זוטרים בצה"ל. זאת ועוד, קיים פער משמעותי בין רמת השכר ותנאי המחיה של אנשי שירות החוץ בעת שהותם בישראל לבין רמת שכרם בעת שהם מוצבים בחו"ל. השכר בשירות החוץ הוא הנמוך ביותר בהשוואה לקבוצות האנשים המובילות בגופים העוסקים בביטחון הלאומי של ישראל. כמובן שלסוגיה זו השלכות משמעותיות על איכות עובדי משרד החוץ בדרגי הביניים ועל יכולתו של המשרד להעמיד קבוצה של אנשים שתמלא תפקידים במערך הביטחון הלאומי בישראל.

■ **אין תפיסת הפעלה למשרד החוץ** – למשרד החוץ אין תפיסת הפעלה ברורה לניצול הערך המוסף הייחודי שלו לטובת תשומה משמעותית לביטחון הלאומי. הערך המוסף הזה נובע מהנושאים שבהם המשרד עוסק; מהיכולות, הניסיון, הקשרים והכישורים הייחודיים של חלק מאנשיו; ומפריסת השגרירות בעולם.

■ **במשרד החוץ אין מערך הכשרות והסמכות מסודר או דרישות סף לעיסוק בנושאי ביטחון לאומי** – אין במשרד החוץ תוכנית הכשרה והסמכה לתפקידים באגפים האסטרטגיים במשרד. יתרה מכך, אין דרישות סף של השכלה, ניסיון, קשרים או כישורים רלוונטיים למילוי תפקידים אלה. שיטת ההערכה והמשוב שנהוגה בשירות החוץ לוקה, ואינה מאפשרת להעריך באופן ראוי את תפקוד העובדים.

105. **פוליטיזציה** – שיטת המינויים הנוכחית, אינה מבטיחה שבראשות האגפים האסטרטגיים או השגרירות החשובות יעמדו אנשים שיש להם ערך מוסף לעיצוב מדיניות הביטחון הלאומי.

המלצות אופרטיביות

106. **האתגר מולו מתמודד מערך החוץ של ישראל הוא חדש ומצריך בחינה מחדש של ההערכות מבחינת סדר הגודל המשרד והתקציבים שעומדים לרשותו** – בתחום עיצוב מדיניות החוץ והתנהלות משרד החוץ, קיימות מספר בעיות מבניות שמקשות על בחינה כזאת כיום, אשר מכון ראות הצביע עליהן בעבר [במזכר לוועדת וינוגרד בשם ארגון מחדש של מדיניות החוץ בתפיסת הביטחון הלאומי](#):

■ לא קיימת תפיסת ביטחון לאומי שממנה ניתן לקבוע תכליות ויעדים למדיניות החוץ ולפיהם לקבוע הקצאת משאבים מושכלת;

■ בסוגיות מרכזיות אין לישראל מדיניות חוץ מוסכמת ואין יד מכוונת;

■ למשרד החוץ אין תפיסת הפעלה ברורה אשר מאפשרת לו לנצל את המשאבים העומדים לרשותו לכלל תשומה ייחודית, שיטתית ובזמן אמיתי לביטחון הלאומי;

■ אין במשרד החוץ מסלול הכשרה או דרישות סף של השכלה, ניסיון, קשרים או כישורים למינויים לתפקידים מרכזיים הנוגעים לביטחון לאומי ולראשות האגפים האסטרטגיים.

לפיכך, מכון ראות קורא לשקול את ההמלצות המבניות הבאות:

107. **תקציב '0' למדיניות החוץ ולשירות החוץ** – יש להגדיר את התכלית והיעדים של מדיניות החוץ, מערך החוץ ומשרד החוץ לאור מטרותיהם הלאומיות והאתגרים הניצבים בפניהם, ואז לקבוע את מסגרת התקציב הנדרשת ואת חלוקת המשאבים הראויה לתקציב מדיניות החוץ.

108. **להערכתנו, התוצאה של תהליך כזה תהיה הגדלה משמעותית של משרד החוץ מבחינת מספר הדיפלומטים והתקציב לפעולותיהם**. עם זאת, ברור שהתשובה לשאלת המשאבים תלויה גם בכל הגופים האחרים שנוטלים חלק במדיניות החוץ כמו משרדי הביטחון, התעשייה והמסחר

שתי השגרירות הביטראליות הן וושינגטון ואוטווה. לכך צריך להוסיף גם את שגרירות ישראל לאו"ם (ניו יורק).

והאוצר, התחבורה, המשרד לעניינים אסטרטגיים או המוסד¹¹³ – וגם גודלה וכוחה של הקהילה היהודית המקומית.

109. **גיבוש רשימה של נושאי הליבה של מדיניות החוץ ומינוי מרפז להם. הסמכות השיורית תהיה בידי משרד החוץ – ראש הממשלה, תוך התייעצות עם הקבינט המדיני-ביטחוני ויו"ר ועדת החוץ והביטחון, יגדיר רשימה של נושאי ליבה של מדיניות החוץ (להלן 'נושאי הליבה') שתכלול את:**

- האיום על זהותה של ישראל כמדינה יהודית כתוצאה מדה-הלגיטימציה הבסיסית לישראל;
- מערכות היחסים החשובות ביותר של ישראל עם גורמי מפתח בקהילה הבין-לאומית כגון האו"ם, ארה"ב, רוסיה, סין, הודו, האיחוד האירופאי והמדינות החשובות בו;
- האתגרים המדיניים-ביטחוניים המרכזיים של ישראל ובכללם, התהליך המדיני עם הפלסטינים, ההתמודדות עם אתגרים מצד סוריה ולבנון, המאבק נגד איראן והטרור;
- התחומים המרכזיים של יחסי החוץ ובכלל זה, הסברה ותקשורת; העולם היהודי; כלכלה וסחר; טכנולוגיה; תרבות, מדע וספורט; או סיוע חוץ וסיוע ויצוא ביטחוני;
- מרכיבים מרכזיים במדיניות משרד החוץ כגון פריסת השגרירויות ושיבוץ דיפלומטים.
- יש לבחון רשימה זו אחת לשנה כחלק מתהליך הערכת המצב השנתית.

110. **רה"מ יקבע גורם מתכלל לכל נושא ברשימת הליבה. למשרד החוץ תהיה אחריות שיורית – רה"מ יידרש להגדיר את הגורם המתכלל של כל אחד מנושאי הליבה מבין משרד החוץ, לשכתו, המטה לביטחון לאומי, משרד הביטחון, צה"ל, שבי"כ או מוסד, או מבין המשרדים הממשלתיים הרלוונטיים. משרד החוץ יישא באחריות השיורית לנושאי הליבה קרי, הוא יהיה הגורם המתכלל של כל הנושאים למעט אלה שבהם ראש הממשלה יקבע אחרת.**

111. **עיצוב מדיניות ברורה כלפי סוגיות הליבה – באחריות הגורם המתכלל יהיה להציג לראש הממשלה, לוועדות השרים ולכנסת את העקרונות המנחים של ישראל בנושאי הליבה. הגורם המתכלל יהיה חשוף לכל המידע בתחום אחריותו ויהיה אחראי בפני הממשלה על עיצוב המדיניות ועל ביצועה. שאר הגורמים יהיו חייבים בחובת דיווח אליו.**

112. **הקצאת משאבים על בסיס פריסת הרכזות – במקביל למבנה הקיים היום במשרד החוץ שמבוסס על אזורים גיאוגרפיים, משרד החוץ של ישראל צריך לפתח יכולת מבנית המבוססת על הבנה של תיאוריית הרשתות והרכזות. קמפיין דה-הלגיטימציה מבוסס רכזות, ולכן רק פעילות אינטנסיבית ישראלית באותן הרכזות עשויה להצליח.¹¹⁴ ברמה המעשית, ישראל צריכה להפנות יותר משאבים ודיפלומטים לאותן רכזות אנטי ישראליות.**

113. **הכפפת כל היחידות שעוסקות בדיפלומטיה לראש הנציגות במקום המצב הקיים כיום שהכפיפות וחובת הדיווח היא רק ליחידת האם בארץ (דוגמת הנספחים המסחריים).**

114. **שיפור הפיקוח הפרלמנטארי על מדיניות החוץ ומשרד החוץ – כיום, ועדת החוץ והביטחון מקדישה את מרבית זמנה לנושאי צבא וביטחון. היקף הפיקוח הפרלמנטרי על מדיניות החוץ ועל משרד החוץ לא משקף את חשיבותו הגוברת של הנושא.¹¹⁵ מכון ראות ממליץ שיו"ר הכנסת יקים צוותים משותפים לוועדת החוץ והביטחון ולוועדות הכנסת הרלוונטיות האחרות, למעקב אחרי נושאים מרכזיים של מדיניות החוץ כגון מדע, טכנולוגיה, ספורט, סחר וכלכלה ועוד. מכון ראות גם ממליץ שיו"ר ועדת החוץ והביטחון יגבש מתכונת שנתית קבועה של פיקוח על פעילות משרד החוץ על יסוד תוכניות עבודה של משרד החוץ.**

113 גופים אלה פועלים בחו"ל ומחזיקים, על חשבון תקציבים, נציגים דיפלומטיים.

114 Barabasi & Bonabeau, Ibid.

115 רק אחת משש תת-הועדות של ועחו"ב עוסקת במדיניות החוץ ובמשרד החוץ.